

# ОЦЕНКА

## НА СТРАТЕГИЧЕСКИ ДОКУМЕНТИ И ИНИЦИАТИВИ НА ОБЩИНСКО НИВО ЗА ПРЕВЕНЦИЯТА НА ТРАФИКА НА МЛАДЕЖИ В РИСК

(БЛАГОЕВГРАД, ВИДИН, СИЛИСТРА,  
СОФИЯ, ШУМЕН)

Доклад, изготвен по проект „Общностни  
действия за предотвратяване на трафика  
на български младежи в риск“ (YOUTHACT)



# ОЦЕНКА

## НА СТРАТЕГИЧЕСКИ ДОКУМЕНТИ И ИНИЦИАТИВИ НА ОБЩИНСКО НИВО ЗА ПРЕВЕНЦИЯТА НА ТРАФИКА НА МЛАДЕЖИ В РИСК

(БЛАГОЕВГРАД, ВИДИН, СИЛИСТРА,  
СОФИЯ, ШУМЕН)

Албена Стамболова

София, 2014

Доклад, изготвен по проект „Общностни  
действия за предотвратяване на трафика  
на български младежи в риск“ (YOUTHACT)

ОЦЕНКА НА СТРАТЕГИЧЕСКИ ДОКУМЕНТИ И ИНИЦИАТИВИ НА ОБЩИНСКО  
НИВО ЗА ПРЕВЕНЦИЯТА НА ТРАФИКА НА МЛАДЕЖИ В РИСК  
(БЛАГОЕВГРАД, ВИДИН, СИЛИСТРА, СОФИЯ, ШУМЕН)

Доклад, изготвен по проект „Общностни действия за предотвратяване на  
трафика на български младежи в риск“ (YOUTHACT)



С финансовата подкрепа на програма „Превенция на и  
борба срещу престъпността“ на Европейския съюз.

Европейска комисия – Генерална дирекция „Вътрешни  
работи“

Настоящата публикация отразява единствено възгледите на нейните  
автори и Европейската комисия не носи отговорност за съдържанието и  
начина, по който ще бъде използвана.

**Автор:** Албена Стамболова

**Консултант:** Георги Петрунов

**Редакция:** Снежина Атанасова

Фондация RiskМонитор®

ISBN 978-954-2914-39-6



Фондация **RiskМонитор**

България, София 1000, бул. Цар Освободител 29

ел. поща: [riskmonitorinfo@gmail.com](mailto:riskmonitorinfo@gmail.com)

[www.riskmonitor.bg](http://www.riskmonitor.bg)

<b>INTRODUCTION</b>	<b>5</b>
METHODODOLOGY	7
CONCLUSIONS AND RECOMMENDATIONS	10
<b>УВОД</b>	<b>15</b>
МЕТОДОЛОГИЯ	18
СПЕЦИФИКА НА ЦЕЛЕВАТА ГРУПА	20
НАЦИОНАЛЕН КОНТЕКСТ НА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕТО НА ТРАФИКА НА ХОРА	22
<b>БЛАГОЕВГРАД</b>	<b>25</b>
ИНФОРМАЦИЯ ЗА ГРАДА И ОБЩИНАТА (ИКОНОМИКА, СОЦИАЛНИ ДЕЙНОСТИ, БИЗНЕС)	25
ОБЩИНСКИ ДОКУМЕНТИ И ИНСТИТУЦИИ, СВЪРЗАНИ СЪС СОЦИАЛНИ И ОБРАЗОВАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ И ПРЕВЕНЦИЯ НА ТРАФИКА НА ХОРА	27
ИНИЦИАТИВИ И ПРОЕКТИ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА ТРАФИКА НА ХОРА, ОСЪЩЕСТВЕНИ ОТ НЕПРАВИТЕЛСТВЕНИ ОРГАНИЗАЦИИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА БЛАГОЕВГРАД	33
ЗАКЛЮЧЕНИЕ И ПРЕПОРЪКИ	35
<b>ВИДИН</b>	<b>37</b>
ИНФОРМАЦИЯ ЗА ГРАДА И ОБЩИНАТА (ИКОНОМИКА, СОЦИАЛНИ ДЕЙНОСТИ, БИЗНЕС)	37
ОБЩИНСКИ ДОКУМЕНТИ И ИНСТИТУЦИИ, СВЪРЗАНИ СЪС СОЦИАЛНИ И ОБРАЗОВАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ И ПРЕВЕНЦИЯ НА ТРАФИКА НА ХОРА	41
ИНИЦИАТИВИ И ПРОЕКТИ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА ТРАФИКА НА ХОРА, ОСЪЩЕСТВЕНИ ОТ НЕПРАВИТЕЛСТВЕНИ ОРГАНИЗАЦИИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА ВИДИН	48
ЗАКЛЮЧЕНИЕ И ПРЕПОРЪКИ	51
<b>СИЛИСТРА</b>	<b>52</b>
ИНФОРМАЦИЯ ЗА ГРАДА И ОБЩИНАТА (ИКОНОМИКА, СОЦИАЛНИ ДЕЙНОСТИ, БИЗНЕС)	52
ИНИЦИАТИВИ И ПРОЕКТИ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА ТРАФИКА НА ХОРА, ОСЪЩЕСТВЕНИ ОТ НЕПРАВИТЕЛСТВЕНИ ОРГАНИЗАЦИИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА СИЛИСТРА	59
ЗАКЛЮЧЕНИЕ И ПРЕПОРЪКИ	63
<b>СОФИЯ</b>	<b>65</b>
ОБЩИНСКИ ДОКУМЕНТИ И ИНСТИТУЦИИ, СВЪРЗАНИ СЪС СОЦИАЛНИ И ОБРАЗОВАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ И ПРЕВЕНЦИЯ НА ТРАФИКА НА ХОРА	65
ИНИЦИАТИВИ И ПРОЕКТИ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА ТРАФИКА НА ХОРА, ОСЪЩЕСТВЕНИ ОТ НЕПРАВИТЕЛСТВЕНИ ОРГАНИЗАЦИИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА СТОЛИЧНА ОБЩИНА	74
ЗАКЛЮЧЕНИЕ И ПРЕПОРЪКИ	79
<b>ШУМЕН</b>	<b>82</b>
ИНФОРМАЦИЯ ЗА ГРАДА И ОБЩИНАТА (ИКОНОМИКА, СОЦИАЛНИ ДЕЙНОСТИ, БИЗНЕС)	82
ОБЩИНСКИ ДОКУМЕНТИ И ИНСТИТУЦИИ, СВЪРЗАНИ СЪС СОЦИАЛНИ И ОБРАЗОВАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ И ПРЕВЕНЦИЯ НА ТРАФИКА НА ХОРА	86
ИНИЦИАТИВИ И ПРОЕКТИ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА ТРАФИКА НА ХОРА, ОСЪЩЕСТВЕНИ ОТ НЕПРАВИТЕЛСТВЕНИ ОРГАНИЗАЦИИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА ШУМЕН	91
ЗАКЛЮЧЕНИЕ	93
<b>ОБОБЩЕНИЕ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ ПРЕПОРЪКИ</b>	<b>95</b>
<b>ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ И ПОЛЕЗНИ ВРЪЗКИ</b>	<b>98</b>
<b>СТРАТЕГИЯ НА ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ ЗА ПРЕМАХВАНЕ НА ТРАФИКА НА ХОРА ЗА ПЕРИОДА 2012–2016 г.</b>	<b>103</b>



# Introduction

This report represents deliverable 4.4 of the YOUTHACT project. The project is implemented by a consortium of three Bulgarian NGOs: Centre for Liberal Strategies (Sofia), RiskMonitor Foundation (Sofia), and the Women's Alliance for Development (Sofia). The project runs from January 2013 until December 2015.

YOUTHACT considers trafficking as violation of human rights and as a phenomenon resulting to a great degree from the marginalization of big social groups due to poverty, lack of education, and social exclusion. The proposed activities target youth from such groups, in central and periphery cities, covering border regions in the North and Southwest of Bulgaria, communities with high unemployment levels and compact population of Roma and ethnic minorities. Children here suffer from a care-drain syndrome, because their parents seek work abroad.

## **Project objectives:**

1. To collect information and analyze the effects of anti-trafficking efforts in the project cities in Bulgaria, comparing results and best practices for identification of vulnerable groups and most efficient prevention measures.
2. To encourage better understanding of the threats related to trafficking in human beings (THB), esp. trafficking for labor exploitation, among the target groups.
3. To strengthen the anti-trafficking response at local and regional level by building the capacity of local stakeholders and strengthening cross-border cooperation.
4. To empower young people and groups at risk with knowledge and skills to prevent THB.
5. To raise public awareness of the risks of THB and garner support for preventive actions in light of the 2012 EU Strategy against THB.

The project aims to involve the communities at risk (young people aged 15-29) in the design and implementation of THB prevention programs. The main project activities include: assessment of past prevention and counteraction efforts in the cities (Sofia, Silistra, Vidin, Shoumen, Blagoevgrad) and review of strategic documents and programs in each of the cities. A representative sociological survey will be conducted to aid the assessment of the existing policy documents and to streamline future policy efforts. A series of meetings with local stakeholders will also take place in each city; young people, public administrators and law enforcement will convene to discuss issues and develop joint programs for THB-prevention. Meetings will engage employers and busi-

ness representatives as well, in order to discuss issues of poverty and unemployment as risk factors for labor and sex trafficking.

An interactive information campaign, designed and carried out by the young people in the selected cities will raise awareness about the threats of trafficking and the need for comprehensive counter measures. The campaign will emphasize issues of human rights in THB, identifying the risks for trafficking, the importance of acquiring education and life skills as ways to prevent becoming a victim to any form of exploitation. Campaign and information materials will employ visual and audio aids to ensure easier access to information by the target groups.

The project will conclude with an international conference dedicated to the prevention of trafficking for youth at risk; local and international experts will gather to discuss critical issues related to the prevention of trafficking and to design further joint actions. Lessons learned and key recommendations will be included in the final project report.

Beneficiaries of the project include the young people (aged 15-29) on the territory of the five cities; school principals, teachers, educators, social workers; local governments; law enforcement officials; local businesses; community leaders.

This report presents the results of the research conducted in the first half of the project. The project team reviewed and assessed various strategic documents at municipal level related to the prevention of trafficking of youth at risk in the selected cities. In addition to official municipal strategies and programs, the research also comprised review and assessment of on-the-ground initiatives carried out by local government and non-governmental organizations and aimed at the prevention of trafficking for youth at risk. The final report looks at each city, providing a general overview of the economic and social context, with a specific focus on issues linked to education, youth un/employment, social integration of marginalized groups, etc. For each city, the report identifies key stakeholders and institutions responsible for raising public awareness about the dangers of trafficking and labor and sexual exploitation for vulnerable youth. Good examples and practices for each city are also described.

The report also provides useful information and links to local and national institutions which provide social services and special care to victims of trafficking and sexual exploitation.

Specific recommendations for each city are also developed, aimed at the local government institutions, NGOs, schools and other state and non-state actors, regarding their role in the prevention and counteraction of trafficking in human beings. The recommendations can be used for developing new or adapting already existing documents at the municipal and regional level for the prevention of trafficking of persons. The responsible institutions at municipal level - government agencies,

schools, non-governmental organizations, law enforcement authorities, etc., need to engage actively in public awareness and information campaigns geared towards the most vulnerable groups in society. Prevention efforts need to bring together schools, local community centers, parents and students, in order to improve the overall understanding of the phenomenon of trafficking (both for sexual exploitation and labor exploitation). A multi-level cooperation between all stakeholders is critical for developing and improving the personal and social skills of the vulnerable groups to recognize the risks for trafficking and to prevent them.

This report does not discuss issues related to the prevention of trafficking among groups at risk including migrants, sexual workers, and persons with criminal conduct. Beyond the scope of the report are also various programs aimed at providing assistance to victims of trafficking (reintegration services, programs for medical and psychological assistance, etc.)

## **METHODOLOGY**

The report is based on data collection and analysis of municipal documents, including annual reports, strategic documents for development of social services and education, and other publicly available information on each of the surveyed cities. The analysis takes into account the specific economic and social environment in each municipality, using statistics published by national and local institutions. Other publicly available information such as media publications, interviews with representatives of local authorities, law enforcement, courts, prosecution, and non-governmental organizations, have been also used in compiling the report.

In addition, data from projects and initiatives carried out by local NGOs in each city and by the National Commission for Combating Trafficking in Human Beings are also used in the report.

### **Combating trafficking in human beings: national context**

The system for combating human trafficking in Bulgaria is regulated by the Law on Combating Trafficking in Human Beings (CTHBA) published in 2003. The state policy in this area is formulated in national programs for preventing and combating human trafficking and the protection of victims. In 2006, in accordance with CTHBA was established the National Commission for Combating Trafficking in Human Beings (NC-CTHB) as the main coordinating body in the field of combating human trafficking.

The mission of the National Commission for Combating Human Trafficking is to define and guide the implementation of the national policy and strategy in the field of combating human trafficking. The National Commission organizes and coordinates the interaction between various



agencies and organizations in the implementation of the legal provisions. It works to prevent human trafficking as well as for the protection, recovery and reintegration of victims of trafficking. As observers in the meetings of NCCTHB may participate also representatives of NGOs and international organizations (NGOs and IOs) that carry out initiatives for the prevention of trafficking and protection of victims.

The responsibilities of NCCTHB include developing and monitoring the implementation of the National Strategy and the Annual National Programs for preventing and combating human trafficking and protection of victims of trafficking. The National Commission coordinates the cooperation between government departments and other organizations in the fight against human trafficking; the Commission is also charged with processing and maintaining statistical data on THB victims. Along with this, the NCCTHB implements international cooperation initiatives and organizes information, awareness and education campaigns against THB. NCCTHB is also responsible for regular training of state and non-state employees in THB (Art. 7 CTHBA).

In addition, NCCTHB is responsible for the development of measures to support vulnerable groups, including children, for their integration into the educational system and the labor market (Art. 14 CTHBA).

In support of the National Commission are created Local Commissions for Combating Trafficking in Human Beings (LCCTHB) in several cities around the country: in Blagoevgrad, Burgas, Varna, Veliko Tarnovo, Montana, Plovdiv, Pazardzhik, Russe, Sliven. These commissions work for the implementation of relevant policies and initiatives at local level. The local commissions are chaired by the deputy mayors in each city and their members are representatives of the municipal administration and departments for child protection (CPD), the police, the prosecution, NGOs and others (Art. 5 CTHBA).

The local commissions in Varna, Bourgas and Pazardzhik also have information and counselling centers on human trafficking.

### **National Program for the Prevention and Combatting Trafficking in Human Beings 2014**

The prevention, protection and reintegration of victims are the priorities in the National Program 2014 for preventing and combating human trafficking and protecting victims. The activities in the program are focused on increasing public awareness and creating public intolerance to human trafficking. Profits globally from this crime, recognized as a modern form of slavery, are commensurate with the profits from trafficking in weapons and drugs.

The program contains a number of institutional and organizational measures to improve the efficiency in preventing, detecting and com-

bating trafficking in human beings. Envisaged are legislative changes, as well as the development and adoption of the first Bulgarian strategy to combat human trafficking. It will cover the period up to 2020 and will synchronize policies and mechanisms used to combat human trafficking in the European Union strategy in this area.

The program involves the organization and carrying out of information, awareness and educational campaigns among risk groups; development of international cooperation through the exchange of best practices; developing and implementing international projects aimed at combating human trafficking. The first achievement in this respect was the adoption in early May 2014 of the program to combat human trafficking, funded by the „Security Fund“ of the Bulgarian-Swiss program, which will support the establishment of two new shelters for victims of trafficking.

The national program sets the agenda for the development and adoption of minimum standards for the operation of temporary shelters for the victims. The program also includes the update and adoption of a national referral mechanism and assistance to victims of trafficking. In addition, the document proposes developing a pilot curriculum on the topic of trafficking aimed at upper grade students in high schools; special modules will be developed for school counselors, psychologists and teachers.

The National program was developed based on the proposals of the agencies and institutions involved in the National Commission for Combating Trafficking and discussions with non-governmental organizations concerned with the issue. The program was approved by the Commission in its meeting of April 11, 2014. The program's approval will contribute to the joint efforts of all institutions for establishing an effective and comprehensive approach to combating human trafficking.<sup>1</sup>

### **Relevant National and International Legislation on Trafficking in Human Beings**

- Convention of the Council of Europe to combat human trafficking;
- UN Convention on Transnational Organized Crime;
- Protocol to the UN Palermo (2000) to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, especially Women and Children;
- Criminal Code of the Republic of Bulgaria (CC) - Section IX, Trafficking in human beings;
- Law on Combating Trafficking in Human Beings (in force from 20.05.2003);

---

<sup>1</sup> <http://nasoki.bg/bg/socialni-politiki/9-socialni-politiki/721-nacprog-humantrafic>

- Law on support and financial compensation to victims of crime (in force from 01.01.2007);
- Law on Protection of Witnesses in Criminal Trials (effective from 23.11.2004);
- Legal Aid Act (in force from 01.01.2006).

## CONCLUSIONS AND RECOMMENDATIONS

The report and its recommendations are consistent with European strategic documents to prevent and combat trafficking in persons, e.g. Directive 2011/36 / EU of the European Parliament and of the Council of 5 April 2011 on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims. The document acknowledges that Bulgaria is no longer a country of origin and transit, but also a destination. There is an increasing number of cases in Bulgaria of trafficking for labor exploitation, forced begging, and organ harvesting. In recent years there has been also a marked increase in the cases of minors traveling alone, the number of children whose parents are migrants working abroad, and of children left without parental care.

The local governments are urged to consider key EU strategies and programs related to trafficking in human beings in developing their local policy documents and action plans for the prevention and counteraction of THB. Following the Directive [2011/36/EC](#)<sup>2</sup> of the European Parliament and the European Council,

- Member States shall take appropriate action, including through the Internet, such as information and awareness-raising campaigns, research and education programmes, where appropriate in cooperation with relevant civil society organisations and other stakeholders, aimed at raising awareness and reducing the risk of people, especially children, becoming victims of trafficking in human beings.
- Member States shall promote regular training for officials likely to come into contact with victims or potential victims of trafficking in human beings, including front-line police officers, aimed at enabling them to identify and deal with victims and potential victims of trafficking in human beings.
- In order to make the preventing and combating of trafficking in human beings more effective by discouraging demand, Member States shall consider taking measures to establish as a criminal offence the use of services which are the objects of exploitation.

---

<sup>2</sup> <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:101:0001:0011:EN:PDF>

- Member States shall take appropriate measures, such as education and training, to discourage and reduce the demand that fosters all forms of exploitation related to trafficking in human beings.
- Informing students in schools and vulnerable groups, in particular, from ethnic minorities, about the dangers of THB, through ongoing training programs in schools and summer initiatives.
- Member states and local authorities are urged to work with employers and career services, to inform young people of the risks of labor exploitation.
- Authorities at national and local level should work to establish reliable models for gathering data on child prostitution and trafficking of children.
- Offer assistance to non-governmental organizations engaged in the fight against child prostitution, as well as encouraging public-private partnerships to improve the prevention efforts.

Based on the review and assessment of documents and initiatives for the prevention of human trafficking in each city, the report draws the following key conclusions and recommendations.

The report shows that the activities for the prevention and counteraction of trafficking in human beings are still highly centralized, and are planned and conducted mainly by the relevant government institutions and local sub-divisions of the NCCTHB. Due to lack of sufficient human and financial resources, the information campaigns that are carried out locally cannot reach all risk groups in all parts of the country.

Information campaigns and other public events for the prevention of human trafficking at the local level (in the surveyed cities) are carried out mainly by local NGOs. There are crisis centers and shelters offering assistance to victims of human trafficking, which also rely on the efforts of the NGO sector.

The research team identified only a small number of NGOs - not more than 4-5 non-governmental organizations per city - that run their own programs and projects aimed at the prevention and counteraction of human trafficking. All other social activities aimed at the integration of minority and marginalized groups are more or less developed in line with the municipal policies for social inclusion and take place under the auspices of the municipal administration. While such actions support the efforts to reduce and prevent the number of young people trafficked, overall they remain limited in scope and insufficient in outreach.

One possible reason for the current state may be the lack of experience and capacity in the responsible institution to organize large awareness-raising campaigns. As human trafficking represents a major part of organized crime in the country, such public campaigns will be most ef-

fective if they're integrated in large-scale crime-prevention campaigns. Another reason may be the lack of specialized expertise and programs for professional training of the municipal employees on topics related to trafficking in persons.

It is important to note that in most of the cities, the NGOs with expertise in anti-trafficking are developing various projects to help victims of trafficking (through information campaigns, specific programs for re-integration, etc.). Often the NGOs work in cooperation with European partners and are well informed about current policy efforts and best practices in other countries regarding THB-prevention and counteraction.

Some of the municipalities are also actively involved in project development; in many cases, the local authorities are building successful public-private partnerships with the NGO sector for the implementation of local/regional initiatives. As the report also shows, the local offices of the Ministry of Interior and the Regional and District Courts are in also promoting and implementing interesting initiatives for the prevention of THB among vulnerable groups.

However, the main findings of the report show that the prevention efforts aimed in particular at young people from the risk groups are insufficient. In the cities covered by the report, more funding is available for social work and social aid programs; as a result, the efforts specifically aimed to the prevention of THB are insufficient. On the other hand, in some of the cities (Shumen, for example) there are only a few local NGOs with expertise and capacity to carry out information and prevention initiatives which could complement the official institutional efforts.

The report concludes with the following main observations and recommendations, aimed at municipal administrations and NGOs operating in the selected cities.

1. The strategic policy documents reviewed in the report discuss the problem of human trafficking and the risks for trafficking of vulnerable youth in the context of other overarching problems related to education and the provision of social services in the community. However, none of the municipalities have developed policy documents dedicated specifically to the issue of human trafficking. Most of the initiatives and campaigns to prevent trafficking are planned and carried out as part of the social services provided by municipalities, the counteraction of domestic violence, etc.
2. Local governments in the five cities are dealing with similar difficulties and problems. All of the cities are faced with troubling demographic processes, such as decreasing birth rate, an aging population, increasing migration flows and changes in the number and basic structure of the population (these trends are especially visible in the towns of Vidin, Silistra, and Shumen). These processes

exert high pressure on the main systems of society: economic, educational, healthcare and social security system.

3. Local governments also recognize the need for measures to reduce the percentage of dropouts in their cities, as this group is at risk for becoming victims of trafficking for sexual or labor exploitation. Both school representatives and public officials stress the need to maintain constant contact with the parents of school-age children and to include them in various initiatives for THB prevention. In many of the cities, NGOs and school administrations have developed programs and projects involving the parents, in an effort to improve the school environment and make the school more attractive to the children. Still, such initiatives are sporadic and with varied success.

Key recommendations to improve the prevention and counteraction of trafficking:

1. More effective communication between key local stakeholders - schools, municipal administration, the local directorates of the Ministry of Interior, NGOs – in the planning and implementation of city-wide initiatives for the prevention and combat of trafficking of young people and groups at risk.
2. Development of youth volunteer projects in the cities in order to increase the civic involvement of young people and their role in crime prevention at the local level.
3. Development and implementation of THB-prevention programs aimed at students and their families, especially for youth from vulnerable groups – ethnic minorities, unemployed, drop-out children.
4. Increasing the administrative capacity of both local public institutions and school officials to develop and carry out projects funded by national and European programs aimed at preventing and combating human trafficking, sexual and labor exploitation.
5. Development of education programs and curricula related to topics such as trafficking in human beings, in higher education institutions (where such exist in the said municipalities, e.g. Shumen University); development of training programs for future teachers or social workers, for in-depth understanding of the risks of human trafficking and work with vulnerable groups.
6. Developing models for continuing education & training of municipal employees who are responsible for carrying out prevention programs for youth at risk of trafficking (e.g., information forums for municipal officers, school counselors from secondary schools in the cities in order to raise awareness and provide them with in-depth knowledge of the issues related to THB; best practices and

innovative ways to work with groups at risk, parents; developing private-public partnerships, etc.)

7. Ongoing cooperation between the responsible institutions in each city for the preparation and implementation of efficient programs to overcome the marginalization of the Roma community and to promote a sustainable model for the integration of children and students of different ethnic origins.
8. More effective cooperation of the municipal authorities with the National Commission for Combating Trafficking in Human Beings and with the local commissions in planning and organizing initiatives to prevent and counteract the trafficking of vulnerable youth.

## Увод

Този доклад е изработен по проект, изпълняван от три български неправителствени организации: Център за либерални стратегии (София), координатор на проекта; фондация „РискМонитор“ и фондация ЖАР. Проектът е съфинансиран от ГД „Вътрешни работи“ на Европейската комисия, Програма „Превенция и борба с престъпността“.

Основната цел на проекта е да подпомогне усилията на местните общности в избраните градове за предотвратяване на трафика на млади хора в риск. Проектът разглежда трафика като нарушаване на човешките права и като явление, което се дължи на значимата степен на маргинализация на големи социални групи поради бедност, липса на образование и социално изключване. Дейностите са насочени към млади хора от столицата и от градове в Северна и Южна България, към социални групи в риск, общности с компактно ромско население и етнически малцинства, групи с високи нива на безработица. Децата там страдат от липса на грижа, защото родителите им работят извън страната.

Проектът ще включи активно общности в риск (млади хора между 15 и 29 години) както в изработването, така и в прилагането на програми за превенция на трафик на хора.

### **Основните планирани дейности по проекта включват:**

1. Оценка на социалните услуги и мерките по превенция на трафика в различните градове (София, Силистра, Вигин, Шумен, Благоевград) чрез анализ на стратегически документи и програми, идентифициране на основни заинтересовани страни в процеса на превенция и гр.
2. Провеждане на социологическо изследване, което, от една страна, може да покаже общественото мнение по проблемите на трафика на хора и съответно да подпомогне оценката за обществената ефективност на прилаганите досега програми; от друга – може да даде насока на бъдещите политически усилия, като измери основните дефицити.
3. Провеждане на срещи с местни експерти, млади хора, представители на местната администрация и на отделите за превенция и борба с трафика на хора. Различните социални актьори на местно ниво ще бъдат въввлечени не само в обсъждането на проблемите, а и в изработването на съвместни програми за превенция



на трафика. Срещите ще ангажират работодатели и представители на местния бизнес, за да се дискутират проблемите на бедността и безработицата като рискови фактори за трафик с цел трудова и/или сексуална експлоатация.

4. Провеждане на интерактивна информационна кампания, изработена с конкурс за млади хора в различните градове. Тя ще фокусира общественото внимание върху заплахите на трафика и необходимостта от мерки срещу него. Кампанията ще бъде фокусирана върху проблемите на човешките права, рисковете от трафик на хора, значението на образованието и социалните умения за предотвратяване и избягване на всяка форма на експлоатация. Кампанията, изработена от млади хора и използваща аудио-визуални средства, ще достигне по-лесно до младежите от рисковите групи.
5. Международна конференция по проблемите на трафика на хора и политиките на превенция, която има за цел да покаже опыта и да подпомогне сътрудничеството в бъдеще на регионално и градско ниво.

Настоящият доклад представя резултатите от първата фаза на проекта, посветена на проучване на стратегическите документи, инициативи на местните власти в областта на социалните услуги и закрилата на децата, училищата и неправителствения сектор в града и общината за информирани на младите хора за рисковете от трафик на хора с цел сексуална и трудова експлоатация, и усилията, насочени към превенция на това престъпление. Докладът представя основни институции с отговорности за превенцията на трафика на хора, анализира връзката между икономическата и демографската ситуация в общината, нивото на заетост, социална интеграция и др., като описва съществуващите рискове за трафик на младежи и деца и посочва в какви области трябва да се концентрират усилията на всички заинтересовани страни за превенция и работа с жертвите на трафик.

В края на доклада са представени полезни връзки и документи с допълнителна информация по темата и препоръки към местните власти и гражданските организации по места за работа с младежи от рискови групи за превенция на трафик. Те могат да се използват за разработване на нова или адаптиране на съществуваща стратегия и план за действие на общинско или областно ниво за информирани на младите хора за рисковете от трафик на хора. Отговорните институции на местно ниво – общински структури, училища, неправителствени организации, могат успешно да се ангажират в осъществяването на обща превенция на трафика на хора, извършвана сред широко-

те уязвими групи на ниво училище, семейство, общност. Такива дейности за превенция целят преди всичко повишаване на културата и разбирането на проблема, развиване на базови лични и социални умения за разпознаване на рискови ситуации и предотвратяване на случаи на трафик на хора. В доклада не са засегнати детайлно въпросите за превенция сред групи с конкретно рисково поведение (например трудови мигранти, проституиращи, криминално проявени групи и др.) или развиване на програми за работа с жертви на трафик за недопускане на повторно попадане в трафик.

Докладът предлага следните обобщени изводи и препоръки. При разработването и приемането на бъдещи програмни документи и мерки за превенция на общинско ниво трябва да се имат предвид и основни положения от европейски документи, например **Директива 2011/36/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 5 април 2011 година относно предотвратяването и борбата с трафика на хора и защитата на жертвите от него Превенция.**<sup>3</sup> Директивата препоръчва с цел превенция на трафика на хора държавите членки да инвестират усилия и средства:

- да провеждат информационни кампании и кампании за повишаване на осведомеността на младите хора
- да обучават служителите в съответните административни звена, за които има вероятност да влязат в контакт с жертви на трафика на хора
- да приемат необходимите мерки за криминализиране на ползването на услуги, сексуални или други, от лице, което е жертва на трафика на хора
- постоянно информиране на младите, родителите, учителите и представители на местната власт за опасностите от проституция и трафик на хора
- информиране на учениците в неравностойно положение, по-специално представители на етнически малцинства, чрез обучение на учители и провеждане на летни програми
- организиране на професионално обучение, посредничество на пазара на труда за деца в риск
- разработване на модел за събиране на данни за детската проституция и трафик
- подпомагане на неправителствените организации, които се борят срещу детската проституция и трафик, както и осъществяване на съвместни проекти между публични и частни институции.

<sup>3</sup> [http://europa.eu/legislation\\_summaries/justice\\_freedom\\_security/fight\\_against\\_trafficking\\_in\\_human\\_beings/jl0058\\_bg.htm](http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/fight_against_trafficking_in_human_beings/jl0058_bg.htm)

## МЕТОДОЛОГИЯ

Докладът се базира на данни, събрани и анализирани чрез проучване на общински документи, отчети, стратегии и друга публично достъпна информация за всеки от изследваните градове. Анализът отчита специфичната икономическа и социална среда във всеки град и община чрез статистически данни, публикувани от национални и местни институции; публично достъпна информация и публикации на интервюта в медиите с представители на местната власт, полиция, съдилища и прокуратура, неправителствени организации. Използвани са също и данни от проекти и инициативи на местни неправителствени организации на територията на всеки град, както и на Националната комисия за борба с трафика на хора. Целта е да се опишат наличните ресурси и дефицити по отношение на превенцията на трафика на хора, в това число стратегически документи, програми, ниво на сътрудничество между местните власти и неправителствени организации, и т.н. Докладът и препоръките в него са съобразени и с европейски стратегически документи за превенция и борба с трафика на хора, като напр. Директива [2011/36/ЕС](#) на Европейския парламент и на Съвета от 5 април 2011 година относно предотвратяването и борбата с трафика на хора и защитата на жертвите от него и други. Документът отчита факта, че България вече не е само страна на произход и транзит, но и дестинация, както и повишаването на случаите на трафик за трудова експлоатация, просия, отнемане на органи. В последните години зачестяват и случаи на малолетни пътуващи сами, както и броят на деца, чиито родители са мигранти и работят в чужбина, а децата остават без родителска грижа.

Като изходна точка за анализа е използвана следната дефиниция за трафик на хора: съгласно Протокола на Организацията на обединените нации за предотвратяване, противодействие и наказване на трафика с хора, особено жени и деца, допълващ Конвенцията на ООН срещу транснационалната организирана престъпност (2000 г.) „трафик на хора“ е набирането, транспортването, прехвърлянето, укриването или приемането на хора със заплаха или други форми на принуда, отвлечане, измама, противозаконно лишаване от свобода, злоупотреба с власт, злоупотреба с положение на зависимост или чрез даване или получаване на облаги, за да се получи съгласието на лице, упражняващо контрол върху друго лице, когато се извършва с цел експлоатация.

Експлоатацията включва като минимум експлоатиране на проституцията на други лица или други форми на сексуална експлоатация, принудителен труд или услуги, робство или дейности, сходни с робството, заробване или отнемане на телесни органи (чл. 3, буква а).

Набирането, транспортирането, прехвърлянето, укриването или приемането на **геца** за целите на експлоатация следва да бъде разглеждано като „трафик на хора” дори и ако това не включва нито едно от средствата, изброени в буква а) на този член (чл. 3, буква в). Като наказуеми се разглеждат набирането, превозът, прехвърлянето, подслоняването или приемането на лица, включително размяната или прехвърлянето на контрола над тези лица **с цел експлоатация**.

Експлоатацията е налице от момента, в който **върху личността бъде упражнена принуда** (заплаха за или употреба на сила, отвлечане, измама, заблуда и др.), независимо дали жертвата е дала съгласието си.

Когато жертвата е дете (лице под 18 години), тези действия на експлоатация **съставляват автоматично наказуемото деяние трафик на хора**, дори и да не е използвано никое от горепосочените средства.

Относно трафика на хора с цел трудова експлоатация следната дефиниция за принудителен труд е възприета като водеща в анализа: съгласно Конвенция № 29 относно принудителния или задължителния труд на Международната организация на труда (МОТ), от 1930 г. изразът „принудителен или задължителен труд” означава всяка работа или служба, изисквана от лице под заплахата на каквото и да е наказание и която това лице не се е съгласило доброволно да извършва.

В края на септември 2013 г. влезе в сила Закон за изменение и допълнение на НКЗВ, който въвежда изискванията на директивата относно предотвратяването и борбата с трафика на хора и защитата на жертвите от него. Промените предвиждат да не се провежда наказателно преследване или да не се налага наказание, когато са налице определени кумулативни условия – жертвите на трафик са били принудени да извършат престъпление като пряко следствие от обстоятелството, че са били обект на трафик на хора. В НК се добавя и просята като самостоятелна съставомерна цел на трафика. Просята се въвежда като алтернатива на целта за принудителен труд. Допълнително, извън изискванията на директивата, в НК се добавят текстове, свързани с явлението трафик на хора за отнемане на клетки и телесни течности. С този закон се правят и съответните изменения и допълнения в Закона за борба с трафика на хора, където се прави нова редакция на определението за „трафик на хора” и на понятието „експлоатация”. Разширяват се и субектите, които имат право на закрила по Закона за закрила на детето, с текста „Право на закрила по реда на този закон има и лице – жертва на насилие и експлоатация, на което възрастта му не е установена и за което може да се направи основателно предположение, че е дете”.

## СПЕЦИФИКА НА ЦЕЛЕВАТА ГРУПА

Преди да се пристъпи към всеки от петте града, следва да се посочат двата основни фактора, предопределящи спецификата на програми и активни мерки за превенция на трафика на хора в определени места в страната. Това са зависимост на групи хора, (социална, психологическа, здравна, финансова, образователна) и недоверие (социално, психологическо, здравно, образователно, финансово). Не следва да се изпуска от фокус една от основните характеристики на трафика на хора, а именно, че той може да е принудителен, но може и да е доброволен (или смесица от двете).

Трафикът на хора е търговия с хора и не предполага непременно преместване от едно място на друго или преминаване на граници. Той включва принудително проституиране, робски труд без заплащане, принудителен брак (купуване на годеница, продаване на съпруга, купуване/продаване на неродени и новородени деца) или употреба на човешкото тяло като донор на органи и тъкани.

Трафикът на хора е една от най-бързо разрастващите се дейности в международните престъпни организирани мрежи. Трафикът би могъл да се развива в рамките на един регион в национална държава, между селищата, между по-малки градове и столичен град. Експлоатацията и привечдането в състояние на робство може да се развива и в едно-единствено място.

Признаците, характеризиращи обстоятелствата, са: изолация, откъсване от близки, семейство, познати и приятели, унищожаване на документите, гресура (възпитание чрез прилагане на насилие и наркотици, което на практика унищожават човешката психика), пречупване на волята и отнемане на свободата на човешки същества.

През последните години е отбелязана тенденция все по-млади хора да стават жертва на трафик. Средите на социалните малцинства, по-точно на хората с ромски произход, се характеризират с висока степен на уязвимост, доколкото тази социална група кумулира множество рискови фактори и характеристики. В голям риск са и младите хора, които се придвижват нелегално от една страна в друга (напр. *unaccompanied minors*) и най-вече в моментите на заминаване, на пристигане или докато пребивават временно. Тук рискът е от попадане в ситуация на принудителен труд или на труд, който е при неприемливи условия (с минимално или никакво заплащане). Изобщо всяко състояние на временност само по себе си е фактор за повишена уязвимост.

Трафикът на хора се прикрива под различни форми. Това са агенции за посредничество било за бърз финансов просперитет, било

за уреждане на работа/учене в чужбина. Целта е да се доберат до документите на хората. Сред малцинствените групи много често такива липсват или не са подновявани след изтекъл срок на годност. Тъкмо в стремежа за бързо/магическо подобряване на социалния статус се състоят рискът и уязвимостта на споменатите групи.

#### **Най-често срещаните форми на прикритие са:**

- Агенции за набиране на персонал за работа в чужбина
- Агенции, организиращи младежки пътувания и бригади
- Брачни агенции.

#### **Други методи:**

- заминаване в чужбина с цел работа чрез познати и близки
- чрез обяви за работа
- чрез организиране на езикови и квалификационни курсове в страната и чужбина
- чрез организиране на срещи чрез страници за запознанства в интернет
- чрез отвличане
- чрез продажба (брак, осиновяване).

#### **Права на жертвите на трафик на хора**

Законът за борба с трафика на хора определя функциите на държавните органи, ангажирани в предотвратяването и борбата с трафика на хора, мерките за закрила и помощ на жертвите, особено на жени и деца. Според закона жертвите могат да бъдат приети по тяхно искане в приюти за временно настаняване на жертви на трафика на хора, където те биха могли да получат психологическа и медицинска помощ. Жертвите се настаняват обикновено за не повече от десет дни с възможност за продължаване на този срок с тридесет дни по предложение на местните комисии, органите на досъдебното производство или съда, когато лицето е изявило желание за това. Съгласно Закона за подпомагане и финансова компенсация на пострадали от престъпления формите на подпомагане на пострадали от престъпления са: медицинска помощ при спешни състояния по реда на Закона за здравето; психологическа консултация и помощ; безплатна правна помощ; практическа помощ. Финансовата компенсация, която е в размер от 250 до 5000 лв., може да се получи само за: имуществени вреди, които са пряка последица от престъплението и се изразяват в разходи за лечение, с изключение на разходите, които се поемат от бюджета на

Националната здравноосигурителна каса; пропуснати доходи; разходи по плащане на съдебни и деловодни разноски; пропуснати средства за издръжка; разходи по погребение. Финансовата компенсация се предоставя след влизане в сила на: осъдителна присъда, включително в случаите, когато делото е било разгледано в отсъствие на подсъдимия; издаване на прокурорски или съдебен акт, с който наказателното производство е прекратено; издаване на прокурорски или съдебен акт, с който наказателното производство е спряно поради неразкриване на извършителя на престъплението.

## **НАЦИОНАЛЕН КОНТЕКСТ НА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕТО НА ТРАФИКА НА ХОРА**

Системата за противодействие на трафика на хора в България е нормативно уредена със Закона за борба с трафика на хора (ЗБТХ), обнародван през 2003 г. Държавната политика в тази област се формулира в Националните програми за предотвратяване и противодействие на трафика на хора и закрила на жертвите, които се изготвят от 2005 г. насам. През 2006 г. в съответствие със ЗБТХ е създадена Националната комисия за борба с трафика на хора (НКБТХ) като основен координиращ орган в областта на противодействието на трафика на хора. Националната комисия за борба с трафика на хора е създадена на основание на чл. 4 от Закона за борба с трафик на хора и има за цел да определя и ръководи прилагането на националната политика и стратегия в областта на противодействието на трафика на хора.

Националната комисия организира и координира взаимодействието между отделните ведомства и организации по прилагането на закона; работи за предотвратяване на трафика на хора и за защита, възстановяване и реинтеграция на жертвите на трафик. Като наблюдатели в заседанията на НКБТХ могат да участват представители на неправителствени и международни организации (НПО и МО), извършващи дейности по предотвратяване на трафика на хора и закрила на пострадалите. Част от отговорностите на НКБТХ включват разработване и съблюдаване на изпълнението на Националната стратегия и годишните национални програми за предотвратяване и противодействие на трафика на хора и закрила на жертвите на трафик.

Националната комисия координира взаимодействието между държавните ведомства и други организации в борбата с трафика на хора и обработва и поддържа статистически данни за тенденциите в това явление. Заедно с това НКБТХ ръководи международното сътрудничество и организира провеждането на информационни, разяснителни и образователни кампании, както и обучението на служители (чл. 7 ЗБТХ). НКБТХ е отговорна и

за разработването на мерки за подкрепа на рисковите групи, включително и на деца, за интеграцията им в образователната система и на пазара на труда (чл. 14 ЗБТХ).

В помощ на Националната комисия са създадени Местни комисии за борба с трафика на хора (МКБТХ) в Благоевград, Бургас, Варна, Велико Търново, Монтана, Пловдив, Пазарджик, Русе и Сливен, които отговарят за прилагането на съответните политики и инициативи на местно ниво. МКБТХ се председателстват от заместник-кметове, а техни членове са представители на общинската администрация и отделите за закрила на детето (ОЗД), на полицията, на прокуратурата, на НПО и др. (чл. 5 ЗБТХ). Комисиите във Варна, Бургас и Пазарджик разполагат с информационно-консултативни центрове по въпросите на трафика на хора.

#### **Национална програма за предотвратяване и противодействие на трафика на хора за 2014 г.**

Превенцията, закрилата и реинтеграцията на жертвите са приоритетите в Националната програма за предотвратяване и противодействие на трафика на хора и закрила на жертвите за 2014 г. Дейностите в програмата са фокусирани върху повишаване на осведомеността в обществото и създаване на обществена нетърпимост към трафика на хора. Печалбите в световен мащаб от престъплението, известно като съвременна форма на робството, са съизмерими с печалбите от трафик на оръжие и наркотици. Програмата съдържа редица институционални и организационни мерки за повишаване ефективността при предотвратяване, разкриване и противодействие на трафика на хора. Предвиждат се законодателни изменения, както и разработването и приемането на първата българска стратегия за борба с трафика на хора. Тя ще обхваща периода до 2020 г., като ще синхронизира провежданите политики и използваните механизми за борба с трафика на хора със Стратегията на Европейския съюз в тази област. В програмата е залегнало провеждането на информационни, разяснителни и образователни кампании сред рисковите групи, развитие на международното сътрудничество чрез обмен на добри практики, разработване и реализиране на международни проекти, насочени към противодействие на трафика на хора. Първият резултат в тази област е одобрената в началото на месец май програма за борба с трафика на хора към тематичния фонд „Сигурност“ по Българо-швейцарската програма, в рамките на която ще бъдат разкрити два нови приюта за жертви на трафик.



С националната програма се поставя началото на разработване и приемане на минимални стандарти за дейността на приютите за временно настаняване на жертвите. Предвижда се актуализация и приемане на национален механизъм за насочване и подпомагане на жертви на трафик, както и разработване на модел за включване на проблематиката в гимназиалния курс и подготовката на педагогически съветници, психолози и учители за прилагане на модела.

Националната програма е разработена въз основа на предложенията на ведомствата и институциите, включени в Националната комисия за борба с трафика на хора, обсъдена е с неправителствени организации, които имат отношение към проблема, и е одобрена от Комисията на нейно заседание на 11 април 2014 г. Утвърждаването ѝ ще допринесе за обединяване на усилията на институциите за ефективен и цялостен подход към противодействието на трафика на хора.<sup>4</sup>

### **Законодателство**

Източници на правни норми по предотвратяване и борба с трафика на хора са:

- Конвенция на Съвета на Европа за борба с трафика на хора
- Конвенция на ООН за транснационалната организирана престъпност
- Протокол на ООН от Палермо (2000 г.) за предотвратяване, спиране и санкциониране на трафика на хора, особено на жени и деца
- Наказателен кодекс на Р България (НК) – Раздел IX, Трафик на хора
- Закон за борба с трафика на хора (в сила от 20.05.2003 г.)
- Закон за подпомагане и финансова компенсация на пострадали от престъпления (в сила от 01.01.2007 г.)
- Закон за защита на лицата, застрашени във връзка с наказателно производство (в сила от 23.11.2004 г.)
- Закон за правната помощ (в сила от 01.01.2006 г.).

<sup>4</sup> <http://nasoki.bg/bg/socialni-politiki/9-socialni-politiki/721-nacprog-humantrafic>

# БЛАГОЕВГРАД

## ИНФОРМАЦИЯ ЗА ГРАДА И ОБЩИНАТА (ИКОНОМИКА, СОЦИАЛНИ ДЕЙНОСТИ, БИЗНЕС)

Географски, демографски, етнически и религиозни характеристики. Данни за престъпност.

Благоевградска област заема Югозападната част на България и е нейна „врата“, отворена към Балканите, Европа и света. Общата ѝ площ е 6449 кв. км, което представлява 5,8 % от територията на страната. Южната ѝ граница е с Република Гърция, на запад граничи с Република Македония, на изток с Пазарджишка и Смолянска области, а на север с Кюстендилска област. Административно областта е разделена на 14 общини, 96 кметства и 280 населени места. Местоположението на града е средишно и това е една от характеристиките му. Разположен е на паневропейския транспортен коридор 4, на европейски път E79, на 31 км от Република Македония, 83 км от Гърция, 88 км от Сърбия. Разстоянията до София и Пловдив са съответно 96 км и 193 км. Отстои на 196 км от пристанищния Солун. Благоевград е и разпределителен пункт на туристическия поток към Банско, Сандански и Добринище.

В града се намират Американският университет в България и Югозападният университет „Неофит Рилски“, Колежът по туризъм и Техническият колеж.

Има също така 6 професионални техникума, математическа гимназия, езикова гимназия, Национална хуманитарна гимназия и др.

Населението на Благоевградска област по обичайно местоживее наброява 324 110 души (01.02.2011 г.). Това прави 4,4 % от населението на България. Според броя на постоянното население тя е шестата по големина област в страната. Преобладаваща част от населението е в градовете на областта. Населението на град Благоевград е около 70 580 души. В началото на XX век населението е около една трета турско, останалите са власи, евреи и цигани. В момента там има районно мюфтийство на ислямското вероизповедание в България, но в града живеят незначителен брой мюсюлмани. Жителите на област Благоевград са 323 552 души (14 общини, 96 кметства, 280 населени места). Според броя на постоянното население това е шестата по големина област в страната.

Прирастът на населението в рамките на областта е отрицателен. Въпреки това данните са по-близо до нулата, отколкото са средните за страната стойности. Възрастовата структура е с по-добри демографски характеристики от националната. Това се дължи на университетите в териториалния център. Преобладават лицата между 20 и 24 г. В област Благоевград данните за раждаемост показват положителна тенденция. Висок дял имат децата, родени в брак, като извънбрачната раждаемост е ниска в сравнение с данните за страната.

Етническата структура на населението в област Благоевград се характеризира с основен дял на българско население. Относително нисък е процентът на населението, което се определя като етнически турци, и е малка частта от самоопределящите се като роми. Общата структура е сходна с тази за страната.

Дотук би могло да се заключи, че област Благоевград, и в частност териториалният център град Благоевград, е нещо като микромодел на страната. Тук превенцията на трафик на хора би следвало да се насочи най-вече към младите етнически българи, тъй като липсват компактни ромски поселения. От друга страна, географски градът и областта са средищни и би могло да се очаква, че миграционните потоци ще са интензивни.

По отношение на трудовата активност и заетостта на населението дялът на икономически неактивното население е по-висок от този на активното. Два пъти по-нисък от средния за страната остава и дялът на хората, живеещи под относителната линия на бедност на областта – едва 10,2 %. Един от всеки трима жители на област Благоевград (35 %) попада в групата на хората, живеещи с материални лишения при средни нива за страната от около 45 %.

На територията на областта през 2011 г. има 136 училища, или с 30 по-малко в сравнение с 2006 г. Тенденцията на намаляване на учебните заведения следва почти паралелно процеса на намаляване на броя на учениците и преподавателите в областта. Сред причините са напускането на областта на част от населението и ниската раждаемост. В резултат на това осигуреността на учениците с преподаватели е малко над средното за страната ниво през 2011 г., а на 2374 жители се пада едно училище, което е далеч от най-неблагоприятните примери като столицата, където осигуреността е почти два пъти по-ниска. Образователната система в област Благоевград успява да задържи учениците и регистрира изключителни ниски нива на напуснали системата – само 1,3 % са напусналите ученици, като за последното десетилетие има значително подобрене. Въпреки наличието на две висши учебни заведения дялът на хората с висше образование сред населението в трудоспособна възраст е по-нисък от средния за страната. Като причина за

това може да се допусне, че част от завършилите напускат областта след дипломирането си.<sup>5</sup>

В негативните страни следва да се отбележат: нисък жизнен стандарт, нисък среден доход на домакинствата, поляризация на общините по отношение на промишленото развитие, ограничен достъп до здравни услуги на населението и нисък брой здравно осигурени деца.

Икономиката на Благоевград е относително добре балансирана, като с най-голям принос на произведен обем продукция и брой работни места е секторът промишленост, следван от търговия и транспорт. Заради големия брой студенти (отчасти гължащ се на Американския университет в града), кръстопътното си географско положение, природата и редица социални фактори градът има сравнително добре развиваща се икономика. Открити са много магазини за грехи, кафенета и ресторанти. Голям брой неквалифицирана работна сила е наета в строителните компании и шивашките цехове.

Област Благоевград се нарежда на второ място в страната по брой енергийни обекти за производство на електрическа енергия от възобновяеми източници. Данните за това са от изследване на Агенцията за устойчиво енергийно развитие (АУЕР).

## **ОБЩИНСКИ ДОКУМЕНТИ И ИНСТИТУЦИИ, СВЪРЗАНИ СЪС СОЦИАЛНИ И ОБРАЗОВАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ И ПРЕВЕНЦИЯ НА ТРАФИКА НА ХОРА**

Областната стратегия за развитие на социалните услуги 2011–2015г.<sup>6</sup> отчита слабо развитие на услугите за приемна грижа; подкрепа на деца и младежи с отклоняващо се поведение; на деца в риск за отпадане от училище. Другите групи, определени като рискови за развитието на социални услуги, са:

- **деца необхванати, нередовно посещаващи, в риск от отпадане и отпадали от училище.** Най-многобройни са нередовно посещаващите училище деца от ромски произход.
- **деца с проблемно поведение.** Към тях се включват деца, извършили кражба и насилие, децата, живеещи на улицата, и negliжираните деца, децата, жертви на насилие. Те са основна група в риск заради случаите на агресивно поведение на деца.
- **уязвими семейства с деца в риск.** Към тях се включват децата от многодетни семейства и децата в непълни

5 Източник – [http://www.regionalprofiles.bg/var/docs/Editions/Regional\\_Profiles\\_2012\\_BG.pdf](http://www.regionalprofiles.bg/var/docs/Editions/Regional_Profiles_2012_BG.pdf)

6 <http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&id=15>

семејства. Тук са вклучени също така многоеетни и/или непълни семејства; деца, чиито родители са в чужбина; деца на родители със зависимости и т.н.

Стратегијата по-нататък поставя како Специфична цел 1.3. „Да се осигури подкрепа на уязвимите семејства за превенцијата на рисково поведење и неглижирање на децата”. Предложени са следните дејности за постигање на таза цел:

- Дејност 1.3.3.1. Съвместни дејности на Местните комисији за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни (МКБППМН) и обществените възпитатели в общините заедно с ОЗД в подкрепа на деца с рисково поведење и жертви на насиле.
- Дејност 1.3.3.2. Съвместни дејности на ЦОП и ОЗД – за подкрепа за деца, жертви на насиле, трафик и зависимости, както и специализирани програми за работа с деца, извършители на противообществени прояви, насиле, рисково поведење.
- Дејност 1.3.3.3. Настањаване на деца, претърпели насиле или трафик в Кризисен център за деца и младежи, преживели насиле и/или трафик (вж. дејност 2.3.2.4.), с капацитет 8 места, в това число спешен прием (4 места).

За 2013 г. е отчетено, че със съдействието на РИО – Благоевград, в 35 училища са проведени дискусии по темата за превенцијата на трафика на хора, в 13 училища са разпространени материали, 7 училища са разработили материали, в 50 училища е отбелязан Европскиот ден на борба с трафика на хора. Како обратна връзка представя огромниот интерес на учениците по темата, както и на техните родители.

Общинската програма за закрила на детето поставя како едниот од приоритетите за работа „защита на децата од всякакви форми на злоупотреба, насиле и експлоатација<sup>7</sup> и предвижда конкретни дејности за създавање на екипи на местно ниво од изпълнителната власт за изпълнение на Координационниот механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насиле или в риск од насиле, и за взаимодействие при кризисна интервенција, вклучително и използване на механизмите за взаимодействие по Закона за защита од домашното насиле.

През 2012 г. в Благоевград е разкрит Център за настањаване од семеен тип с капацитет 15 места. Центърът за настањаване од семеен тип е нај-новата социална услуга в общноста, разкрита в община Благоевград. Капацитетът е 15 места. Децата, които са настањени в Центърта, получаваат комплекс од социални услуги в среда, близка до семејната.

<sup>7</sup> [http://www.blgmun.com/files/Administrativni\\_aktove/2014/Obshtinska-Programa-Zakrila-Deteto-2014.pdf](http://www.blgmun.com/files/Administrativni_aktove/2014/Obshtinska-Programa-Zakrila-Deteto-2014.pdf)

В дома работят общо девет служители – социални работници, възпитатели и психолог. община Благоевград участва в пилотното прилагане на методиката за работа в подобни центрове съвместно с представителството на УНИЦЕФ в България от началото на 2009 година.

На територията на града е и Домът за деца, лишени от родителски грижи, „Свети Николай Мирликийски“. ДДАРГ се помещава в сградата на ул. „Братя Миладинови“ № 23 в Благоевград от 1954 г. Има 24 стаи, отделни помещения за занимания, библиотека, зала за тенис на маса. Капацитетът е 76 места. Това са двете институции от общо осемте, обявени на сайта на община Благоевград в рубриката „Социални дейности“. Останалите 6 са предназначени за възрастни хора и/или деца с увреждания и психични проблеми.

През 2009 г. общината е приключила проект от ОП „Развитие на човешките ресурси“, който е: „Интеграция на ромски деца чрез подобряване на достъпа до качествено образование“ (<http://www.blgmun.com/cat107/OP-Choveshki-resursi/>).

През 2012 г. със заповед на кмета на община Благоевград в града е разкрита МКБТХ (Местна комисия за борба с трафика на хора)<sup>8</sup>. Според мисията и основните цели на институцията МКБТХ – Благоевград, е свързващо звено в дейността на местните структури, ангажирани с превенцията, борбата с трафика на хора и защитата на жертвите. Основни партньори на МКБТХ – Благоевград, са:

- Местни администрации – община Благоевград, Дирекция „Социално подпомагане“ Бюро по труда, Инспекция по труда, Дирекция „Спортни имоти“ към община Благоевград
- Регионални полицейски структури – Сектор ПОП и Криминална полиция към ОД МВР – Благоевград, РД ГП, Съд и прокуратура – Районен, Окръжен съд и прокуратура,
- Обучителни институции – Югозападен университет „Неофит Рилски“, средни общообразователни училища в община Благоевград
- Неправителствени организации:
- Сдружение „Адаптация“, гр. Благоевград, имащо пряката цел да работи с уязвими групи от населението, застрашени от социално отхвърляне и изключване, маргинализирани. Това са лица, употребяващи нелегални наркотици, комерсиални сексработници, лица, лишени от свобода, представители на етнически малцинства, лица в неравностойно положение, работата с деца във и извън училищната им среда.

8 <http://antitraffic.government.bg/>

МКБТХ – Благоевград, е асоцииран партньор в проект-предложение в областта на защита на жертвите на трафика на хора по програма „Криминално правосъдие“ на ЕК. Водеща организация в този проект е НПО „КМОР“ от гр. Атина, Гърция. Това е проектна аутрич програма за ранно идентифициране и насочване на жертвите на трафик на хора, цялостен информационен проект на програма с акцент върху неофициалната идентификация на жертви на трафик на хора. Комисията се стреми към изграждането на капацитета на професионалистите, работещи с потенциални жертви на трафик, както и хора с висок риск от попадане в трафик, като например мигранти, проституиращи, маргинализираните групи, малолетни без придружител и т.н. Този проект на аутрич програма ще улесни неофициалната идентификация и насочване на жертви на трафик на хора.

През август 2014 година Местната комисия за борба с трафика на хора към община Благоевград съвместно с Националната комисия за борба с трафика на хора организират кампания за превенция на трафика на хора с цел трудова експлоатация под мотото „Нулева толерантност срещу трафика на хора“. Кампанията се осъществява в партньорство с „Менпауър България“ и представителството на международната неправителствена организация A21 за България.<sup>9</sup>

Прецидни инициативи включват напр. и семинари за обучение на педагогически съветници и учители от гр. Благоевград за получаване на теоретични познания по темата трафик на хора, причините и механизмите за попадане в трафик и уязвимите и рискови групи. Участниците в семинара са запознати и с практически модели и подходи за превенция, а също така и основни елементи на училищно базирани програми за предотвратяване трафика на хора.<sup>10</sup>

#### МЕСТНА КОМИСИЯ ЗА БОРБА С ПРОТИВООБЩЕСТВЕНИТЕ ПРОЯВИ НА МАЛОЛЕТНИТЕ И НЕПЪЛНОЛЕТНИТЕ В ОБЩИНА БЛАГОЕВГРАД<sup>11</sup>

##### Комисията извършва следните дейности:

- Развива социалнопревантивна дейност на територията на общината
- Издирва малолетни и непълнолетни, които се нуждаят от помощ и взема мерки за тяхната социална защита и развитие
- Оказва помощ на родителите или лицата, които ги заместват по възпитанието на децата

<sup>9</sup> <http://antitraffic.government.bg/работна-среща-на-тема-превенция-и-уг/>

<sup>10</sup> <http://nesmezaprodan.wordpress.com/page/2/>

<sup>11</sup> [http://www.blgmun.com/cat95/174/Obslujvashti\\_zvena.html](http://www.blgmun.com/cat95/174/Obslujvashti_zvena.html)

- Разглежда противообществените прояви, извършени от малолетни и непълнолетни и налага възпитателни мерки съгласно ЗБППМН
- Анализира тенденциите на престъпността и противообществените прояви на деца и прави предложения пред съответните органи и обществени организации;
- Разработва и изпълнява програми по превенция на противообществените прояви на малолетните и непълнолетните.

МКБППМН взаимодейства успешно с други местни организации, например с инспекторите от Детска педагогическа стая (ДПС), органите на образованието, училищните комисии за превенция на противообществените прояви на учениците, педагогическите съветници и училищни психолози, дирекциите за социално подпомагане (ОЗД), съд, прокуратура, следствие, центрове за работа с деца, неправителствени организации, медии и групи, за провеждане на лекции в училище и други инициативи, насочени към подпомагане на децата и младежите за изграждане на социални умения и превенция на престъпления.

### **Данни за жертви на трафик на хора в област Благоевград**

Добре организирана е електронната страница на Районен съд – Благоевград, която предоставя широка информация относно насилието и правата на човека, както и местата, където би могло да се потърси помощ.

По данни на Националната комисия за борба с трафика на хора за 2013 г. са идентифицирани следните случаи на трафик:<sup>12</sup>

„За периода януари – август 2013 г. в зоната на отговорност на територията на ГПУ – Петрич, и ГПУ – Гоце Делчев, при РДГП – Смолян, са идентифицирани следните жертви на трафик на хора:

1. ГПУ – Петрич: Външен трафик – брой на случаи – 2; Общ брой идентифицирани жертви – 2; От тях български граждани – 2; От тях пълнолетни български граждани – 1; От тях МНЛ български граждани – 1; Сексуална експлоатация – 1; Други форми на принудително подчинение (гжебчийство и просия) – 1; Държава на експлоатация – Гърция; Заподозрени трафиканти – 3; Повдигнати обвинения – 1.
2. ГПУ – Гоце Делчев: Външен трафик – брой на случаите – 4; Общ брой идентифицирани жертви – 8; От тях български

<sup>12</sup> Отчет на дейността на Националната комисия за борба с трафика на хора за 2013 г., [http://antitraffic.government.bg/images/documents/nacionalni\\_dokladi/otchet%202013%20nkbth%20i%20mkbth-12.03.2014-2\\_dp-03%20%202014.doc](http://antitraffic.government.bg/images/documents/nacionalni_dokladi/otchet%202013%20nkbth%20i%20mkbth-12.03.2014-2_dp-03%20%202014.doc)



граждани – 8; От тях пълнолетни български граждани – 8; Сексуална експлоатация – 8; Държава на експлоатация – Гърция.

За периода януари – август 2013 г. от сектор „Противодействие на организираната престъпност” – Благоевград, са установени 6 лица от женски пол – жертви на вътрешен трафик на хора с цел сексуална експлоатация на територията на област Благоевград. Те са основно на възраст между 23 и 28 години, половината от тях са майки, включително две от тях имат по три деца; две от жените са наркозависими.

За периода януари – август 2013 г. брой на пострадали лица на различните видове трафик на хора в региона на Окръжна прокуратура – гр. Благоевград:

- По чл. 155: наблюдавани производства от прокурор – 1.
- По чл. 159а: Наблюдавани производства от прокурор – 5; ДП внесени в съда – 2; Обвинителни актове – 1; Лица по общо внесените актове – 5; Приключени наказателни дела с осъдителни и санкционни решения – 1; Осъдени и санкционирани лица – 1; с влязла в сила присъда – 1; Осъдени и санкционирани лица с влезли в сила наложени наказания – 1; ЛС – условно – 1; Одобрено / постигнато споразумение – 1.
- По чл. 155: Общо пострадали лица – 1; Общо жени – 1.
- По чл. 159а: Общо пострадали лица – 3; Непълнолетни 14 – 18 години – 1; Общо жени – 3.
- По чл. 159а, ал. 1: Общо пострадали лица – 1; Общо жени – 1; С цел развратни действия – 1; Общо жени – 1.
- По чл. 159а, ал. 2: Общо пострадали лица – 2; Непълнолетни 14 – 18 години – 1; Общо жени – 2; Непълнолетни 14–18 години – 1; С цел развратни действия: Общо пострадали лица – 2; Непълнолетни 14–18 години – 1; Общо жени – 2; Непълнолетни 14–18 год. – 1.

Като положителна инициатива за образованието на младите хора и информирането им за рисковете от извършване на престъпления, както и рисковете да се превърнат в жертви на престъпления, трябва да се посочи и Седмицата на детската превенция на Районния съд Благоевград. От 03.12.2014 г. до 17.12.2014 г. Районният съд организира първото по рода си мероприятие СЕДМИЦИ НА ДЕТСКАТА ПРЕВЕНЦИЯ. Целта на тази инициатива е да се повиши правната култура на непълнолетните чрез обучителни материали, включени в мултимедийна презентация, разработени по проекти за детско правосъдие, адаптирани специално към детската възраст и психика. Подготвени са два обучителни панела за ученици от 10 до 13 години и съответно за ученици от 14 до 17 години, като на децата

се предоставя информация за техните права и задължения при участието им в съдебните процедури, а именно: когато са свидетели, когато са пострадали от престъпление или от домашно насилие, когато са извършители на противоправна проява или престъпление или когато се намират в условия на риск. На децата ще се разяснят също ролята на съда, на прокуратурата, на защитника-адвокат, ще се информират за последиците и алтернативите за тяхното наказване при извършване на правонарушение или престъпление. В презентациите ще участват съдии от РС-Благоевград и прокурори от РП-Благоевград, а в мероприятията ще участват ученици от 8 училища на града.<sup>13</sup>

На страницата на съда могат да се намерят и информационни материали и интернет линкове към организации, оказващи помощ на жертви на престъпления, включително жертви на трафик на хора.<sup>14</sup> Районният съд партнира и с неправителствени организации от региона и от страната за подобряване на организацията на работата си, както и за организиране и провеждане на информационни кампании за защита на правата на децата.

### **ИНИЦИАТИВИ И ПРОЕКТИ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА ТРАФИКА НА ХОРА, ОСЪЩЕСТВЕНИ ОТ НЕПРАВИТЕЛСТВЕНИ ОРГАНИЗАЦИИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА БЛАГОЕВГРАД**

В сравнение с другите градове, включени в проекта YOUTHACT, в Благоевград и общината се отбелязва най-активна дейност – както от страна на общинските и областни институции, така и на неправителствените организации – по въпросите на превенцията и борбата с трафика на хора. Основен фактор за това, без съмнение, е съществуването на Местна комисия за борба с трафика на хора, която провежда инициативи, организирани и координирани също така и от Националната комисия за борба с трафика на хора.

Някои от неправителствените организации на местно ниво, които работят в тази област, са:

Сдружение „Адаптация“ (<http://www.adaptation-bld.com/aboutus.php>) е основано през 2007 г. и е НПО в обществена полза. Работи с уязвими групи, маргинализирани, застрашени от социално изключване лица. Изпълняваните проекти са свързани основно с превенция, защита, преодоляване на наркозависимости и анти-ХИВ кампании.

<sup>13</sup> [http://blagoevgradrc.judiciary-bg.org/courts/rc/blagoevgrad/ws\\_blagoevgradrs.nsf/BlogByCategory?OpenView&RestrictToCategory=](http://blagoevgradrc.judiciary-bg.org/courts/rc/blagoevgrad/ws_blagoevgradrs.nsf/BlogByCategory?OpenView&RestrictToCategory=)

<sup>14</sup> [https://e-justice.europa.eu/content\\_rights\\_of\\_victims\\_of\\_crime\\_in\\_criminal\\_proceedings-171-BG-bg.do?clang=bg&idSubpage=2&member=1#n05](https://e-justice.europa.eu/content_rights_of_victims_of_crime_in_criminal_proceedings-171-BG-bg.do?clang=bg&idSubpage=2&member=1#n05)

Друга организация, работеща в социалната сфера, е Сдружението в обществена полза, регистрирано през 2003 г., „Ресурсен център – Нова алтернатива“. Дейностите се отнасят до проблеми на децата, жените, социални услуги. Организацията разработва програми за отглеждане на деца в семейна среда, превенция на изоставяне на деца, при спазване на висшите интереси на децата и закрилата им от насилие и сексуална злоупотреба. В момента организацията изпълнява следния проект: „Разкриване на Център за обществена подкрепа“. Той се финансира от Фонд „Социална закрила“ към МТСП. Основната проектна цел е създаването на условия за развитие на ресурси в уязвими семейства, водещи до справяне с проблемите и намаляване рисковете за деца, повишаване на умения за създаване на устойчиви семейни връзки, запазване целостта на семейството и подобряване на емоционалния живот на членовете му, подкрепа на социалното включване и интеграция на децата.

Организацията е подходящ партньор за провеждане на политики и кампании по превенция на трафик на хора, тъй като в периода 2004–2008 работи с подобни проблематики: инициране на различни кампании, насочени към превенция на насилие, злоупотреба и превенция на трафик на хора.

Друга НПО, базирана в гр. Разлог, е фондация „Асоциация за развитие и реформи“. Сферата на дейност на организацията е защита на човешки права, а целите ѝ – развитие на демократичните реформи; създаването на демократични институции за установяване на справедлив социален ред; участие в разрешаването на проблеми, свързани с борбата срещу корупцията и организираната престъпност, антитрафика, борбата срещу нелегалната проституция и наркотиците; развитие на качествено и модерно образование.

Следният проект е пример за съвместни усилия на неправителствените организации и бизнеса за предотвратяване на трафик с цел трудова експлоатация. През април 2014 г. КТ „Подкрепа“ и неправителствени организации работят съвместно по проект за превенция на експлоатацията на работещи българи в чужбина. В Благоевград те провеждат информационна кампания, която цели да запознае по-голям кръг от български граждани с трудовата и осигурителна система в Германия.

„Опитът на нашия синдикат и на нашите немски колеги, както и на неправителствените организации показва, че съществува засилена експлоатация, дори трафик на хора с цел експлоатация на труда на българските работници, най-вече в сектора на ниско- и неквалифицираната работа“, според Димитър Марчев, председател на Синдикалния регионален съюз на КТ „Подкрепа“ в Благоевград.

Освен информационно обслужване дейността включва и реални действия при решаване на конкретни казуси чрез подпомагане

при подаването на документи и процесите на осигуряване и по-нататъшно съдействие при работа. „С помощта на немските профсъюзи имаме бюро за консултации в Германия.<sup>15</sup> То се намира в Хамбург, но всичко става чрез наше посредничество, чрез наши бюра в България”, подчертава г-н Марчев. Събитието се реализира от КТ „Подкрепа” – Благоевград, и Информационно бюро „Достоен труд”. Дейностите са в рамките на проект ОСЕМ, осъществен с финансовата подкрепа на Европейската комисия.

## ЗАКЛЮЧЕНИЕ И ПРЕПОРЪКИ

Дотук би могло да се заключи, че област Благоевград, и в частност териториалният център град Благоевград, е нещо като микромодел на страната. Тук превенцията на трафика на хора би следвало да се насочи най-вече към младите етнически българи, тъй като липсват компактни ромски поселения. От друга страна, географски градът и областта са средищни и би могло да се очаква, че миграционните потоци ще са интензивни.

Благоевградска област е специфична както в географско, така и в икономическо отношение. Етническият състав на населението се характеризира с относителна еднородност. Преприемаческите инициативи в туризма и преработвателната промишленост се развиват добре. Характерна е динамика и в мобилността на населението, но без струпване в областния град, както това е например в област Шумен.

И в НПО сектора, и в общинските политики и програми има развита чувствителност по отношение на трафика на хора, като основна заслуга за провеждането на множество инициативи с ученици и младежи има Местната комисия за борба с трафика на хора, поделение на Националната комисия. От друга страна, в районите около Благоевград и Сангански действат организирани групи за трафик на наркотици и проституиране. Би могло да се каже, че мястото е по-скоро топос за трафик на хора, а не толкова негов захранващ източник.

Информация за проведени инициативи, свързани с информиране на учениците и младежите в общината за рисковете от трафик на хора и трудова и сексуална експлоатация, може да се намери на следния сайт на местния електронен новинарски портал „Пирин Нюз”<sup>16</sup>. В сравнение с другите градове по настоящия проект – Видин, Силистра, Шумен – намирането на публично достъпна информация за инициативи на местно ниво за превен-

<sup>15</sup> <http://mobile.e-79.com/news-73939.html>

<sup>16</sup> <http://pirinnews.com/cat.php?tag=mpaфuk%20на%20хора>

ция на трафика е най-лесно в община Благоевград.

Като следствие и като най-обща препоръка: евентуална превенция срещу трафик на хора би следвало да се насочи повече към контролните органи и съдилищата, както и към родителите на деца в рискови групи, освен директно към ученици и младежи.

# ВИДИН

## ИНФОРМАЦИЯ ЗА ГРАДА И ОБЩИНАТА (ИКОНОМИКА, СОЦИАЛНИ ДЕЙНОСТИ, БИЗНЕС)

### Географски, демографски, етнически и религиозни характеристики. Данни за престъпност

Област Видин се намира в Северозападния район на планиране. На север областта граничи с Република Румъния, на запад е в съседство с Република Сърбия; на юг е оградена от Стара планина, а на изток граничи с област Монтана. Естествената северна граница – река Дунав, обуславя възможността за преки връзки с всички страни от Дунавския басейн. През областта преминават и два трансевропейски коридора:

- Европейски коридор № IV (Дрезден – Прага – Братислава – Гьор – Будапеща – Араг
- Крайова – Видин – София – Пловдив – Истанбул, с разклонение София – Кулата – Солун), свързващ страните от Централна Европа с Егейско море (пристанище Солун)
- Европейски транспортен коридор № VII, речен маршрут Рейн – Майн – Дунав.

Населението на област Видин е 99 481 души. В края на 2011 г. в градовете в областта живеят 63,38 % от населението, а в селата 36,62 %. Тенденцията е градското население да се увеличава за сметка на селата. Населението се концентрира в най-голямата община – Видин. В края на 2011 г. то е 62 348 души, или 62,67 % от всички жители на областта. (Данните са от Плана за регионално стратегическо развитие на област Видин 2014–2012). Наблюдава се процес на застаряване (непрекъснато намаляване на лицата до 14 г. и увеличаване на дела на населението над 60-годишна възраст. Тези неблагоприятни тенденции обхващат последните три десетилетия. Видин е една от областите с демографски срив: критично ниска раждаемост, висока смъртност и отрицателен естествен прираст, емиграционни процеси, застаряващо население. Измененията във възрастовата структура между 2004 и 2011 г. са рисков фактор, защото са индикатор за малко хора в активна възраст, чието отсъствие е признак за обезлюдяване. При такава демографска картина може да се очаква, че възпитателният капацитет на семейната среда е нисък, което допринася за рисковото поведение на младите хора.

В област Видин преобладава населението от българската етническа група, представляващо 91,25 % от населението на

областта и 1,53 % от българското население на страната. Втора по големина е ромската етническа група със 7,66 % от общото население. Тя представлява 2,24 % от ромите в страната. Незначителен е процентът на турската етническа група – 0,09 %.<sup>17</sup>

По данни от последното преброяване най-голяма е групата на лицата със средно образование – 45,4 %, при средно за страната 43,39 %, и следвана от групата на лицата с основно – 27,55 %. Не е малък и процентът на лицата с начално и пониско образование. Висшистите представляват едва 13,86 %. Висок е процентът на лицата с начално и незавършено начално – малко под 20 %. Така се кумулира масивна група от млади хора с начално и средно образование, която представлява около 65 % от населението на Видинска област; само по себе си това вече е значителен рисков фактор.

Препоръчително е да се работи по превенцията с рисковите групи с цел недопускане на деца в ситуация на изоставане. Необходимо е също и приобщаване на родителите към училищната общност чрез включването им в дейности на училищно ниво.

Според статистиката за броя на учещите се в областта по-голям е броят на отпадналите ученици по семейни причини, както в прогимназиален, така и в гимназиален етап. Причините за отпадане на тези ученици са ранни бракове, заминаване на родителите за чужбина, които взимат и децата си, нисък социален статус на родителите и невъзможност да осигурят необходимия минимум на децата да посещават училище като грехи, тетрадки, пособия и други.

В началото на учебната 2012/2013 година в област Видин функционират 38 училища. Учениците, подлежащи на задължително обучение до 16-годишна възраст, които са напуснали училище за периода 15.09.2012 г. – 05.02.2013 г., са 24, или 0,33 % от общия брой на учениците за областта. За учебната 2011/2012 година броят на напусналите училище за същия период е 48 ученици, или 0,49 %, което е с 0,16 % по малко в сравнение със същия период през учебната 2010/2011 година.

Съгласно данните от последното преброяване през 2011 г. във възрастовата структура на населението в област Видин преобладаващ дял имат лицата в трудоспособна възраст – 55 381, което като относителен дял е 54,82 %. Втора по големина е групата на лицата над трудоспособна възраст – 32,42 %. Най-малък дял в общата възрастова структура на населението имат лицата под трудоспособна възраст, които е 12,76 на сто за областта. Област Видин устойчиво заема едно от първите

17 <http://www.raris.org/bazaznanja/download/bugarska/opsta-dokumenta/Regional%20development%20strategy%20of%20region%20Vidin%202014-2020.pdf>

места в България по ниво на безработицата и този показател остава значително по-висок в сравнение със средните годишни стойности за страната. Вследствие на намаляване на заетостта се активизират процеси като миграция и се наблюдава трайна загуба на квалифицирани човешки ресурси.

Средногодишното равнище на безработицата за 2011 г. е 20 % – най-висока в Северозападния район. През следващата година, 2012, процентите на безработица падат с около 2 пункта, но това се дължи на програми за временна заетост, които не водят до трайно решаване на проблема. За януари 2013 в общините безработицата достига дори 60 %, като най-малък е дялът на община Вигин – около 16 %.

С какво са показателни тези данни с оглед превенцията на трафик на хора? Всеки втори жител в активна възраст в областта е безработен, а лицата под 16 г. са едва 13 % от населението. Това означава, че в следващите 5 до 10 години ще има задълбочаващ се недостиг на квалифицирана работна ръка и пазарът на труда ще остане дебалансиран. Крачката към „алтернативни“ варианти като миграционни решения, бързи пари, готовност на всичко е само една.

Има и още един интересен факт, свързан с мобилността. Голяма част от местата за специалисти с висше образование остават трайно незаети поради слабата мобилност на работната сила с висше образование.

Динамиката на развитие на частния сектор е определяща за динамиката на заетостта. Необходими са стимули и мерки за насърчаване на частния сектор за създаване на заетост или за нейното повишаване.

За последните 6 години е изгубено населението на една от малките общини (6611 човека). Масовата емиграция на хора в трудоспособна възраст продължава, т.е. затвърждава се стагниращ фактор за развитие и заплахата за кризисни процеси. Намалява и броят на децата/учещите – закриват се училища, сливат се паралелки, намалява броят и мотивацията на педагогическия персонал. Така човешкият ресурс, и по-точно неговото „изтичане“, се очертава като основен проблем на областта. От друга страна, наличието на висока безработица (особено в малките общини) е блокиращ фактор на развитие. По този начин масовата бедност се съпътства от „стратегия на оцеляване“ и ниска обществена активност; липсват алтернативни форми за запълване на свободното време на учениците, особено в малките селища; необходим е специфичен подход и квалификация в училищата с преобладаващ дял на ромски деца.<sup>18</sup>

<sup>18</sup> Актуализиран документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на област



Социално-икономическите фактори, като хронична безработица, ниски доходи на значителна част от населението, структура на населението, структура на разходите и потреблението, допълнително влошават здравния статус. Влошените здравни индикатори в област Видин – средна продължителност на живота, детска смъртност, раждаемост, инфекциозна заболяемост, хронична заболяемост, смъртност и др., както и тенденциите в развитието им, поставят изключително големи предизвикателства пред здравеопазването в областта.

### **Икономически характеристики**

В националната икономика област Видин заема последно място по развитие в Северозападния район. С най-голям дял е секторът на услугите (67 % от БДС, произведена в областта), следват селското стопанство (18 %) и индустрията – 15 %). За сравнение показателят за индустриално производство за страната е с около 16 пункта повече. Икономическото съотношение между създаваната добавена стойност в селското стопанство, индустрията и услугите е характерно за най-изостаналите в икономическо отношение области на страната.

Сама по себе си икономическата картина в област Видин е рисков фактор за попадане в трафик на хора.

За периода 2009–2011 г. в област Видин е отчетено намаление на предприятията с 250 броя (в края на 2011 са 3183, като почти 94 % от тях са микропредприятия до 9 души). За степента на бедност в областта е показателен и един груб индикатор – ДМА (Дълготрайни материални активи). В област Видин те възлизат на 385 213 хил. лв., което представлява 0,36 % от ДМА за страната. По отношение на чуждестранните инвестиции картината е подобна, след Видин са само Монтана, Кюстендил и Силистра. Перспективни за областта освен растениевъдството и фермерството са зайцевъдството, пчеларството, рибарството и аквакултурите. В традиционните скотовъдни подотрасли тенденцията е за постоянно намаляване. Културата на земеделие и на скотовъдство постепенно се повишава. Засилва се интересът към модерни технологии в тази област. Липсват предприятия на преработващата промишленост и тържища за селскостопанска продукция.

В област Видин туризмът е с голям потенциал за развитие и би могъл да има основно значение за развитието на икономиката на областта. Има предпоставки и за развитието на екотуризъм, ловен и риболовен също, воден и пещерен туризъм, селски и круизен туризъм.

По брой предприятия на първо място е община Вигин, следват я Белоградчик и община Димово. Това означава, че движението на хора в тези общини е засилено за сметка на останалите, което е възможност за средишно установяване както на центрове по превенция, така и на засилен контрол от страна на органите на реда.

По-голямата част от работещото в областта население е заето в малки и средни предприятия (преработвателна и хранително-вкусова промишленост), но повечето от тях не са конкурентоспособни. Бъдещето на икономическото развитие в областта зависи най-вече от достъпа до финансиране, иновативността, интелектуалната собственост (регистрация на патенти), международни партньорства и усвояване/прилагане на добри практики. Изброените насоки са пряко свързани с човешкия капитал и предполагат разработване на стратегии за активно социално и професионално включване на младите хора в областта.

Подготовката на квалифицирани кадри за предприятията в областта е недостатъчно. В съответствие със световните практики се препоръчва:

- въвеждане на специализирани програми за обучение по предприемачество, новаторство,
- организиране на активни форми за квалификация и повишаване на квалификацията на кадрите,
- активно сътрудничество между образованието и бизнеса,
- трансферирането на чужд опит и адаптирането му към специфичните условия на отделното предприятие.

Общо за икономика в областта би могло да се обобща така:

- Морално и физически остаряло технологично оборудване
- Ниска производителност и конкурентоспособност
- Ограничени и нестабилни пазари
- Ниска рентабилност
- Ниско заплащане на труда, което не стимулира работещите.

Тази икономическа и социална обстановка налага един важен извод: необходимост от работа в посока на обвързване на образователните и икономическите интереси с възпитателния потенциал на дадена програма за превенция, квалификация и социализиране на млади хора.

**ОБЩИНСКИ ДОКУМЕНТИ И ИНСТИТУЦИИ, СВЪРЗАНИ СЪС СОЦИАЛНИ И ОБРАЗОВАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ И ПРЕВЕНЦИЯ НА**

## ТРАФИКА НА ХОРА

В партньорство между заинтересованите страни в област Видин – областна администрация, общински администрации и съвети, териториалните структури на Агенцията за социално подпомагане (АСП), местни структури на централната държавна власт, доставчици на социални услуги и местни граждански организации (НПО), е разработена и утвърдена Областна стратегия за развитие на социалните услуги 2010–2015 г. Изработването на стратегията е системно действие, което има косвено, но първостепенно значение за проблема с превенцията на трафик на хора. Трафикантите са най-добрите познавачи на социалната география и се насочват именно към огнищата с висок потенциал за отпадане от училище, разпадане на семейства, изоставени деца, нисък социален статус и т.н. Фокусът на стратегическите приоритети е превенция за деца и семейства в риск.

## ДАННИ ЗА СЪДЕБНИ ДЕЛА И ПРЕСТЪПНОСТ

Във Врачанския окръжен съд е гледано първото т.нар. мегадело за организирана престъпна група за разпространение на наркотици, проституция, трафик на хора с множество подсъдими, единият от тях е обществено известният Йордан Тонов. Същото е квалифицирано като дело със „значим обществен интерес“, отличаващо се с обемност и правна сложност. Съдебният състав, под председателството на съдията докладчик Лидия Крумова, в много кратки срокове, с полагане на максимални усилия приключва делото с осъдителни и ефективни присъди. Присъдите, дори и след обжалването им пред САС, в общи линии са потвърдени.

Подобни дела са с висока обществена значимост са част от контекста, в който благоприятно могат да се развиват програми за превенция на трафик на хора. Използването на съдебни случаи е част от всяка кампания срещу трафика на хора.

Местният вестник „Конкурент“ публикува следната информация на 21.09.2012: „Районният съд във Враца одобри споразумение между прокуратурата и 3-ма подсъдими, обвинени в склоняване към проституция, научи „Конкурент“. Сред тях е и жена, която е семейна, неосъждана и безработна. На 20 октомври миналата година врачанката Н. К. осигурила К. О. да бъде ползвана за развратни действия в чужбина и осъществила връзка между нея и другите обвиняеми – И. И. и Б. М. Н. К. дала 1600 лева на момичето. К. О. обаче така и не заминала за Германия с двамата мъже, защото избягала.

Н. К. получава присъда „лишаване от свобода“ за срок от 2 години с 4 години изпитателен срок. Б. М. е с присъда „лишаване от свобода“ за срок от 2 години с 4 години изпитателен срок, а И. И. – 2 години и 11 месеца с 5 години изпитателен срок”.

Профилът на трафикантите на хора е извънредно разнообразен: жени и мъже, омъжени и неомъжени, здрави и болни, дори и хора в неравностойно положение, бедни. Неизменната характеристика е бедност и социална слабост.

Същевременно разследванията на престъпни групи могат да бъдат извънредно продължителни, понякога до 10 и повече години. Ето още един пример, цитиран от местни медии. През 2011 г. „... монтански полицаи засякъл 2-ма души, които обикаляли бедните квартали и събирали хора за работа в Гърция. 30-годишните И. З. и М. В. търсели бедни, болни и инвалиди. Установено е, че са успели да прехвърлят няколко човека в южната ни съседка. Тогава е изпратен сигнал до гръцката полиция. През миналата година в Гърция са задържани 3-ма от организаторите на трафика. Открит е и един от мъжете, прехвърлени по канала” (в. „Конкурент”, 04.04.2013). Разследването по случая продължава. Точният брой на хората, които са започнали работа чрез банда-та, се изяснява. Тарифата за посредничеството при прекарване през границата и осигуряване на препитание не се съобщава.

От видовете наказателни дела (НДОХ – наказателни дела от общ характер), образувани в Районен съд (РС) – Видин (вж. Го-дишен отчетен доклад на ВРС за 2013 г.)<sup>19</sup>, в раздела „престъ-пления против личността” има 23 бр. за 2012, 16 бр. за 2011 и 32 бр. за 2010. В раздела „Престъпления против правата на граж-даните” има 2 бр. за 2012, 6 бр. за 2011 и 1 бр. за 2010. В раздела „Престъпления против брака, семейството и младежта”, 25 бр. за 2012 г., 37 бр. за 2011 и 15 бр. за 2010.

Според данните в отчета на Районен съд – Видин, за 2013 г. ефективността на разкриваемост, разследваща дейност и пов-дигане на обвинения е значително повишена. Това се вижда по ниския брой върнати дела за доразследване, както и по високия процент приключили дела (90,27 %) от всички внесени в съда.

Съществена част от делата в графа „Други граждански” дела са дела по Закона за закрила на детето (ЗЗакД). Увеличението на тези дела предполага завишена необходимост от защита по ЗЗакД, което е показателна негативна тенденция. Нараснал е броят на ЧНК (Частни наказателни дела) от досъдебното про-изводство, което се дължи и на бежанската вълна в страната (според Отчетния доклад).

През отчетния период в РС – Видин, са разгледани 39 броя НДОХ по производства със значим обществен интерес. За

<sup>19</sup> Отчетен доклад за дейността на Районен съд – Видин, през 2013 г.

престъпления с предмет наркотични вещества са разгледани 5 дела (1 останало от предишен период), свършени са 5 дела, по които са осъдени 3 лица. Подсъдимите са признати за виновни и са наложени наказания лишаване от свобода (условно) и глоби, а присъдите са влезли в законна сила.

За 2013 г., както и за 2012 г., 2011 г., 2010 г. не са образувани дела във връзка с организирана престъпност, корупционни престъпления, изпирание на пари, престъпления, свързани с фондове на ЕС, за деяния, извършени от народни представители, магистрати, членове на МС и гр. лица, заемащи ръководни обществени и държавни длъжности, данъчни престъпления, престъпления, свързани с изготвяне, прокарване в обращение и използване на неистински и преправени парични знаци и кредитни карти. Не са образувани и разглеждани дела за „рекет“.

Ето целите, които си поставя РС – Видин, във връзка с предоставянето на публична информация за дейността си. Тази информация е от особено значение за Програми за превенция на трафик на хора. Става дума за „създаване на възможност за дистанционен достъп до деловодната програма чрез нарочен софтуер или интегриране към ЕДИНЕН ЕЛЕКТРОНЕН ПОРТАЛ (ЕПП) за предоставяне на дистанционен достъп (по този начин ще се обезпечи за страните пълна информация по съдебните дела, което е невъзможно към момента с оглед изискванията на Закона за защита на личните данни, с които е наложено ограничение в публикуването на съдебна информация чрез интернет заради необходимостта от предварително заличаване на „лични данни“. Поради това своевременният и лесен достъп до статуса на делото, както и пълен достъп до всички съдебни книжа и документи в електронната папка на делото и неговото електронно досие, освен разтоварване на съдебните служители, ще подпомогне страните, особено адвокатите при тяхната работа и ефективно упражняване на правото на защита. Планирано е и обновяване на интернет страницата на съда (интернет страницата на Районен съд – Видин, е създадена преди повече от пет години и не е търпяла промени и актуализации. Освен промяна на вида ѝ следва да се създаде и по-лесен достъп до постановените актове, което ще позволи на гражданите да откриват и да се информират за практиката на съда, да намират по-лесно дела и т.н. (стр. 30–31 от Отчетния доклад на съда за 2013 г.).

### **Социални услуги, предоставяни от общината**

Сред социалните услуги по направлението са:

- „Приемна грижа”: информационна кампания, оценка и обучения на приемни семейства, наблюдение и подкрепа и др.
- „Работа с деца на улицата”
- „Център за обществена подкрепа” – ЦОП

ЦОП е комплекс от социални услуги, свързани с превенция на изоставянето, превенция на насилието и отпадане от училище, геинституционализация и реинтеграция на деца, обучение в умения за самостоятелен живот и социална интеграция на деца от институции, консултиране и подкрепа на семейства в риск, оценяване и обучение на бъдещи приемни родители и осиновители, консултиране и подкрепа на деца с противообществени прояви.

През 2012 г. значително се увеличава броят на ползвателите на услугата ЦОП – съответно от 85 през 2011 г. на 122 през 2012 г. при капацитет 80.

ЦОП – Видин, е разкрит на 1 април 2009 г. с доставчик община Видин. Целева група на услугите, предоставяни в центъра, са деца в училищна възраст, от 7- до 18-годишна възраст, от т.нар. група „деца в риск”. Капацитетът през 2012 г. е 30 лица, а броят на ползвателите – 53. Услугата е насочена към повишаване на качеството на живот на децата от рисковите групи (с отклоняващо се поведение, живеещи в семейства с риск от разпадане, застрашени или отпаднали от училище, напускащи специализирани институции), подпомагане социалната интеграция на деца в риск, предоставяне възможност за образователно и професионално развитие, обучение в умения за самостоятелен живот, семейно консултиране на родителите за справянето им с проблемите на децата.

Подобен ЦОП има и в община Ново село, където се предлага услуга в общността с доставчик община Ново село. Услугата е разкрита от 01.01.2009 г. като държавно делегирана дейност. Тя е предназначена за деца и семейства в риск. Капацитетът на услугата е 15 деца. През 2012 г. капацитетът на услугата е увеличен от 15 на 21. През годината ползватели на услугата са били 21 лица.

### **„Център за работа с деца на улицата” – Видин (ЦРДУ).**

Това е комплекс от социални услуги, свързани с превенция на попадането на деца на улицата и отпадане от училище, социална рехабилитация и интеграция на деца, живеещи трайно или частично на улицата, чрез индивидуална работа с детето

и неговото семейство, семейно консултиране и подкрепа, медицински и санитарно-хигиенни услуги, ограмотяване на децата, обучение в родителски умения.

Друга социална услуга, която има отношение към превенцията на трафика на хора, е „Деинституционализация на грижите за децата“. Тези специализирани учебни заведения са за деца от 4-до 18-годишна възраст с толеранс до 20 г., ако има повтаряне на класове. ДДЛРГ „Хр. Ботев“ се намира в село Ново село. През 2012 г. капацитетът на институцията е намален от 25 на 20 души. В едно от крилата на сградата се предоставя услугата „Настаняване от семеен тип“ (също делегирана гържавна дейност)<sup>20</sup>, предназначена за младежи, които се извеждат от Дома и се подготвят за самостоятелен живот. Капацитетът е 12 лица. Подкрепата се оказва по четири направления: социално, педагогическо, психологическо и възпитателно. Чрез провеждане на групови и индивидуални сесии децата получават знания и умения за самостоятелно организиране на бита и ежедневието си, комуникативни и познавателни умения.

Подобна институция има и в Белозградчик с капацитет 35 души, но без настаняване „от семеен тип“. В областта продължават да се изграждат „преходни жилища“ с цел подготовка на децата за адаптация към самостоятелен живот.

С този тип институции би могло да се работи и по превенцията на трафик на хора. Тъкмо те работят с младежи в тази част от живота им, в която те най-често стават жертва на посредници на престъпните мрежи. В програмите на индивидуалните и групови сесии, които в момента се провеждат с младежите от центровете от семеен тип или от преходни жилища, могат да се въведат модули, свързани с информация и осмисляне на трафика на хора.

На територията на област Видин функционират центрове от типа на Център за социална рехабилитация и интеграция, които предоставят социални услуги, свързани с извършване на рехабилитация, социално-правни консултации, образователно и професионално обучение и ориентиране, изготвяне и осъществяване на индивидуални програми за социално включване. Дейността на тези центрове е насочена към общности в неравностойно положение и уязвими групи. ЦСРИ (Център за социална рехабилитация и интеграция) има във Видин, Кула, Димово. Защитени жилища се намират в Гомотарци (2 жилища), Воднянци. Останалите, по-многобройни, са предназначени за лица с психически разстройства, умствена изостаналост и др.

<sup>20</sup> ОП „Човешки ресурси, схема „За по-добро бъдеще на децата“.

### **Ето някои от изводите в доклада за стратегическо развитие на област Видин (2014–2020 г.):**

„В област Видин значително е намалял броят на специализираните институции, предлагащи услуги за деца в ситуация на изоставяне (ДМСГД, ДДАРГ).

- Грижата за децата е съобразена по-скоро с потребностите на институцията, а не с детските потребности. Работата с децата изисква по-реалистични планове за грижа и работа със семействата.
- Необходимо е да се работи по превенцията с рисковите групи с цел недопускане деца в ситуация на изоставяне.
- Приобщаване на родителите към училищната общност чрез включването им в дейности на училищно ниво.” (с. 85).

Изводът във връзка с превенцията от трафик на хора е, че реговните ученици намаляват, което е свързано със засилената икономическа емиграция и високата безработица в област Видин. По-възрастни членове на семействата поемат грижа за децата и младежите, което ги лишава от контрол и авторитет. Учениците помагат и в семейните стопанства, полагат грижи за по-млади членове на семейството. Всичко това благоприятства ранното напускане на училище и съчетано с намаления семеен контрол, се превръща в благоприятна почва за трафикантите на хора.

### **Ето един пример за инициатива за превенция на трафика от един от градовете в община Видин.**

През ноември 2014 обществените възпитатели от Местната комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните към община Белозградчик проведеха поредната си кампания в изпълнение на Общинската програма за превенция на асоциалното поведение и противообществените прояви на малолетни и непълнолетни 2014–2015 година. На учениците от 11-и клас на СОУ „Христо Ботев” беше представена мултимедийна презентация, която ги запозна със сериозната заплаха от трафик на хора. Младите хора изгледаха две филмчета и им бяха раздадени брошури, запознаващи с различните видове трафик, уязвимите хора и начините за предпазване и спасение. Трафикът на хора е криминализиран в Наказателния кодекс и включва транспортирането, прехвърлянето, укриването или приемането на хора, независимо от изразената от тях воля, в пределите на страната или извън нея. За жертвите трафикът на хора винаги е съпътстван от насилие, контрол, при-



нуда и фалшиви обещания. За по-голямата част от обществото този проблем – трафик на хора, звучи нереален или далечен от тях, но истината е, че това е една от най-големите опасности в съвременния свят.

При търсене в интернет на информация за Местната комисия за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни – Видин, се открива само профил на комисията във фейсбук: [https://www.facebook.com/MkbppmnObsinaVidin/info?tab=page\\_info](https://www.facebook.com/MkbppmnObsinaVidin/info?tab=page_info).

Местни медии съобщават за проекти „Детска полицейска академия“; такива проекти, водени от местната полиция, могат да се използват за провеждане на информационни кампании за превенция и на трафика на хора в региона.<sup>21</sup>

### **ИНИЦИАТИВИ И ПРОЕКТИ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА ТРАФИКА НА ХОРА, ОСЪЩЕСТВЕНИ ОТ НЕПРАВИТЕЛСТВЕНИ ОРГАНИЗАЦИИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА ВИДИН**

Тук са посочени някои от неправителствените организации и техни проекти, свързани с работа с младежи, ученици, рискови групи, за превенция на насилието над деца, включително и трафик на хора, изграждане на социални умения, предотвратяване на престъпността сред непълнолетните и малолетните на територията на общината. Тези проекти могат да бъдат основа за организиране и провеждане на по-мощни информационни кампании за превенция, стъпвайки върху създадените от НПО връзки и контакти с местните власти, училища, младежки центрове.

1. СМЦ (Свободен младежки център (<http://fyc-vidin.org/home.html>) е НПО, създадено през 1997 в града. Организацията е реализирала повече от 40 проекта, финансирани от: Европейската комисия, Съвета на Европа, Посолството на САЩ, Американската агенция за международно развитие, Посолството на Кралство Холандия, Националния демократически институт (САЩ), Програмата за развитие на ООН, Министерството на труда и социалната политика, община Видин, Института „Отворено общество и гр.) и е гоставчик на гържавно делегираната дейност „Работа с деца на улицата“.

Работи се в кв. Нов път (с компактно ромско население), който отстои на 2 км извън града. Целева група са деца от 5 до 18 години. За 2012 г. са се възползвали 14 лица. Това е пример за използване на капацитета за изпълнение

21 <http://bnr.bg/vidin/post/100492954/detski-policeiski-akademii-shte-obuchavat-uchenici-vav-vidinsko>

в НПО сектора от страна на държавата. Мисията на организацията е подпомагане на личностното развитие на младите хора, което го прави подходящ партньор в програми за превенция от трафик на хора. СМЦ има опит в дейности срещу дискриминацията на ромите. През 2006–2007 г. е изпълнявал проект съвместно с Care, която е международна организация срещу насилието. През 2009 г. издава брошура „Примерни програми за превенция на трафика и сексуалната експлоатация на ромски жени и деца в Руск“ ([http://fyc-vidin.org/publications/anti\\_trafficking.pdf](http://fyc-vidin.org/publications/anti_trafficking.pdf)).

2. Институт по социални дейности и практики (ИСДП) е организация с нестопанска цел, регистрирана по българското законодателство. Мисията на организацията е да работи за развитие на социалната работа като помагача професия, насочена към социално включване на уязвими групи хора в обществения живот на България. Комплексът за социални услуги за деца и семейства във Видин е модел на публично-частно партньорство в областта на социалните услуги между УНИЦЕФ, Фондация „Велукс“, Агенцията за социално подпомагане и община Видин. Проектът за подготовката и откриването на комплекса започва през януари 2009 г. и продължава до 31.05.2012 г. През месец март 2011 г. за доставчик на социални услуги в общността са определени Сдружение „Институт по социални дейности и практики“ – София, и Сдружение „Дете и пространство“. ИСДП има филиал, който работи успешно с деца и в Шумен, един от градовете, в които се работи по настоящия проект.
3. На територията на Северозападния район действа и Организация „Нов път“, чиято мисия е да развива и утвърждава духовните ценности и гражданското общество, да подпомага здравеопазването, образованието, науката и културата, да подкрепя социално слаби, инвалиди и лица, нуждаещи се от грижи, да подпомага социалната интеграция и личностната реализация на групи в неравностойно положение, да развива и утвърждава нестопанския сектор в обществения живот на страната.<sup>22</sup> Тази организация е груп възможен локален партньор. Базирана е село Хаїредин. Създадена е през 2004 г. в обществена полза. Организацията изпълнява проект „Интегриране на уязвими групи от хора на пазара на труда“. Целева група по проекта са: безработни лица без образование, с ниска степен на образование и без специалност и професия; трайно (продължително) безработни лица; неактивни лица; безработни представители на уязвими етнически групи.

<sup>22</sup> <http://newroad-hajredin.org/forus.html>).

4. VETO е груп проект на СМЦ и „Асоциация Анимус“: <http://veto.fyc-vidin.org>. Името на проекта е: Vidin Educational Trafficing Opposition – „Видинско образователно противодействие на трафика“. Целта на проект VETO е да създаде условия за ефективна превенция на трафика на хора сред най-рисквите групи на Видин – деца на улицата и млади жени от ромската общност. Тази цел ще се постигне чрез развитие на местен капацитет и по-конкретно: обучение на професионалисти и ромски парапрофесионалисти; създаване на специализирани програми за двете целеви групи; апробиране на програмите в ромския квартал на Видин Нов път (уъркшопове с децата и теренна работа с жените в риск); развитие на успоредни дейности за мотивация и подобряване на качеството на живот (клубове по интереси за децата, мотивационен тренинг и подкрепа в търсенето на работа за жените). Ще бъде създаден също съвет за подкрепа и координиране на усилията на местните обществени фактори срещу негативните ефекти от строежа на Дунав мост 2. Очакваните резултати са: 15 ромски деца и 30 ромски жени в риск, обучени за трафика; 15 млади жени, мотивирани и обучени в умения за търсене на работа; 20 такива жени, обучени в специфични социални умения за подобряване на капацитета им за противодействие на трафика и на сексуалната експлоатация; 30 жени и цялата общност, информирани за налични свободни работни места, социални програми на МТСП срещу безработицата, професионални курсове и групи подобни инициативи; 10 ромски жени в риск, включени в професионални курсове; 5 ромски жени, назначени на работа. 12 специалисти и парапрофесионалисти от ромската общност и групи ще бъдат подготвени за реализация на превантивните дейности. Партньор по проекта е „Асоциация Анимус“ – София, която го подпомага методически. Проект VETO се осъществява в период от 11 месеца, стартирайки от септември 2008 г.

## **ЗАКЛЮЧЕНИЕ И ПРЕПОРЪКИ**

В област Видин градското население е над два пъти повече от селското, като тенденцията е селата да се обезлюдяват. В община Видин са концентрирани 62 % от населението.

Видин е една от областите с демографски срив: критично ниска раждаемост, висока смъртност и отрицателен естествен прираст, емиграционни процеси, застаряващо население.

Начинът на живот и качеството на оказваната медицинска помощ са сред факторите, посочени като допринасящи за високата смъртност в областта. Именно начинът на живот би могъл да бъде предмет на редица програми, свързани с превенцията на трафика на хора.

Възрастовата структура в областта е рисков фактор за попадане в трафик на хора. Тя е индикатор за малко хора в активна възраст, чието отсъствие именно е признак за обезлюдяване. При такава демографска картина може да се очаква, че възпитателният капацитет на семейната среда е нисък, което допринася за рисковото поведение на младите хора.

Необходимо е обвързване на образователните и икономическите интереси с възпитателния потенциал на дадена програма за превенция, квалификация и социализиране на млади хора.

# СИЛИСТРА

## ИНФОРМАЦИЯ ЗА ГРАДА И ОБЩИНАТА (ИКОНОМИКА, СОЦИАЛНИ ДЕЙНОСТИ, БИЗНЕС)

### А. Географски, демографски, етнически и религиозни характеристики. Данни за престъпност

Населението на област Силистра намалява близо два пъти по-бързо от средното за страната. Относителният дял на населението в градовете е 45 %, което я прави най-слабо урбанизираната област в цяла България. Област Силистра е слабо населена, като броят лица на кв. км е два пъти по-малък от средната за страната стойност. Продължава и влошаването на съотношението между хората в работоспособна възраст и тези в пенсионна възраст, което свидетелства за застаряващо население. Общият брой на населението на община Силистра към 31.12.2011 г. по данни на НСИ е 50 106 души, представляващо почти 43,5 % от общото население на област Силистра. Коефициентът на естествен прираст за 2012 г. е  $-8,1 \text{ ‰}$  при  $-5,5 \text{ ‰}$  средно за страната. Голям проблем е също отрицателният механичен прираст в областта (разликата между заселилите и изселилите се). Основно населението на област Силистра търси препитание в областите Варна и София (столица) и в чужбина.

Около 70 % от постоянното население на общината живее в общинския център. Три от населените места са с население под 100 души. Възрастовата структура на населението показва, че преобладава групата на жителите в трудоспособна възраст, но тенденцията е към силно застаряване на населението. Измененията в естествения прираст на общината се обуславят от намаляването на раждаемостта и увеличаването на смъртността. Естественият прираст е отрицателен. Механичният прираст също е отрицателен.

Външната миграция обхваща предимно лица в трудоспособна възраст, по-скоро с висока степен на образование и квалификация.

В общината преобладава българският етнос – под 52 000, следва го турският – 8600, ромският – 825, други етноси – 502 (татари, арменци, евреи и др.). Тук се намира единственото в България село с изцяло руско население – Татарца.

Преобладава източноправославното вероизповедание, следвано от мюсюлманското. Разпространено е и протестантството – адвентисти и евангелисти.

Показателни за икономическата ситуация в област Силистра са следните данни от Института за пазарна икономика: през 2012 г. Силистра е най-бедната област в страната с БВП на глава от населението от 4485 лв., или едва 48 % от средното за страната. Стопанската активност е ниска, броят на предприятия на 1000 души от населението е 32, което е далеч от средната за страната стойност (50). В периода 2007–2011 г. броят на фирмите нараства с 310, но това са основно микро-предприятия, които в преобладаващата си част са без наети служители.<sup>23</sup>

Средногодишният коефициент на безработица е 16 % (12,3 % за страната) и отбелязва третия най-голям ръст на годишна база. Заетостта е четвъртата най-ниска в България – 39,4 %. При тези условия средният доход на лице от домакинството (3337 лв.) също е значително по-нисък от този в страната (4327 лв.) за 2012 година. Сравнително висок е дялът на бедните спрямо официалната линия на бедност в областта – 30,2 %. Всеки трети жител на областта живее с материални лишения, но по този показател област Силистра реално стои по-добре на фона на страната като цяло.

За шест години по проекти е усвоена сумата от 15 587 343 лв., което прави средно по около 2,5 милиона лева на година усвоени средства. Това е знак за активна община, в която е налице капацитет за мобилизиране на изпълнители.

Процентът на проектите за периода, които са насочени социално-хуманитарно, е относително нисък – около 1 187 300 лв. Проектите са свързани с осигуряване на заетост за безработни, асистирание на хора с увреждания, образователни програми, осигуряване на социални асистенти, интегриране на деца, лишени от родителски грижи, интегриране на етнически малцинства, подпомагане на младежка заетост. Усвоените за тези дейности финансови средства представляват около 7,6 % от цялата сума. Този процент е твърде показателен за приоритетите за периода до 2013 г.

Интегрираната стратегия за развитие на област Силистра посочва следните заплахи за развитието на областта:

- Продължаване на кризисните процеси в демографското развитие и обезлюдяване
- Продължаваща икономическа стагнация с неблагоприятно влияние върху икономическата активност на населението
- Ограничени възможности на държавата и общините

<sup>23</sup> Институт за пазарна икономика, [http://www.regionalprofiles.bg/var/docs/Editions/Regional\\_Profiles\\_2013\\_BG.pdf](http://www.regionalprofiles.bg/var/docs/Editions/Regional_Profiles_2013_BG.pdf)

за финансиране на публични проекти и за съфинансиране на проекти по оперативните програми

- Липса на целенасочена държавна финансова подкрепа за подпомагане развитието на изоставащи райони на страната
- Продължаващо проявление на процесите, формиращи междурегионалните контрасти
- Негативно влияние на климатичните промени, енергийната зависимост и демографския срив.

В първоначалната рамка за стратегия са посочени 11 цели, сред които: повишаване на конкурентоспособността на малките и средни предприятия и на селскостопанския сектор; подобряване на достъпа до информационни и комуникационни технологии; насърчаване на социалното приобщаване и борба с бедността; инвестиции в образованието, уменията и ученето през целия живот.

Целите са обвързани с интегриране, социализиране и задържане в региона на трудоспособното население. В момента безработицата в област Силистра е с осем пункта над средната за страната, или 19,5 %. Половината от общообявените работни места за 2013 г. са по програми за заетост. Същевременно основният поток безработни в бюрата по труда се формира от периодично освобождаване на заети лица без процедура за масови уволнения, предимно от малки и средни предприятия.

**Общинската стратегия за развитие на социалните услуги (2011–2015) отбелязва следните критични аспекти относно състоянието на образованието в общината<sup>24</sup>:**

- Висок дял на хората с основно и по-ниско образование в по-малките общини и населени места
- Намаляващ брой на децата в резултат на демографски и миграционни процеси през последните години
- Малка част от децата, живеещи извън града, са обхванати в детски градини
- Отпадането от училище, както и заминалите в чужбина показват тенденция към намаляване
- Запазва се тенденцията най-много отпаднали да има в първите класове от всеки етап – I, V и IX клас.

*Проблемът с ранното отпадане на ученици от училище е със сериозни социални измерения – освен че нараства броят на населението с ниско образование, част от тези лица попадат в криминогенна среда.*

При първоначалния анализ на социодемографската и икономиче-

<sup>24</sup> <http://www.silistra.bg/file/1.%20Silistra-Obsinska%20strategia.pdf>

ска картина на община Силистра се очертават някои типични рискове за лица в неравностойно положение: ниско образование, неравностойна позиция на пазара на труда, съчетана с липса на трудови навици, трайна липса на собственост, лоши битови условия и липса на средства за издръжка, принадлежност към етнически общности в неравностойно положение, многодетство, изолираност на малките населени места, концентрация на хора в пенсионна възраст в малките населени места, увреждане и/или сериозни здравословни проблеми на лицето или на член от семейството, ограничен достъп до здравни услуги, противообществени прояви, рискове, засягащи децата и настанените в институции.

Въз основа на тези характеристики се обособяват няколко рискови групи. Повечето от тях имат социално-икономически корени. Анализът не цели да направи пълна класификация на рисковите групи, а да очертае някои приоритетни потребности от социална защита, както и необходимостта от развитието на конкретни социални услуги.

- Няма ясно изградена система за идентифициране и регистриране с цел превенция на бременни в риск от изоставянето на децата си преди постъпването им в родилен дом.
- Липсва механизъм за междуинституционално взаимодействие с цел превенция на изоставянията на деца.
- На територията на общината и областта липсват социални услуги, които да работят с тази рискова група.

Свързани рискови групи с групата на децата, настанени в специализирани институции: непълнолетни майки, непълнолетни и млади майки от ромски произход, многодетни семейства, безработни, семейства с ниски доходи и/или с жилищен проблем, деца с увреждания.

Общинската програма за интеграция на малцинствата в община Силистра<sup>25</sup> и Стратегията за развитие на социалните услуги отбелязват, че „Не се използва оптимално партньорството на местната власт с широко участие на граждани, НПО и бизнес за формиране на по-добри политики и възможности за развитие на социални услуги и тяхното ефективно, отговорно и демократично управление“. Няма достатъчен брой активно работещи НПО и други организации, ангажирани в сферата на социалните услуги. Отчита се също недостатъчен капацитет на НПО и другите организации за управление на социални услуги.

Съобразно с тези констатации, са поставени следните стратегически цели: Мярка 1.3.1. Програми за превенция на рисково

<sup>25</sup> <http://silistra.egov.bg/SILISTRA/home.nsf/pages/bg/NT00001A56?OpenDocument>



поведение при деца и младежи дефинира като необходими следните дейности:

- Дейност 1.3.1.1. Образователни програми и кампании в училище и/или в рамките на ЦОП за превенция на рисково поведение (агресия; насилие; отклоняващо се поведение; рисково поведение на деца и младежи); провеждане на здравна и социална просвета против зависимостите; лекции и дискусии в часа на класа; организиране на хепънинги междуучилищни прояви и инициативи на общинско ниво.
- Дейност 1.3.2.2. Наставяване на деца, претърпели насилие или трафик, в Кризисен център за жени и деца, претърпели насилие – гр. Силистра, с капацитет 10 места. Децата имат възможност да ползват психологическа помощ, подкрепа и юридически консултации.

## СЪДЕБНИ ДАННИ И ИНИЦИАТИВИ НА МВР ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА ТРАФИК НА МЛАДЕЖИ

### Деца, жертви на насилие и жертви на трафик

За периода 2007 до 2010 г. в община Силистра са регистрирани 53 случая на насилие над деца. За горепосочения период има само един случай на дете, жертва на трафик, който е регистриран в община Силистра.

За периода от 2007 до 2010 г. на територията на област Силистра е предоставена полицейска закрила на 14 деца. През 2010 г. е предоставена полицейска закрила на две деца, като за едното от тях е предприета мярка за закрила извън семейна среда. Увеличава се броят на децата, претърпели насилие, като в повечето случаи то се случва в средата, в която живеят, учат и се развиват. За тази рискова група е необходима превантивна работа за повишаване на културата, нагласите и родителския капацитет.

Престъпленията против личността – общо 10 бр. дела, от които средните телесни повреди са 4 бр. дела; едно дело за склоняване към проституция и две дела за престъпление против половата неприкосновеност. За сравнение през 2012 г. общият брой на тези дела е бил 10, от които средните телесни повреди са 4 бр. дела; едно дело за блудство и едно дело за престъпление против половата неприкосновеност, а през 2011 г. общият брой на тези дела е бил 13, от които средните телесни повреди са 3 бр. дела; 3 бр. дела – противозаконно лишаване от свобода; 2 бр. – блудство. Изложените данни сочат сравнително едно и също ниво на делата за умишлено причинените леки и средни

телесни повреди. Незначителни като брой остават останалите престъпления по Гл. II на Особената част на НК, за да се отчетат тенденции. Следва да се отбележи, че и през 2013 г. няма новообразувани съдебни производства за трафик на хора. (Източник: Годишен доклад на Районен съд – Силистра, за 2013 г., с. 8).

- По установените от ВСС критерии относно делата със значим обществен интерес съдиите в Районен съд – Силистра, не са работили. Отчетените данни са както следва: „Съдебният район не се отличава с висока степен на тежка престъпност”.
- През 2013 г. са постъпили 2 дела за изнасилване и едно за склоняване към проституция. За блудство, изнудване, рекет и гр., по които обществото е особено чувствително, не са образувани дела.
- Разгледани са общо 24 броя дела, свързани с наркотични вещества – престъпления по чл. 354а и чл. 354в от НК. С окончателен съдебен акт са приключили 19 бр. дела. Осъдени са общо 19 лица, а едно лице е оправдано. На 8 лица са наложени наказания лишаване от свобода до 3 години, от които за 4 лица изтърпяването на наказанието е отложено по реда на чл. 66 от НК; на 10 лица е наложено наказание по вид глоба и на едно лице наказание пробация. От осъдените 19 лица спрямо 12 наказателното производство е приключило с постигане на споразумение. Касае се за деяния, извършени в маловажни случаи на горепосочените престъпления, които определят и компетентността на районните съдилища като първа инстанция по този род дела”. (Пак там, с. 13-14).

През март 2014 г. се провежда годишен отчет-анализ за работата на Силистренската дирекция на МВР през изминалата година. Разкриваемостта е около 66 % и е по-висока с 10 % от 2012 г. Най-голям дял в структурата на престъпленията заемат тези срещу собствеността. Относителният дял на престъпленията срещу личността е нисък.

По инициатива на ОДМВР – Силистра, тази година са проведени беседи с деца и ученици в малките населени места. Беседите са част от комплекс от мерки за повишаване на сигурността и противодействието на битовата престъпност. Наред с проблема за противоправните деяния, с децата от по-малката възрастова категория се обсъждат формите на агресия и начините за справяне с нея, а пред гимназистите се представят темите трафик на хора, употреба и разпространение на наркотици. Интерес сред учениците предизвиква решаването на конкретни казуси с действителни примери от полицейската практика.

ОДМВР – Силистра, е активен агент в публичния живот на общинския център и в областта. Сайтът е извънредно информативен и актуален, има развити комуникационни механизми като бюлетин и новини, развива собствени проекти като „Детска полицейска академия“ (8 випуска), различни граждански инициативи и акции. Ето пример за някои от техните проекти и програми: „Час на полиция“ е превантивна програма, която Районното управление на МВР – Силистра, реализира в училищата в града през учебната 2008/2009 година.

Инициативата включва цикъл от лекции и беседи с учениците от 8-ите и 9-ите класове по теми, свързани с агресията и хулиганството в училищна среда, предпазването от престъпления, наркопрестъпността и пътната безопасност.

В реализацията на програмата участват полицейски инспектори, специалисти от Детска педагогическа стая и пътни полицаи от РУ на МВР – Силистра. Инициативата се осъществява съвместно с общинския отдел „Образование“ по проект „Хармония в общуването“, оперативна програма „Човешки ресурси“. (Информацията е от сайта на ОДМВР – Силистра: [http://www.silistra.mvr.bg/Proekti\\_programi/chas\\_na\\_policai.htm](http://www.silistra.mvr.bg/Proekti_programi/chas_na_policai.htm))

В този смисъл ОДМВР – Силистра, би могъл да е партньор в проекти за превенция на трафик на хора.

### **Социални проекти на община Силистра<sup>26</sup>**

През 2013 г. в Силистра е открит Център за временно настаняване с капацитет 10 души. На настанените лица се оказва съдействие за регистрация в Бюрото на труда, намиране на работа. Както и за издаване на лична карта, ако това е необходимо. Също така се издава удостоверение за временна адресна регистрация. Това са стъпки към социална интеграция.

По друг проект на общината е отворено Защитено жилище за младежи, напуснали специализирани институции за деца без родителски грижи. ([http://www.silistra.bg/readarticle.php?article\\_id=779](http://www.silistra.bg/readarticle.php?article_id=779))

Кризисен център: центърът е услуга в общността, предоставена чрез конкурс на външен доставчик – ЖС „Екатерина Каравелова“. Центърът предоставя комплекс от социални услуги на жени и деца, пострадали от насилие или жертва на трафик. В центъра се извършват юридически консултации, психологическа помощ, социални консултации, съдействие на настанените лица пред други институции (издаване на документи, попълване на молби и т.н.), достъп до информация, съдействие за получа-

<sup>26</sup> Общинска служба за социални услуги, Силистра, <http://ossusilistra.wordpress.com/>

ване на медицинска помощ. Капацитетът на Кризисния център е 10 настанени жени и деца.

Местната комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните (МКБППМН) и Общинският съвет по наркотични вещества (ОСНВ) при община Силистра за две поредни години провежда конкурси за ученически проекти „Младежта срещу насилието и наркотиците“. Целта е развиване на инициативността, доброволчеството и гражданската активност на учениците, включително по темата превенция на трафика на хора и съпътстващото го рисково поведение.<sup>27</sup>

Такъв тип конкурси се провеждат и в другите общини по проекта (напр. програмите на Дирекция „Превенция, интеграция, спорт и туризъм“ на Столична община) и е препоръчително да се заделя целево финансиране за ученически проекти за превенция на трафика на хора. Множество изследвания показват, че ученето от връстници (peer education) е много по-ефективно по теми като тази, отколкото традиционни форми като лекции или дейности, при които учениците са само пасивни получатели на информация. Проучването на общински инициативи за превенция на трафика на младежи в риск, осъществено по проекта YOUTHACT, също така показва, че интегрирането на различни спортни и културни инициативи в кампаниите за превенция, осъществявани в училищата, е положителна стъпка и привлича по-голям интерес и участие на младите хора.

### **ИНИЦИАТИВИ И ПРОЕКТИ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА ТРАФИКА НА ХОРА, ОСЪЩЕСТВЕНИ ОТ НЕПРАВИТЕЛСТВЕНИ ОРГАНИЗАЦИИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА СИЛИСТРА**

В област Силистра има регистрирани десетки НПО, но малко от тях се занимават с малцинствени групи, превенция и закрила на жертви на насилие и/или на трафик, а други, изглежда, от дълго време нямат дейност. Ето няколко, които имат заявена мисия.

#### **Сдружение „Бъдеще за нашите деца“**

Сдружението посочва следните области на дейност в регистъра на НПО: „Запазване и развитие на стадото и остатъчната техника, обслужващи проекта „МЛЯКО ЗА 2500 ДЕЦА СЕГА И ЗАВИНАГИ“ на БЪЛГАРО-ФРЕНСКИЯ РОТАРИ КОМИТЕТ. Да подпомага развитието на гражданското общество. Да подпомага

<sup>27</sup> <http://www.silistra.bg/news.php//print.php?id=1893>

обучението, развитието и последващата интеграция на децата в неравностойно положение, както и тяхната социална и семейна интеграция. Да утвърждава етични и морални стандарти за саморегулация на неправителствения сектор. Да подпомага обмяната на опит и информация между българските и чуждестранни донорски организации. Да работи за подобряване на социалния и психологически климат, касаещ развитието на личността за интеграция в обществото, както и ангажимента на общинските и държавни власти. Да съдейства за последващата семейна, социална и професионална интеграция на децата в неравностойно социално положение. Да насърчава гъвкавите взаимоотношения между неправителствения сектор и административните и законодателни органи” (курсивът мой).

### **Женско сдружение „Екатерина Каравелова”<sup>28</sup>**

Учредено през 2000 г., сдружението е член на Комисията за закрила на детето, Комисията за работа с просещите деца и Обществения съвет за социално подпомагане към община Силистра. От 2004 г. е член на Европейското женско лоби за България. Като част от националната мрежа на женските организации, взема участие в изработване на предложения за законодателни промени, свързани със защита правата на жените и равнопоставеността на половете.

Целите на организацията са свързани с гражданските и социалните права на жените и преодоляването на последиците от преживяно насилие.

През август 2011 г. сдружението създава Център за консултиране и превенция от домашно насилие с подкрепата на Министерството на правосъдието. За периода август 2011 – ноември 2013 г. 81 лица, жертви на домашно насилие, и 17 лица, извършители на такова, са ползвали услугите на центъра. Освен прякото подпомагане на клиентите, центърът развива и други дейности, целящи превенция на насилието и създаването на работещ механизъм за подпомагане на жертвите.

Сключени са споразумения за партньорства с РДВР – Силистра, Районен съд и МБАЛ – Силистра. Резултатите ясно сочат, че споразуменията имат своето голямо значение, тъй като 80 % от лицата, обект на домашно насилие, са насочени от РУП, а 13 от общо 17 лица извършители са насочени със съдебна заповед към специализираните програми за извършители на домашно насилие.

В резултат на проведените срещи и семинари с полицаи, социални работници и юристи са изготвени наръчници за подпомага-

<sup>28</sup> [http://www.ekaravelova.net1.cc/index.php?option=com\\_content&task=view&id=12&Itemid=26](http://www.ekaravelova.net1.cc/index.php?option=com_content&task=view&id=12&Itemid=26)

не на специалистите, които регламентират процеса на работа в насока пряка работа с жертви, борба и превенция на домашното насилие.

Особено важни са изводите и препоръките на екип на центъра след проведените срещи със специалистите. Като важен фактор по превенция изпъква необходимостта от провеждане на разяснителни кампании за домашното насилие сред различни общности, кметове на населени места, учители и педагогически съветници, юристи, социални работници и др. Може би един от най-важните резултати от проведените срещи е заявената воля от страна на съдии, прокурори, полицаи и социални работници за изграждане на регионален съвет по проблемите на домашното насилие.

За около 2 г. над 70 лица са били клиенти на Центъра за консултиране и превенция от домашно насилие.

Сдружението е партньор и на община Силистра: Женско сдружение „Екатерина Каравелова“ е избрано след конкурс да бъде външен доставчик на социалната услуга Кризисен център. За 2010 г. общината предлага за одобрение към АСП разкрития от организацията Център за обществена подкрепа за държавно финансиране.

### **Здравно-социален център – Силистра**

Целите на центъра включват: „Да обединява членовете на гражданското общество чрез поощряване на общите идеи, взаимното разбирателство, лоялността и партньорството, да създава и поддържа дух на разбирателство между членовете на сдружението и местната общност, както и между всички хора по света; да разработва, подпомага и насърчава програми и инициативи за трансгранично сътрудничество в областта на социалните дейности, здравеопазването, образованието, науката, културата и спорта“.

### **Сдружение „Надежда за добро бъдеще“ – Силистра**

Основните дейности на Сдружението с нестопанска цел „Надежда за добро бъдеще“<sup>29</sup> – Силистра, са следните:

- Партнира на органите на местните и държавни власти и обществени структури в област Силистра.
- Осъществява контакти и сътрудничество с други национални, чуждестранни и международни организации; из-

<sup>29</sup> <http://nmd.bg/Members/snts-nadezhda-za-dobro-badeshte/>

вършва общественополезна дейност за обединяване родителите и приятелите на лица с умствени и физически затруднения, включващо тяхното материално, психично и социално благополучие, като използва различни средства за развитие на потенциалните им възможности; разпространява знания и помага на родителите и близките им в грижите за тях.

- Насърчава реализирането на високи стандарти за диагностика, лечение, възпитание и обучение на лица с умствени и физически затруднения; предлага на държавните органи проекти за нормативни актове, осигуряващи правата на тези лица, и следи за спазването на тези нормативни актове; дава консултации на родители и роднини на лица с умствени и физически затруднения по въпроси, свързани с отглеждане, възпитание, обучение и устройване на работа.

Сдружението е член на Националната мрежа на децата.

### **Сдружение „Протекшън” – Силистра**

Сферата на дейност са младежки въпроси, политики, изследвания, образование. Ето цитираните в Регистъра на НПО цели: „Основните цели на сдружението са: чрез обединяване на усилията на общините, областните управи, държавните органи и обществени организации, фирми и граждани да осъществява конкретна работа с младите хора, погротстващите и гражданите, и по-конкретно: да осигурява условия за оптимална активност на младите хора, погротстващите и гражданите; да подпомага процеса на включване и личностната реализация на младите хора, погротстващите и гражданите; да развива гражданското образование у младите хора и погротстващите; да насочва и оптимизира професионалната подготовка и реализация на младежите чрез различни форми на обучение в свободното време; да противодейства да негативните социални явления: зависимости, насилие и груги и осигуряване на правна защита; да подпомага социално слабите, инвалидите и лицата, нуждаещи се от грижи; да подпомага социалната интеграция и личностната реализация на младите хора и гражданите”.

Важна препоръка към местните власти в града и общината е подобряването на сътрудничеството с неправителствения сектор на територията на град Силистра и общината с цел по-ефективно използване на ресурсите на всички заинтересовани страни. Необходимо е също така да се гарантира междуинституционалният принцип на провеждане на обученията, за да се повиши ефективността на системата и на местното взаимодействие.

Прегледът на документи, проекти и групи местни и регионални инициативи в Силистра и страната, свързани с превенция на трафика на хора, организирани и осъществени както от местните власти, така и от неправителствени организации, позволява да се идентифицират следните по-основни модели и методи за превенция:

- информационни, образователни, социални, икономически, правни инициативи за повишаване на чувствителността към проблема
- разработване на различни информационни или обучителни материали
- провеждане на обучения за повишаване на квалификацията или за развитие на специфични умения в определени групи
- изграждане на капацитета на различни структури
- създаване на организационни и нормативни механизми за овластяване на хора, групи или структури за участието им в процесите на вземане на решения
- провеждане на проучвания
- медийни и информационни кампании
- изграждане на мрежи от комплексни услуги, предназначени да посрещат диференцирано потребностите на различните целеви групи
- работа с конкретни групи/лица в риск за разпознаване на проблема „трафик на хора“ и за тяхното стимулиране да търсят помощ в случай на насилие.

Планираната по проекта YOUTHACT информационна кампания отчита спецификата на целевите групи и планира активното им включване в разработването и осъществяването на инициативите по места.

## **ЗАКЛЮЧЕНИЕ И ПРЕПОРЪКИ**

Около 70 % от постоянното население на община Силистра живее в общинския център. Три от населените места са с население под 100 души. Възрастовата структура на населението показва, че преобладава групата на жителите в трудоспособна възраст, но тенденцията е към силно застаряване на населението. Измененията в естествения прираст на общината се обуславят от намаляването на раждаемостта и увеличаването на смъртността. Естественият прираст е отрицателен. Механичният прираст също е отрицателен.



На територията на общината действат няколко НПО, чиито цели имат косвена връзка с темата за превенция срещу трафик на хора. Изпълнявани са проекти, свързани със закрила на детето, борба с домашното насилие, осигуряване на максимална активност на младите хора, за социална интеграция, помощ срещу зависимости, осигуряване на правна защита. Сътрудничеството и партньорствата на Сдружение „Е. Каравелова“ са особено ефективни (жертви на насилие се насочват към сдружението от РДВР – Силистра, Районния съд и МБАЛ) и обхващат широк спектър: от закрила на детето до защита на граждански и социални права на жените и настаняване в Кризисен център.

Приоритет на общинските проекти в социалната сфера са интегриране и социално подпомагане на безработни, хора в неравностойно положение и възрастни. Инициативи или проекти за превенция, свързани с престъпления срещу личността, липсват. Би могло да се развие публично-частно партньорство по тези теми.

ОДМВР – Силистра, е активен агент в публичния живот на общинския център и в областта. Сайтът е извънредно информативен и актуален, има развити комуникационни механизми като бюлетин и новини, развива собствени проекти.

Както и в други общини в страната, по отношение на организираната престъпност на местно равнище се прави малко. Едно от възможните обяснения е, че поради страх от местни престъпни структури сферата на информацията и превенцията срещу трафик на хора се предоставя за инициатива и управление на централизирани държавни структури.

# СОФИЯ

## ОБЩИНСКИ ДОКУМЕНТИ И ИНСТИТУЦИИ, СВЪРЗАНИ СЪС СОЦИАЛНИ И ОБРАЗОВАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ И ПРЕВЕНЦИЯ НА ТРАФИКА НА ХОРА

### А. Географски, демографски, етнически и религиозни характеристики. Данни за престъпност

София е най-силно развитата в икономическо отношение област в България. Брутният вътрешен продукт на глава от населението през 2011 г. достига 23,2 хил. лв., което е над два пъти по-високо от средните за страната 10,2 хил. лв. Средногодишният доход на лице в столицата през 2013 г. възлиза на 7441 лв., което е с 34,8 % по-високо от Перник – втората област с най-високи доходи. Разликата със средните за страната стойности се увеличава от 13,3 % до 54,6 % в периода 2006–2013 г. Заетостта на населението над 15 г. се задържа на сравнително високо ниво – 56,1 % през 2013 г., но е далеч под нивата преди кризата (61,5 % през 2007 г.).<sup>30</sup>

Поради високата заетост едва 6,8 % от населението живее в домакинства с нисък интензитет на икономическа активност при средно 11,2 % за страната през 2011 година. Относителният дял на бедните спрямо линията на бедност за областта и дялът на населението, живеещо с материални лишения, е съответно 18,4 % и 32,4 % при стойности от 44,1 % и 21,2 % за страната.

Град София се характеризира с висока образователна структура. Относително висок е дялът на населението с висше и средно образование. Наред с това икономическата криза и миграцията на хора от страната към столицата, включително на лица без квалификация и лица от различни малцинствени групи, както и на емигранти от трети страни, сериозно поставят въпроса с обхващането от образователната система на децата на тези семейства, които са в училищна възраст.

София (столица) е водещият университетски център в страната. От 2007 г. насам броят на студентите в столицата се увеличава всяка година, достигайки 115 хиляди през 2013 г. Като дял от средногодишното население това прави 88 студенти на всеки 1000 души население. По-благоприятно съотношение се наблюдава единствено в Търново, където 107 от всеки 1000

<sup>30</sup> Изследване на Института за пазарна икономика, [http://www.regionalprofiles.bg/var/docs/Profiles-2014/Sofia\\_cap\\_2014.pdf](http://www.regionalprofiles.bg/var/docs/Profiles-2014/Sofia_cap_2014.pdf)

души са студенти. През 2013 г. близо 46 % от лицата на възраст 25–64 г. са висшисти, сравнено с 25,6 % средно за страната.

В сферата на училищното образование столицата също заема водещо място в национален мащаб. Отпадналите от основно и средно образование през учебната 2012/2013 г. са 0,9 % при 2,3 % средно за страната, като по-добър резултат постига единствено област Смолян – 0,5 %. Традиционно зрелостниците от столицата се справят по-добре на държавните изпити по български език и литература от своите връстници в останалата част от страната. През 2014 г. средният им успех е добър 4,60 при средно добър 4,32. По-добри резултати постига единствено Кърджали, където средната оценка е добър 4,71. В столицата неуспешно положилите изпита през 2014 г. са едва 1,9 % при средно 4,8 % за страната.

Социално-демографските характеристики и тенденции в град София са свързани с динамиката на миграционните процеси. По официални данни към края на 2009 г. в града живеят 1 370 000 души, но по предполагаеми данни населението на София е 2 500 000 души. Тъй като и безработицата в страната се увеличава, тенденцията на приток на хора към столицата се запазва. През последните години е налице тенденция към намаляване на относителния дял на младите поколения (групата на 10–14-годишните) в резултат на ниската раждаемост през 90-те години. Едновременно с това се увеличава броят на възрастните хора (над 65 години), както и процентът на населението под трудоспособна възраст.<sup>31</sup>

Един от ефектите от притока на население към столицата, често без квалификация, е увеличаването на бездомните, просещите и децата на улицата. От седемте специализирани институции за деца и младежи, намиращи се на територията на Столична община, една е за деца с увреждания, а останалите шест са за деца, лишени от родителска грижа, от цялата страна. Това допълнително затруднява тяхната интеграция. След навършване на пълнолетие те напускат специализираните институции и се оказват във висок риск от социално изключване. Причините за това могат да се търсят в наличните нагласи, резултат от институционализацията, липсата на професионална квалификация, ограничените възможности за реализация на пазара на труда, липсата на жилище и връзка с биологичното семейство. От друга страна, това ги поставя в специфична рискова ситуация и ги прави мишена за трафик на хора.

Както Стратегията за социално изключване на Столична община отчита, рискови фактори за социално изключване – а това

<sup>31</sup> Стратегия за превенция на социалното изключване, Столична община, [http://sofia.bg/pressecentre/images/Strategy\\_prevention\\_EDITED\\_SB\\_091110\\_MD\\_ed\\_fina-draft\\_ZA\\_OBSAJDANE\\_BG.doc](http://sofia.bg/pressecentre/images/Strategy_prevention_EDITED_SB_091110_MD_ed_fina-draft_ZA_OBSAJDANE_BG.doc)

означава и по-висок риск от попадане в мрежи с престъпен характер – за София са например:

- Високият процент на деца, които рано отпадат от образователната система. Това е особено валидно за училища от обособените ромски махали. Висок е процентът и на деца, отпадащи от училище поради миграция на родителите в рамките на страната.
- Липсата на надеждна информационна система, която да отчита реалния брой на децата, които задължително следва да посещават училище, както и на децата, отпадащи от училище, и тяхното движение. По отношение на децата, застрашени от отпадане от училище, в нормативната база съществуват множество системи за набиране на информация, без да е осигурена изрична връзка и взаимодействие между тях.
- Липсата на подкрепена трудова заетост и услуги за приоритетно намиране на заетост също представлява фактор за повишаване на риска от попадане в мрежи с престъпен характер, включително за трафик с цел трудова или сексуална експлоатация. Отчита се, че такива услуги са особено необходими за бездомни, безработни родители (майки) на новородени деца, които потенциално са в риск от изоставяне, бивши правонарушители, пълнолетни лица, напускащи специализираните институции, и други представители на целевите групи.

В това отношение е важно да се направят следните констатации и наблюдения. Капацитетът на столичните центрове за временно настаняване (за смесени групи лица: сираци, бездомници, лица с „умствени затруднения“, хора с психични увреждания, като единият от тях е социално-учебен център) е: 654 души (по данни от Стратегията за сигурност, с. 11). Както се вижда, капацитетът на тези обособени жилища е извънредно малък спрямо населението на София.

Друга група на потенциално социално изключени са икономически мигранти от трети страни, правонарушители с изтърпени наказания, отдалечаващи се от малката общност.

От трета страна, на територията на столицата живеят компактни ромски общности: „Факултета“, кв. „Хр. Ботев“, „Филиповци“ и др. Характерни поведенчески модели при тях са ранни бракове, ранна раждаемост, разширени семейства, висока мобилност, необразованост, липса на здравни и пенсионни права, банкова несъстоятелност, трудна достъпност при провеждане на кампании и образователни проекти от страна на застъпници, НПО и т.н. Кумулирането на утежняващи фактори за социална изключеност повишава максимално уязвимостта на ромското население и го превръща в привилегирована целева група за

трафикантите на хора.

Следва да се вземе предвид, че икономическото развитие на столицата е устойчиво и безработицата е с относително ниски нива в сравнение с други части на страната. Силно развит е нестопанският сектор с организации с опит в социалната сфера и услуги, насочени към превенция. Съществува традиция на партньорство с гражданското общество, като на територията на общината се намират значителен брой национално признати неправителствени организации, водещи в предлагането на социални услуги за жертви на трафик, сексуална експлоатация, домашно насилие и др., както и на дейности за превенция на трафика на хора. Улеснена е и комуникацията с институциите, работещи в социалната сфера.

Основен извод, който може да се направи във връзка със социалните стратегии на Столична община, е необходимостта от ранна степен на интервенция. Имат се предвид информационни материали за родители и семейства, в институции за деца и училища, в които отговорните лица следва да включат във възпитателния процес темата за трафик на хора. Във връзка с превенцията има и друг фокус. Успешните европейски модели в сферата на образованието показват, че ефективна предпоставка за пълноценно включване в обществото е задължителното ранно обучение на деца със специални нужди, от малцинствен произход, деца в неравностойно положение във възрастта от 0 до 6 години. Това се отнася особено към компактно живеещите малцинствени групи като ромските. Постигането на по-високи и устойчиви резултати в учебния процес води до задържане на децата и младежите в училище, което е косвено предпазна мярка срещу трафик на хора.

От проведеното проучване става ясно, че като по-сериозен за сигурността проблем се очертава високата престъпност – с епизодични изключения, в периода 2000–2013 г. в столицата се наблюдава най-неблагоприятното съотношение между броя на населението и регистрираните престъпления срещу личността и собствеността. През 2013 г. са регистрирани 15,7 престъпления на всеки 1000 души население при средна стойност от 10,5 за страната.<sup>32</sup>

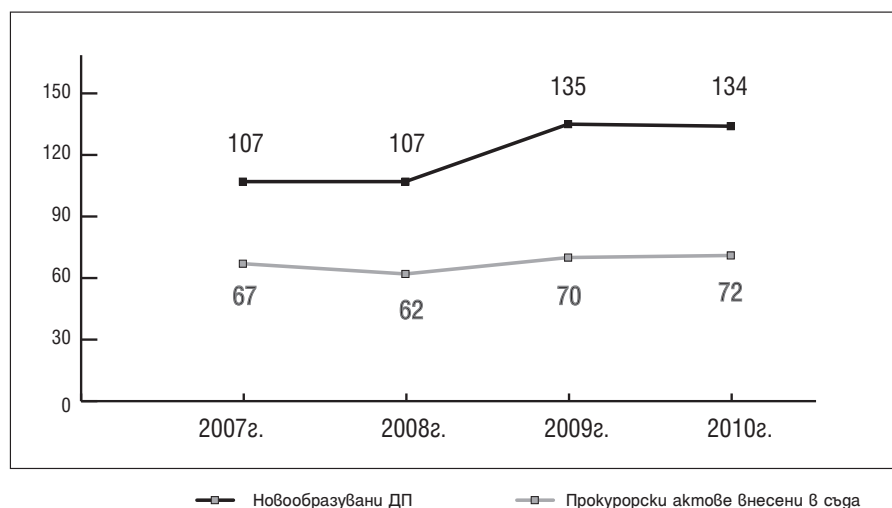
Взаимодействието между Столична община и МВР е регламентирано с Протокол за сътрудничество от 2012 относно сигнали от „Национална система за спешни повиквания с ЕЕН 112“, свързани с дейността на общината. Получаването на сигнали се извършва по електронен път чрез използване на Единен класификатор на спешните повиквания. Предвижда се подписването на нов Протокол с разширяване на обхвата на постъпващите неспешни повиквания.

32 [http://www.regionalprofiles.bg/var/docs/Profiles-2014/Sofia\\_cap\\_2014.pdf](http://www.regionalprofiles.bg/var/docs/Profiles-2014/Sofia_cap_2014.pdf)

В документа „Информация за дейността на прокуратурата на Република България” (вж. Приложение docs\_2077.doc) за периода 2007–2010 г. по делата, образувани за организирана престъпност, корупция, изпирание на пари (...) и незаконен трафик на хора, се отбелязва, че има увеличение при новообразуваните и внесени в съда прокурорски актове за споменатия период. То се дължи на активизиране на дейността на органите на МВР и прокуратурата в противодействието на този вид престъпления. Увеличен е и броят на осъдените лица за организирана престъпност с три пъти през 2010 в сравнение с 2007 г.

Относно трафика на хора в „Дела, образувани за трафик на хора и резултати по тях, вкл. в съдебна фаза” са изнесени следните факти:

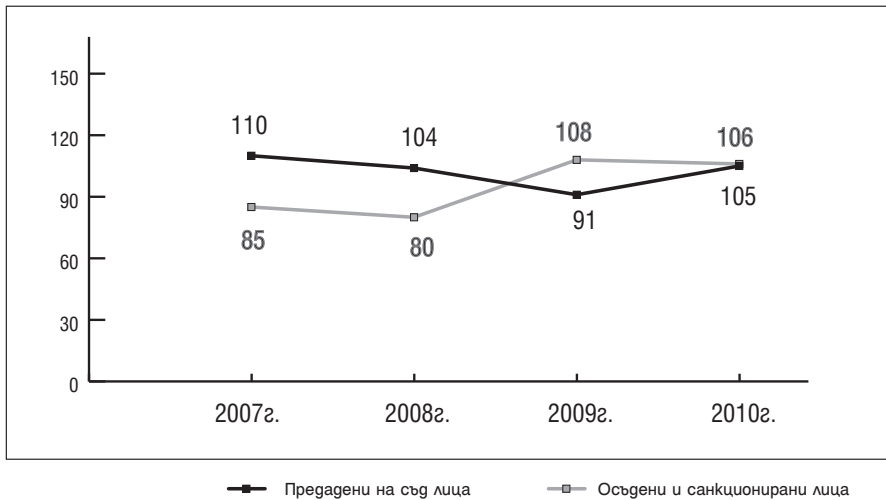
Новообразувани ДП и внесени в съда прокурорски актове за трафик на хора



За периода 2007–2010 г. се наблюдава тенденция на увеличаване на новообразуваните дела за трафик на хора, което е резултат от активизиране на дейността на органите на МВР и прокуратурата в противодействието на този вид престъпления.

За същия период е налице устойчивост на броя на внесените в съда прокурорски актове по дела за трафик на хора.

### Предадени на съд и осъдени и санкционирани лица за трафик на хора



Наблюдава се устойчивост на броя на предадените на съд лица за трафик на хора.

В същото време е налице тенденция на увеличаване на броя на осъдените и санкционираните лица за трафик на хора в периода 2009–2010 г. в сравнение с периода 2007–2008 г.

Информацията за данните от повдигнати обвинения, разглеждани дела и ефективни присъди би могла да се използва в кампании за превенция срещу трафик на хора. За целта е добре да се обособят електронни портали, сайтове или специални директории по темата превенция и помощ на пострадали от трафик на хора. Например в електронния сайт на Софийския градски съд има директории за информация, които могат да се използват за целта. А в Обобщен годишен доклад за дейността на Софийския градски съд (СГС) и за дейността на Софийския районен съд за 2013 (с. 8) е указано:

„Следва да се отбележи усърдието на съда за добра комуникация със средствата за масова информация, постигането на публичност и по-висока информираност на обществото за правораздаването в Софийски градски съд. Ежеседмично на електронната страница на съда се публикува информация за предстоящото разглеждане на дела с висок обществен интерес. На страницата на СГС може да бъде открита и информация за текущи или приключили дела, водени за корупция на високите етажи на властта и тежката престъпност. Това са дела, които са наблюдавани не само от обществото, но и от Европейската комисия, ВСС и ВКС”.

Препоръчително е тази инициатива на Софийския градски съд да се осъществи и към нея да се обособи темата за превенция срещу трафик на хора.

## **Б. Административни структури и дейности на Столична община по превенция на трафика на хора**

Според Стратегията за сигурност на Столична община 2014–2020 г.<sup>33</sup> по отношение на сигурността на гражданите и опазването на обществения ред Столична община поддържа контакти с НПО по въпроси за превенция на правонарушенията, насилието над жени и деца. До края на периода ще се увеличава броят на центровете по превенция на правонарушенията (ЦПП) и в резултат на дейността „ще бъдат обхванати над 30 % от рисковите групи в столицата“, е записано в Стратегията.

На територията на столицата са разположени 3 ЦПП (Център за превенция на правонарушенията), в които работят общински служители и представители на НПО по въпроси, свързани с насилието, превенция на правонарушенията, пробацията и др. До края на периода (2020) се предвижда увеличаване на броя на центровете и активизиране на фокуса им върху децата в училищна възраст.

В София съществува и Мобилен щаб по сигурността (МЩС) за предаване на видеоинформация в реално време.

Представители на СО участват в мероприятия на Държавната агенция за бежанците (ДАБ), които обхващат хуманитарни въпроси при масово навлизане на лица, търсещи временна закрила, на територията на общината. С Решение № 457 от 24.07.2014 г. на Столичния общински съвет се променя наименованието на дирекция „Обществен ред, УОПМ и защита при бедствия“ на дирекция „Сигурност“. Дирекцията има следните функции по отношение на сигурността и обществения ред в столицата:

- Осигуряване на обществения ред, сигурността, защитата на населението при бедствия, аварии, инциденти и други извънредни ситуации.
- Осъществява взаимодействие със службите на МВР по дейностите, свързани с обществения ред и защитата на населението.
- Организира и провежда ефективни мероприятия за недопускане, предотвратяване, пресичане и разкриване на правонарушенията с цел осигуряването на добър обществен ред, безопасност и спокойствието на гражданите.
- Организира и координира дейностите по изпълнението на задачите на звено „Общинска полиция“, СДВР и Столична община по договора между СДВР и Столична община.
- Анализира изпълнението на подписаното споразумение между СОС, СО и СДП за подобряване на обществения ред и реализация на стратегията „Полицията в близост

<sup>33</sup> Стратегия за сигурност, [http://www.sofiacouncil.bg/content/docs/c\\_f32698.pdf](http://www.sofiacouncil.bg/content/docs/c_f32698.pdf)



до обществото” и набелязване на нови мероприятия в съответствие с обстановката в столицата.

Препоръчително би било Дирекцията да установи контакти с неправителствени организации, свързани със защита на законните права и свободи на гражданите, вкл. превенция на трафика на хора, за съвместни действия на територията на общината.

Друга административна структура, която има отношение към разработването и управлението на инициативи по превенция на зависимости на младите хора, е Дирекция „Превенция, интеграция, спорт и туризъм”.<sup>34</sup>

Специфична функция на дирекцията включва планирането и осъществяването на дейности на територията на Столична община по превенция на рисковото поведение, здравно образование, гражданско образование, интеграция на деца и ученици със специални образователни потребности, спорт и туризъм. Освен тази функция дирекцията е натоварена и с поддържането на информационна база данни за реализирани проекти и програми в областта на спорта, туризма, здравното образование и превенция на рисковото поведение в образователните институции на територията на Столична община. Тази база данни дава поглед върху обхвата и модела на дейности, предприети от СО за информиране на младите хора за рисковете от трафик на хора, и може да бъде полезна основа за планиране на съвместни инициативи с неправителствени институции на територията на общината за работа с младежи и групи в риск.

Важен документ с отношение към действия на общината за превенция на трафика е също и действащата „Стратегия за превенция на социалното изключване на територията на град София 2011–2015” (от октомври 2010 г.) В стратегията са дефинирани индикатори за социално изключване като доход, безработица, достъп до здравни услуги, включващо образование, участие в живота на общността, усещане за удовлетвореност и благополучие.

Ето как са класифицирани целевите групи за Превенцията на социална изключеност в Стратегията за сигурност на град София (стр. 9-10):

1. Деца
  - в специализирани институции
  - от етнически групи в риск от социално изключване
  - деца, отпадащи от училище;
2. Младежи, напускащи специализираните институции за деца;

<sup>34</sup> <http://www.sofia.bg/tu1.asp?napr=97>

3. Родители с риск от изоставяне на децата си;
4. Бездомни;
5. Правонарушители до 3 месеца след изтърпяване на наказанието си;
6. Мигриращи лица от други части на страната без установени жилище и трудова заетост;
7. Бежанци и имигранти;
8. Жертви на домашно насилие и трафик;
9. Техните семейства.

Прави впечатление, че от девет изброени рискови групи относно социално изключване жертвите на домашно насилие и трафик първо, са в една група, и второ, са едва на 8-о място. При бъдещи програми за превенция на младежи от трафик на хора би следвало да се вземе предвид, че потенциалните целеви групи за трафик на хора (или жертви на трафик) кумулират всички характеристики на изброените групи. В някакъв смисъл те са обобщаващ образ на социална изключеност, тъй като положението им е близко до така нареченото съвременно робство и излизането от него като реинтеграционен процес е изключително проблематично и дълго, често – неуспешно.

В документа „Стратегия за превенция на социално изключване на територията на град София (2011–2015)” на СО са направени няколко основни извода (с. 12-13), като представените по-долу имат отношение към настоящи и бъдещи инициативи, насочени към превенция на трафика на младежи и деца:

- Наборът от услуги е сравнително ограничен и не е насочен в достатъчна степен към превенцията на социалното изключване. Потребители са по-скоро хора в неравностойно положение. Мобилните услуги за зависими лица и жертви на домашно насилие и трафик се предоставят от НПО. Няма аналогични услуги, финансирани от републикански или общински бюджет.
- Предоставяните услуги не са интегрирани, тоест не включват придобиване на квалификация и посредничество за осигуряване на трудова заетост, както и възможности за обитаване на социални жилища.
- Липсват услуги с ранна степен на интервенция, оценяващи рисковете от изпадане в социална изолация, както и превенция за промяна на нагласите.
- Не всички целеви групи се обхващат от услугите за превенция от социално изключване. В преходните и защитени жилища се възпроизвежда моделът на институциите, без да се работи върху промяна на нагласите и да се стимулира намиране на работа и самостоятелност.

## ПРЕВАНТИВНО-ИНФОРМАЦИОННИ ЦЕНТРОВЕ

Превантивно-информационни центрове (ПИЦ) за младежи и лица със зависимости, ХИВ/СПИН се развиват на общинско ниво като помощен орган към областните съвети по наркотични вещества и местните комисии за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните. ПИЦ извършват основно превантивна корекционно-възпитателна дейност сред малолетни и непълнолетни.

### **Примерен проект за превенция на трафик на хора от Столична община:**

През април 2013 г. Местната комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетни и непълнолетни при район „Сердика“ организира кампания за превенция на трафика на хора на тема: „Човешки права или робство – избери ти!“, като част от дейността по изпълнение на Националната програма за предотвратяване и противодействие на трафика на хора. Тази проява на МКБППМН, район „Сердика“, е плод на цялостната работа на екипа от специалисти с цел превенция и противодействие на трафика на хора. Това е продължение на разработените общински стратегии срещу трафика на деца и е краен етап на целия процес по обучение и превенция, който да доведе до по-голяма информираност на децата и техните семейства. Кампанията включва няколко конкурса за ученици от 5-и до 8-и клас: конкурс за рисунка; конкурс за есе; конкурс-викторина. Кампанията се провежда в партньорство със Столична община, Централната комисия за борба срещу противообществените прояви срещу малолетни и непълнолетни, Националната комисия за трафик на хора, Информационния център на ЕС.

### **ИНИЦИАТИВИ И ПРОЕКТИ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА ТРАФИКА НА ХОРА, ОСЪЩЕСТВЕНИ ОТ НЕПРАВИТЕЛСТВЕНИ ОРГАНИЗАЦИИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА СТОЛИЧНА ОБЩИНА**

На територията на София се предоставят социални услуги, свързани с превенцията на социалното изключване на зависими лица и на лица, жертви на домашно насилие и трафик. Тези услуги са изцяло разкрити, финансирани и управлявани от юридически лица с нестопанска цел или НПО. Между водещите неправителствени организации в тези сфери на дейност са фондация „Анимус“, „Каритас“, Българският център за джендър изследвания и др.

Една от основните организации, която действа не само на територията на София и в цялата страна е фондация „Асоциация Анимус”.<sup>35</sup> В нея е натрупан дългогодишен опит в дейности, свързани с насилие над жени, деца и младежи. „Анимус” работи активно и с „Ла Страда”, която представлява програма за превенция на трафика на жени в Централна и Източна Европа. Международната асоциация „Ла Страда” (*La Strada International*) е европейска мрежа от независими неправителствени организации, които работят в сферата на превенцията на трафика на хора и подкрепата на жертвите. В нея членуват организации от Беларус, България, Чехия, Македония, Молдова, Полша, Украйна и Холандия. „Ла Страда” работи за спазването на човешките права на всички жертви на трафик със специално внимание към жените от Централна, Източна и Югоизточна Европа.

От 2001 г. стартира работата на „Анимус” по темата превенция на трафика на хора. През 2003–2005 г. Асоциацията изпълнява два проекта, свързани с превенция на трафик на хора (информацията е от документ, озаглавен „Добри практики”, Фондация „Асоциация Анимус”). Първият проект е „Български проект срещу трафика на жени и девойки”, финансиран от Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit (GTZ) GmbH.

Проектът допринася за изграждането на програми за юноши и девойки, пострадали от трафик, чрез специализирана информационна кампания за превенция на трафика на млади хора. Друг резултат е извеждането на добри практики в мултидисциплинарната работа за подкрепа на юноши и млади хора, пострадали от трафик, и техните семейства. Други постижения по проекта включват например разпространението на разработените в рамките на проекта превенционни материали, предназначени за юношеска аудитория. Материали и тетрадки с номера на Горещия телефон за жени, юноши и деца се разпространяват сред юношите и девойките от домовете за деца, лишени от родителска грижа, в София, Стара Загора, Бургас, Благоевград и други от страната.

Друг проект на „Анимус” включва пилотен модел за обучение на юноши, отглеждани в ДОВДЛРГ. Основната цел на проекта е да тества комплексен модел за ефективно и устойчиво овластяване и предпазване от трафик на юноши и девойки от 15 до 20 г. от домовете за деца, лишени от родителска грижа (ДОВДЛРГ) в София.

Този комплексен модел съдържа четири основни компонента:

- Обучения на юноши
- Програма за кореспонденция
- Индивидуални консултации

35 ([http://www.animusassociation.org/?page\\_id=134](http://www.animusassociation.org/?page_id=134),

- Работа със специалисти, ангажирани с грижата за децата от институциите.

В проведените по проекта обучения се включват 67 юноши и девойки от 13- до 19-годишна възраст от домовете „П. Р. Славейков“, „Асен Златаров“, „Христо Ботев“ и ДВН „Свети Димитър“, гр. София. Целта на обученията е повишаване капацитета на участниците за предпазване от различни форми на злоупотреба, в частност трафик на хора. В хода на обучението те се запознават със спецификата на това явление и начините за предпазване от него. Досегашният опит на „Асоциация Анимус“ в работата с юноши показва, че ефективността на превенцията е в пряка зависимост от техните нагласи към жизнената и професионалната им реализация, от представите им за самите себе си, оценката на собствения потенциал и уменията за разработване на жизнени планове.

Обучението разширява сферата на превантивните дейности, спомагайки за развитието на нагласи и умения, които биха подпомогнали успешната жизнена и професионална реализация в България на юношите и девойките. Основният метод е обучение чрез опит и преживяване, базиран върху интерактивни техники. Използват се проективни техники, техники за групова кохезия, дебрифинг, дискусия, мозъчна атака и др. В центъра на обсъжданията, свързани с трафика на хора, е прожекцията на шведския филм „Лиля завинаги“.

Програмата за кореспонденция се осъществява чрез писма и електронна поща. Тя дава възможност на юношите да продължат контакта си със социалните работници и консултанти, провеждали обученията им, след тяхното приключване. Предимствата ѝ са лесният достъп, възможността за поставяне на трудни теми и обсъждане анонимно, възможността за изпращане и предаване на информация. Индивидуалните консултации насърчават юношите да обмислят и планират професионалната си реализация. Те биват подпомагани в поставянето и постигането на реалистични цели за своето развитие, свързани най-вече с търсенето на работа. Индивидуалните консултации се извършват в рамките на Програмата за овластяване.

За 2013 г. „Анимус“ има един проект, свързан с трафик на хора, а именно „Хуманитарна помощ за жени, жертви на трафик“ – в допълнение на минималния набор от услуги, предоставяни в рамките на Националния механизъм за насочване и подпомагане на жертви на трафик G/SO 252/2 (4-6) P. (06) 10 – UNVF – Доброволчески фонд на ООН за съвременните форми на робство. Продължаване на текущ проект за хуманитарна помощ за Кризисния център.

Фондация „Асоциация Анимус“ е национален координатор и по проект, който се осъществява съвместно със Словакия и Румъния за мониторинг на гела, свързани с трафик на хора. Мониторингът ще се осъществява от студенти от Русе и Пловдив, съответно за Северна и Южна България. Акцентът на проекта е за правото на жертвите на трафик да получат правна помощ.<sup>36</sup> Препоръчително е да се проследи резултатът от този проект на мониторинг на съдилищата в областни и средищни миграционни градове. Проектът ще се изпълнява до края на 2015 г.

Фондация „Център Нагя“. В партньорство с Националната комисия за борба с трафика на хора и рамките на европейския проект „ВИКТОР: трафикът на деца – наша отговорност“ (<http://www.victorproject.eu/>), подкрепен от програма ДАФНЕ, пилотно се разкриват четири информационни бюра за трафик на деца в Балканския регион – в България, Гърция, Румъния и Словения.

За България информационното бюро стартира своята дейност от средата на месец май 2014 г. към фондация „Център Нагя“ в София. Тези бюра ще бъдат лесно достъпни за уязвими групи: ромски семейства, бедни семейства и т.н. с цел да получават необходимата информация за предпазни мерки, които трябва да предприемат, за да не се допуска техните деца да попаднат в ситуация на трафик на хора.

„Център Нагя“ публикува през юли 2009 г. Доклад за проекта „Трафикът на жени в България: жертви, начини на осъществяване и тенденции“<sup>37</sup>, който е осъществен по ОП „Административен капацитет на ЕС“ от ЦИД (Център за изследване на демокрацията) и ЕСФ (Европейски социален фонд).

На територията на СО действа и Асоциация „Имаго“, която е партньор на информационния сайт БЕЗ НАСИЛИЕ, <http://nasilie.eu>, в който има специална директория за трафик на хора: <http://nasilie.eu/основните-елементи-на-процеса-на-траф.html>.

Информацията на сайта е изключително полезна, тъй като представя системно какво е това трафик на хора, рискови ситуации и фактори, как да се предпазим (например има списък с лицензирани оператори – посредници за намиране на работа в чужбина).

**Фондация „Български център за гжендър изследвания“ (БЦДИ)** е създадена през 1998 г. Организацията работи в областта на равенството между половете, насилието срещу жените, недис-

<sup>36</sup> Повече информация <http://plovdiv.topnovini.bg/node/524377> и <http://caritas-ruse.bg/project.php?project=19>

<sup>37</sup> ([http://www.csd.bg/fileadmin/user\\_upload/PRV/Women\\_Trafficking\\_in\\_Bulgaria.pdf](http://www.csd.bg/fileadmin/user_upload/PRV/Women_Trafficking_in_Bulgaria.pdf))

криминацията и репродуктивните права, като предоставя информация, изготвя изследвания, анализи и проектозакопи в тези сфери, провежда кампании и лобира за законодателни промени във визираните области, предоставя обучение и консултации за професионалисти и работи в широка мрежа от организации, публични институции и експерти. Един от последните проекти на БЦДИ е STOP HUMAN TRAFFICKING. През август 2014 г. приключва изпълнението на партньорски проект, финансиран от Европейската комисия по Програма ISEC на Главна дирекция „Вътрешни работи“ с партньори по проекта, Immigrant council of Ireland – Ирландия, Klapeida Social and Psychological Centre, Литва, Mediterranean Institute of Gender Studies, Кипър, MONICA, Финландия. Проектът е насочен към изследване на стратегии за намаляване на търсенето на услуги от жертви на трафик с цел сексуална експлоатация. Изследват се модели за превенция, защита и помощ и подкрепа на жертвите, съдебно преследване и разследване на механизми за нарушителите, за координация и сътрудничество, както и научните изследвания в нови форми на трафик. Други дейности включват намаляване на търсенето и предлагането на продукти и услуги, предоставяни от жертвите на трафик на хора, включително и мерки, насочени към прилагането на корпоративната социална отговорност и повишаване на осведомеността сред работодателите и сред гражданското общество. Трета основна сфера на дейностите се фокусира върху защита и подкрепа за подпомагане на жертвите на трафик, включително специфични уязвими групи.

Прегледът на документи, проекти и други местни и регионални инициативи в София и страната, свързани с превенция на трафика на хора, организирани и осъществени както от местните власти, така и от неправителствени организации, позволява да се идентифицират следните по-основни модели и методи за превенция:

- информационни, образователни, социални, икономически, правни инициативи за повишаване на чувствителността към проблема
- разработване на различни информационни или обучителни материали
- провеждане на обучения за повишаване на квалификацията или за развитие на специфични умения в определени групи
- изграждане на капацитета на различни структури
- създаване на организационни и нормативни механизми за овластяване на хора, групи или структури за участието им в процесите на вземане на решения
- провеждане на проучвания

- медийни и информационни кампании
- изграждане на мрежи от комплексни услуги, предназначени да посрещат диференцирано потребностите на различните целеви групи
- работа с конкретни групи/лица в риск за разпознаване на проблема „трафик на хора“ и за тяхното стимулиране на търсят помощ в случай на насилие.

### **ЗАКЛЮЧЕНИЕ И ПРЕПОРЪКИ.**

1. Социално-демографските характеристики и тенденции в град София са свързани с динамиката на миграционните процеси. През последните години е налице тенденция на намаляване на относителния дял на младите поколения (групата на 10–14-годишните) – резултат на ниската раждаемост през 90-те години. Едновременно с това се увеличава броят на възрастните хора (над 65 г.), както и процентът на населението под трудоспособна възраст.
2. Един от ефектите от притока на население към столицата, често без квалификация, е увеличаване на бездомните, просещите и децата на улицата. От 7-те специализирани институции за деца и младежи една е за деца с увреждания, а останалите шест са за деца, лишени от родителска грижа от цялата страна. Това допълнително затруднява тяхната интеграция. След пълнолетие те са в категория с висок риск от социално изключване. Коеито, от друга страна, ги прави мишена за трафик на хора.
3. От трета страна, на територията на столицата живеят компактни ромски общности: „Факултета“, кв. „Хр. Ботев“, „Филиповци“ и др. Характерни поведенчески модели при тях са ранни бракове, ранна раждаемост, разширени семейства, висока мобилност, необразованост, липса на здравни и пенсионни права, банкова несъстоятелност, трудна достъпност при провеждане на кампании и образователни проекти от страна на застъпници, НПО и т.н. Кумулирането на утежняващи фактори за социална изключеност повишава максимално уязвимостта на ромското население и го превръща в привилегирована целева група за трафикантите на хора.
4. Основен извод, който може да се направи във връзка със социалните стратегии на Столична община, е необходимостта от ранна степен на интервенция. Във връзка с превенцията има и друг фокус. Успешните европейски модели в сферата на образованието показват, че ефективна предпоставка за



пълноценно включване в обществото е задължително ранно обучение на деца със специални нужди, от малцинствен произход, деца в неравностойно положение във възрастта от 0 до 6 години. Това се отнася особено до компактно живеещите малцинствени групи като ромските.

5. Столична община има приета също така „Стратегия за превенция на социалното изключване на територията на град София”, 2011–2015 (приета през октомври 2010 г.): [www.sofiacouncil.bg/content/docs/c\\_f21449.pdf](http://www.sofiacouncil.bg/content/docs/c_f21449.pdf). В стратегията са дефинирани индикатори за социално изключване като доход, безработица, достъп до здравни услуги, включващо образование, участие в живота на общността, усещане за удовлетвореност и благополучие.

В Стратегията за развитие на Столична община в приоритетна Ос 3, Цел 4 е отбелязано: „Интеграция на лица и групи в неравностойно физическо, социално, икономическо и етническо положение. Предвидени са следните дейности и операции:

- Разширяване видовете социални услуги за проблемни слоеве от населението
- Подобряване достъпа до обществени сгради и улична мобилност за лица с увреждания и хората в неравностойно положение
- Развитие на система за професионална квалификация и преквалификация на работната сила с ниско образование
- Развитие на достъпна система за образование и обучение за лица и групи в неравностойно положение и малцинствени етнически групи
- Намаляване на безработицата сред рисковите групи на пазара на труда.

Тази информация идентифицира ключови сфери за подобряване на дейността на общинските структури и е препоръчително тя да се използва от заинтересовани страни, включително неправителствени организации, при бъдещото развитие на проекти и програми, свързани с превенция на трафик на хора.

При разработването и приемането на бъдещи програмни документи и мерки за превенция на общинско ниво трябва да се имат предвид и основни препоръки от европейски документи, например Директива [2011/36/ЕС](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32011D0036) на Европейския парламент и на Съвета от 5 април 2011 година относно предотвратяването и борбата с трафика на хора и защитата на жертвите от него.<sup>38</sup> Директивата препоръчва с цел превенция на трафика на хора

<sup>38</sup> [http://europa.eu/legislation\\_summaries/justice\\_freedom\\_security/fight\\_against\\_trafficking\\_in\\_human\\_beings/jl0058\\_bg.htm](http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/fight_against_trafficking_in_human_beings/jl0058_bg.htm)

гържавите членки да инвестират усилия и средства:

- да възпират търсенето чрез образование и квалификация
- да провеждат информационни кампании и кампании за повишаване на осведомеността
- да обучават служителите, за които има вероятност да влязат в контакт с жертви на трафика на хора
- да приемат необходимите мерки за криминализиране на ползването на услуги, сексуални или други, от лице, което е жертва на трафика на хора.

# ШУМЕН

## ИНФОРМАЦИЯ ЗА ГРАДА И ОБЩИНАТА (ИКОНОМИКА, СОЦИАЛНИ ДЕЙНОСТИ, БИЗНЕС)

### Географски, демографски, етнически и религиозни характеристики. Данни за престъпност

Град Шумен е областен град, разположен в Североизточна България, с население около 80 000 жители. Градът е разположен на важен транспортен кръстопът. През него преминават северната жп линия София–Варна и връзката в посока Шумен–Комунари–Южна България.

На територията на общината преминават международните пътища № I-2 Русе–Шумен–Варна, № I-4 София–Търговище–Белокопитово и № I-7 Силистра–Шумен–Ямбол. През територията на община Шумен ще преминат и 23 км от автомагистрала „Хемус“ (София–Варна).

Според преброяването, проведено през 2011 г., в Шумен от 80 855 жители на въпроса за етническата си принадлежност отговорят само 74 930 души, като 61 584 от тях се определят като българи, 10 029 като турци, 2165 като роми и 600 – група етническа принадлежност. Шумен и Шуменска област са на второ място по детска смъртност (след гр. Ловеч), а България е на второ място по смъртност на население в ЕС (след Румъния). По отношение на демографската ситуация прирастът е отрицателен, независимо че раждаемостта все още е по-висока от средната за страната.

По полове структурата на населението е относително благоприятна. Важно е да се подчертае, че въпреки разнородната етническа структура няма напрежение и опасност от конфликти. Положителна страна е и относително високото образователно равнище в областния център и в градските общински центрове.

Втората по численост религия в града след християнската е мюсюлманската (в Шумен се намира една от най-големите джамии на Балканския полуостров – Томбул джамия).

Средната заплата в Шумен област през март 2014 г. е 701 лева, като през януари тя е била 643, а през февруари 645 лева (данни от Териториалното статистическо бюро в Шумен). Това означава, че средното възнаграждение за града остава значително по-ниско от това за страната, което за март е 813 лева. Но все пак следва да се знае, че Шумен е между осмо и десето място в

страната по възнаграждение от общо 28 области. Най-ниските в това отношение стойности за страната са във Вудин – 570 лева. За сравнение в столицата София – 1073 лева. По-подробни данни относно заетостта и заплащането по сектори, както и по отрасли, могат да се видят тук: <http://grada.bg/category/общество/>.

Към 30 септември 2012 г. регистрираните младежи в област Шумен представляват 17,4 % от общо регистрираните безработни. В община Шумен те са 537 души, или 19,2 %. При неофициална проверка в Бюрото по труда се установи, че този процент (за Шумен) е около 20 към края на декември. В Бюрото по труда имат няколко програми, които предлагат заетост на млади хора до 29 години, но само програма „Мелпомена“ предлага работа на 2-ма младежи в ДКТ „В. Друмев“.

Кои са слабите страни в тази картина? Намалява общият брой на населението, което се концентрира в град Шумен, влошава се възрастовата и общата за областта образователна структура на населението (селското намалява за сметка на градското), висока е бедността на голяма част от селското и немалка част от градското население. Висока е и миграционната подвижност към град Шумен, други областни центрове и чужбина. Съществуват следните социални и икономически рискове: бързо застаряване на населението, емиграция на младите поколения, опасност от демографски срив и обезлюдяване на малките населени места, недостатъчен капацитет и ресурси за неутрализиране на причините за демографския колапс.

В съответствие с посочените горе характеристики, следните основни изводи са направени от управлението на областта и относно реализирането на Областната стратегия за развитие (2013–2020 г.):

- Отчитайки слабите позиции на областта в предпоставките за растеж, може да се прогнозира по-тежко повлияване от кризата и по-бавно възстановяване, в сравнение със страната.
- Основните тенденции в социално-икономическото развитие на областта са се запазили, с лека тенденция на влошаване.
- Човешкият ресурс, и по-точно неговото „изтичане“, се очертава като основен проблем на областта. От друга страна, наличието на висока безработица (особено в малките общини) е блокиращ фактор на развитие.
- Област Шумен се нуждае от стратегия, подкрепяща секторите на конвенционална заетост, но и тези на висока добавена стойност и растеж (иновации, високи технологии, НИРД).

- Междурегионалните и междубластните различия се задълбочават. Град Шумен изпълнява добре ролята си на „двигател“ в областта. За да изпълни и ролята си на балансатор в областното пространство, той следва да се ангажира и с изнасяне на функции за укрепване на периферните си райони чрез създаване на равностойна среда и условия за живот.

Административният капацитет на областната администрация е относително добър. Съдейки от обема на спечелените проекти и изготвени апликации, същото се отнася за общинските администрации на Шумен и Велики Преслав. Останалите изпитват остър ресурсен дефицит (човешки и финансов).<sup>39</sup>

Основната част от фирмите в област Шумен – 2699, или 40,7 % от общия им брой, са ангажирани с търговия и ремонт на автомобили и мотоциклети, а селскостопанска дейност, горско и рибно стопанство развиват 668 предприятия. В сферата на преработващата промишленост работят 618 фирми, или 9,3 % от общия брой за областта, от които 136 произвеждат хранителни продукти и напитки, 103 – мебели и други. Над 68 %, или 4515 от нефинансовите предприятия в областта, представили в ТСБ годишни финансови отчети с данни за 2012 г., са от община Шумен. Следват общините Нови пазар с 547 действащи предприятия и Велики Преслав с 419. Единствената община, в която броят на фирмите, развиващи дейност, е под 100, е Никола Козлево, която е с 80 активни фирми.

Също така 92 на сто от всички фирми в областта спадат към микропредприятията с персонал до 9 души. Големите предприятия с персонал над 250 души са едва 18 на брой, но осигуряват 41 процента от произведената продукция и дават работа на една четвърт от заетите лица.

Относно подобряване на бизнес климата, повишаване на инвестиционната атрактивност и стимулиране на предприемачеството може да се каже, че независимо от оправдателните причини „глобална криза“ и „недостатъчно ресурси“ направеното и в това направление е далеч под потенциалните възможности. Преките чуждестранни инвестиции (187 млн. лв. за 2009 г.) са със символичен дял (0,5 %) в общите за страната. Областната икономика остава слабо конкурентна. Идеята за създаване на Високотехнологичен парк – Шумен, е оставена без развитие и заместена с реализиращ се проект за индустриален парк. Желаните публично-частни партньорства са на фаза проучване. Значителният брой проекти в технологична модернизация и покриване на стандарти в големи, средни и малки предприятия в общия случай не е свързан с прилагане на високи технологии. По инициатива на областния управител са проведени редица срещи

<sup>39</sup> Източник: 3\_MO\_OSR-SHUMEN\_19%2012%.22010\_final-2.

с бизнес и академични общности с маркетингова цел, но конкретни резултати все още не могат да се отчетат.

Повечето от реализираните в областта проекти по ОП „Конкурентоспособност” са за технологично обновяване и покриване на стандарти. Няма реализирани проекти за иновативни предприятия, продукти и услуги, тоест не е регистрирано движение към постигане на същината на целта – интелигентен и приобщаващ растеж. Област Шумен е далеч от постигане на социално балансирана икономика, каквато е стратегическата цел 1 в Областната стратегия за развитие. Безработицата продължава да бъде много по-висока от средната за района и тази за страната.

Силните страни на областта в икономическо отношение са: стартира Публично-частно партньорство – АД „Индустриален парк”, Шумен, трудов ресурс и традиции в земеделското производство, висок дял на обработваемите земи, потенциал за развитие на горското стопанство.

Слабите страни са: областта е на едно от последните места по БВП, производителността на труда е ниска, контрасти между център и периферия, остарели технологии, ниска конкурентоспособност.

Рисковете са: висок дял на „сивата икономика”, продължаващ спад в производството и закриване на предприятия.

## ДАННИ ЗА ПРЕСТЪПНОСТТА НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА ШУМЕН

### **Съдебни данни:**

Според Годишния доклад за дейността на Районен съд – Шумен, през 2014 г. не са гледани или внесени дела със значим обществен интерес, отнасящи се до организирана престъпност и корупционни престъпления.

Според годишния Доклад за 2013 г. на Областен съд – Шумен, и след направена ревизия на трите районни съдилища (Шумен, Велики Преслав и Нови пазар) се констатира същото като за Районен съд – Шумен. Оценката за работата на съдилищата е много добра.

Най-високи са стойностите на коефициента на престъпност в общините Смядово, Каспичан и Велики Преслав, а с най-ниски нива са във Венец, Хитрино и Каолиново. През м.г. по този показател са водили Никола Козлево и Нови пазар, а най-нисък е бил в Хитрино и Венец.

За областния град районите с концентрация на престъпления

са около булевардите „Симеон Велики“ и „Славянски“, около ул. „Васил Априлов“. В районите има търговски обекти и обществени сгради. Населени места с повече от три престъпни деяния са: Янково – 4, Царев брод – 5, Тодор Икономово – 4, Стоян Михайловски – 6, Салманово – 6, Пет могили – 8, Менгишево – 4, Марково – 14, Мараш – 4, Магара – 6, Кюлевча – 4, Кочово – 7, Имренчево – 4, Ивански – 6, Иваново – 9, Златар – 9, Драгоево – 4, Долина – 4, Дибич – 5, Габрица – 5, Веселиново – 4.

Прави впечатление, че разкриваемостта се е увеличила, но все пак тя е по-малка от 34 на сто. През първите три месеца на 2014 г. са разкрити 167 от регистрираните деяния, което е 33,53 %, с 5,60 % пункта повече от същия период на 2013 г.

Рязък спад на делата за трафик на хора, завършили с осъдителни присъди, отчита Националният статистически институт (НСИ) в предварителни данни за първото шестмесечие на годината. Само 11 дела са завършили с осъждане, а осъдени са едва шестима души, показват данните на НСИ. За сравнение данните на института за същия период на миналата година показват, че завършилите с осъдителна присъда дела за трафик са били 41, а осъдените – 26. Обобщените данни за 2013 г. пък показват 122 дела, завършили с осъдителна присъда, и 77 осъдени.

През юни от Националната комисия за борба с трафика на хора също е отчетена тенденция случаите на трафик да намаляват, като жертвите през изминалата година са били 476. Трудно е да се прецени обаче дали тази тенденция е резултат от по-малко вършени подобни престъпления, или разкриваемостта им е спаднала.

## **ОБЩИНСКИ ДОКУМЕНТИ И ИНСТИТУЦИИ, СВЪРЗАНИ СЪС СОЦИАЛНИ И ОБРАЗОВАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ И ПРЕВЕНЦИЯ НА ТРАФИКА НА ХОРА**

### **Социални услуги**

Мрежата от специализирани институции за социални услуги в област Шумен е сравнително по-слабо развита и към 31.09.2012 г. разполага с общо 4 заведения за социални услуги (домове за деца, лишени от родителски грижи, домове за възрастни хора с психически увреждания, домове за хора с психични разстройства) с капацитет 275 места. Специализираните институции за предоставяне на услуги за възрастни лица и за деца в неравностойно положение са недостатъчни. В областта липсват до-

мове за възрастни хора с деменция и домове за възрастни хора с физически увреждания.

Във връзка с политиката на геинституционализация в областта специализираните домове намаляват, като домовете за деца, лишени от родителски грижи, през 2007 г. са били 3, а през 2012 г. са 2, домовете за възрастни хора с умствени увреждания през 2007 г. са 2, а през 2012 – вече само един.

Разпределението на заведенията, извършващи социални услуги в областта, е представено от общо 23 броя (дневни центрове за деца, младежи и възрастни с увреждания, центрове за социална интеграция и рехабилитация и други). В периферните територии на областта видовете и качеството на социалните услуги са ограничени. Същевременно в областта липсват „центрове за временно настаняване“ на лица, останали без дом, както и „преходни жилища“ за лица с умствена изостаналост. Няма изградени приюти за бездомни хора. В областта няма функциониращ Социално-учебен център (професионално обучение и преквалификация на хора с увреждания и подготовката им за самостоятелен живот). Нужно е обособяване на кризисни центрове за деца и възрастни в областта.<sup>40</sup>

По отношение на социалните дейности ето как са отразени резултатите от SWOT анализа в „Областна стратегия за развитие на област Шумен 2014–2020“<sup>41</sup> (с. 23-24) относно състоянието на социалната сфера.

#### **Силни страни**

- сравнително добро качество на работната сила (в областния център)
- наличие на добре квалифицирани медицински кадри (с изключение на периферните общини)
- наличие на академични институции и научноизследователски звена в областта на земеделието
- широка гама от педагогически специалности в Шуменския университет, добри кадри
- относително добре развита мрежа на професионалното образование (без периферните общини)
- много и разнообразни културни средища (музеи, читалища, библиотеки, театър, галерии)
- богато културно-историческо наследство – важен потенциален ресурс за развитието на туризма.

<sup>40</sup> [http://www.oblastshumen.government.bg/files/strategia/OSR\\_Shumen\\_170613.pdf](http://www.oblastshumen.government.bg/files/strategia/OSR_Shumen_170613.pdf)

<sup>41</sup> [http://www.oblastshumen.government.bg/files/strategia/OSR\\_Shumen\\_170613.pdf](http://www.oblastshumen.government.bg/files/strategia/OSR_Shumen_170613.pdf)



## Слаби страни

- демографски срив – трайно намалява броят на икономически активното население
- свръхконцентрация на заетостта в община Шумен – над 2/3 от всички наети лица в областта
- във всички отрасли на икономиката средните заплати в областта са по-ниски, от тези за страната
- по равнище на безработица областта е на едно от първите места в страната
- високи относителни дялове на продължително безработните, безработните младежи, безработните с намалена работоспособност и тези без образование, квалификация и професия
- недостатъчна социализация на ромската общност въпреки приетата областна програма
- броят на учениците постоянно намалява, закриват се паралелки, училища и детски градини
- има значително несъответствие между пазарното търсене и предлаганите специалности в училищата
- нарастват безпричинните отсъствия от училище, спада мотивацията за образователна степен
- работещите в образователната сфера имат нисък, демотивиращ социален статус
- безработицата сред учителите нараства, преквалификацията им се възпрепятства от непосилни такси
- масовата бедност се съпътства от „стратегия на оцеляване” и ниска обществена активност
- липсват алтернативни форми за запълване на свободното време на учениците, особено в малките селища
- необходим е специфичен подход и квалификация в училищата с преобладаващ дял на ромски деца
- недостатъчно ефективно се използва богатото културно-историческо наследство за развитието на туризма
- поради демографската криза в областта читалищата в малките населени места са със затихващи функции.

## Възможности

- ориентиране на професионалното образование към реалните потребности на пазара на труда
- реализиране на проекти за интегриране на децата от малцинствените групи в образованието
- подобряване на материалния статус на учителите и

на системата за повишаване на тяхната квалификация.

### **Заплахи**

- претоварване на социалноосигурителната система и увеличаване на дефицитите ѝ
- задълбочаване на демографската криза, увеличаване на закритите училища и детски градини
- прогължаваш социално-икономически упадък на периферните общини – засилена емиграция
- липса на мотивация за работа сред лица, за които социалното подпомагане е начин на живот.

Изводът от SWOT анализа посочва общи за страната тенденции. Трудно е от него да се посочат специфични за област Шумен характеристики. Във фокуса на проблемите са претоварената социална система, която освен това функционира бюрократично. Известно е, че курсовете за квалификация и преквалификация към бюрата по труда не са най-ефективният метод за справяне с безработицата, тъй като са само първа крачка към осигуряване на трайна заетост. В средния случай дълготрайно безработните не си намират коректно заплатена работа и предпочитат да не работят и да живеят от социални помощи. Именно тази нагласа е и най-рисковата за евентуалната бъдеща десоциализация на децата, израстващи в подобни семейства или с единия от двамата родители.

Ето няколко социални институции, които упражняват дейност под „шапката” на община Шумен:

### **ОБЩИНСКИ ПРОЕКТИ И ПРОГРАМИ В ОБЛАСТТА НА СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА**

- Проект „Адаптирано работно място”
- Адаптираното работно място, финансирано от СИФ, е разкрито в Център за инвалиди – Шумен, съвместно със Сдружение „Бъдеще за инвалидите” по Национална програма „За заетост и професионално обучение на хора с трайни увреждания”.
- Проект „Развиване на умения за независим живот за лица с увреждания”
- Реализира се съвместно със Сдружение „Независим живот” в дейността на Дневен център за деца и възрастни хора с увреждания с финансовата подкрепа на БАЛИЗ – София.

- Общинска програма за благоустрояване и хигиенизиране на населените места в община Шумен (целите на тази програма са свързани с полагане на общественополезен труд от страна на безработните, които не са включени в програмите за заетост по чл. 12б от Закона за социално подпомагане. Те полагат общественополезен труд в рамките на 5 работни дни месечно като условие за получаване на социалната помощ (ако здравословното им състояние го позволява).
- Общинско предприятие „От социални помощи към заетост”
- Общинското предприятие „От социални помощи към заетост” е с предмет на дейност: организация и текущ контрол на изпълнението на проекта на община Шумен по Национална програма „От социални помощи към осигуряване на заетост”. Предприятието осигурява дейността на безработни лица, включени в Програмата, с необходимото работно облекло, техника, инструменти и материали.

Към Центъра за работа с деца на улицата е разкрит Център за временно настаняване – „спешен прием” на безпризорни деца. Социалната работа в комплекса е възложена на НПО – „Институт по социални дейности и практики”, гр. София, съгласно социално споразумение на основание Закона за социалното подпомагане.

### **Защитено жилище**

В защитеното жилище се настаняват млади хора на възраст от 18 до 25 години, които се нуждаят от подкрепа за социална интеграция и професионална реализация при прехода към самостоятелен и независим живот. Услугите на защитеното жилище могат да се ползват от сираци и изоставени деца, напуснали специализирана институция, и млади хора, които не получават подкрепа от биологичните си семейства.

## **ИНИЦИАТИВИ И ПРОЕКТИ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА ТРАФИКА НА ХОРА, ОСЪЩЕСТВЕНИ ОТ НЕПРАВИТЕЛСТВЕНИ ОРГАНИЗАЦИИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА ШУМЕН**

### **НЕПРАВИТЕЛСТВЕНИ ОРГАНИЗАЦИИ**

В града функционира и ИСДП (Институт по социални дейности и практики), който предоставя услуги по социални дейности за деца и семейства в риск в Шумен и Видин. През 2013 г. е изпълнен мащабен проект (вж. Отчет на сайта на института) за превенция на насилието, извършвано над деца. Извършени са дейности с разнообразни целеви групи и партньори – социални агенти, училища, Института по психология към МВР, София, извършена е пряка работа с деца със и без родителски грижи, с родители, с потенциални и действащи приемни родители, с училищен персонал, с педагози и възпитатели от институции и много други.

Подобен проект е показателен за капацитета на ИСДП в град Шумен, който е създаден през 2001 г. Ето една от многобройните отчетени дейности през 2013 г.: „В края на 2013 г. в гр. Видин стартира изпълнението на проект „Пакет от интегративни услуги за гарантиране на правата на деца, участници в правни процедури”, подкрепен от Българо-швейцарската програма за сътрудничество, което ще позволи да продължат действията за въвеждане на адекватна политика за децата, пострадали от престъпления. За да гарантира правата на пострадалите деца да получат психо-социална подкрепа и помощ, през 2013 г. ИСДП продължи да предоставя услуги за деца, жертви на насилие и участващи в правни процедури в градовете, в които работи – Видин, София и Шумен. За ползване на социална услуга „Подкрепа и консултиране на деца, жертви на насилие” през 2013 г. са били насочени 17 деца. Специалисти от мобилния екип към КСУДС, гр. Видин, предоставиха 5 кризисни интервенции по заявка на отдели „Закрила на детето” в гр. Видин и гр. Димово във връзка със случаи на смърт, свидетелство на самоубийство, насилие в семейството“.

Изводът се налага от само себе си. ИСДП е действащ на територията на Шумен и Видин (основно), но и с партньорства по различни теми и програми с Разград, София и др. градове, представлява развит локален капацитет за работа с местните агенти от НПО и държавни институции. ИСДП усвоява както средства от държавния бюджет и собствен принос, така и средства от международно партньорство: „ИСДП успя през 2013 г. да разшири международното си партньорство в няколко посоки – проект „Без граници” с експерти от Италия и Северна Ирландия; проект „Интензивна приемна грижа и програма”

по програма „Дафне” на ЕК с организации от Великобритания, Италия, Унгария, Белгия. Конференция в Молдова, където представихме опыта на България в реформирането на системата за закрила на детето”.

В дейностите на ИСДП няма посочена или планирана/отчетена активност по отношение на превенцията на трафик на хора, но е налице мащабна работа, извършена в областта на закрила на детето и детските права. Поради тази причина може да се направи препоръка в бъдещи инициативи на общинско ниво ИСДП да се търси като подходящ партньор за контакти и ресурсно звено за разгръщане на теренна работа по проекта „Превенция на трафик на хора”, още повече че един от декларираните приоритети на Института за 2014 г. е: „... създаване на ИСПКАН мрежа в България, т.е. българско общество за превенция на насилието и negliжирането на деца”.<sup>42</sup>

От 2002 г. към организацията е открит Център за професионално обучение. Този център работи с външни партньори. От 2009 г. ИСДП работи главно по три програми: „Предоставяне на социални услуги”, „Деца и правосъдие – превенция на насилието” и „Обучения, методическа подкрепа и изследвания”. ИСДП е специализиран в работата с деца – от предродилни състояния на млади майки и непълнолетни майки до извеждането на пълнолетни младежи от институции за деца, лишени от родителски грижи. Така че ИСДП би могъл да развива занапред програми в посока на: трафик на новородени деца, трафик с цел осиновяване, трафик на органи, трафик на непълнолетни с цел проституция и т.н. Трафикът на хора изобщо е свързан основно с млади хора и деца.

Друга възлова за областта организация, Центърът за между-етнически диалог и толерантност АМАЛИПЕ (<http://amalipe.com/index.php?nav=About&lang=1>), е базирана в гр. Велико Търново, но е действаща в национален мащаб, има координатор за област Шумен.

Център „Амалипе” е и единствената одобрена ромска неправителствена организация със статут на наблюдател в Комитета за наблюдение на Националната стратегическа референтна рамка. Организацията е единствената неправителствена организация в България, която участва в работата на Европейската ромска платформа.

В момента Център „Амалипе” работи по над 12 проекта в областта на образованието, здравеопазването, предоставяне на социални услуги и подкрепа, финансирани от Европейската комисия, Института „Отворено общество”, Ромския образователен фонд, Министерството на здравеопазването и други. Център

<sup>42</sup> ИСДП има и офис в София, saribg.org

„Амалипе” работи с мрежа от над 250 училища в цялата страна за намаляване на процента на отпадащи деца, въвеждане на интеркултурно образование, насърчаване на учене през целия живот в ромската общност и повишаване на образователния статус на ромите. Съществена част от тази дейност е овластяване на ромските родители да участват активно в училищния живот и превръщане на училището в център на общността. Организацията е създала 11 центъра за развитие на общността в шестте региона на България, за да насърчи самоорганизирането на ромската общност. Всеки от тези центрове работи с мрежа от местни групи от общността. Освен това Център „Амалипе” си сътрудничи с множество ромски и неромски организации от цялата страна по дейности в различни области: като образование, здравеопазване, социални услуги, организиране на застъпнически кампании за интеграцията на ромите и др.

Интерес представлява и Общинската стратегия за развитие на социалните услуги в община Нови пазар, 2010–2015 г.: [http://www.novipazar.acstre.com/Files/FileType\\_31/strategiazasocialniys.pdf](http://www.novipazar.acstre.com/Files/FileType_31/strategiazasocialniys.pdf). В общината живеят около 20 000 души, като градското население надвишава селското 2,5 пъти. Програмата има съществен принос по отношение на работата с изолираните домакинства и децата и родителите в риск.

## ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Област Шумен е характерна с това, че контрастът между „център” и „периферия” е особено силно акцентиран. Миграцията към градовете е постоянна, вследствие на което младите хора се концентрират в градската среда. Това предполага капацитетът на образователните институции, този на бизнеса, както и на социалните служби да следва тенденцията. Към настоящия момент в изброените сфери се наблюдава ригидност, тоест те трудно реагират по отношение на нарасналите потребности.

В икономическо отношение областта се характеризира с наличен, но неразвит потенциал за земеделие и туризъм. Областната политика си поставя за цел развиването на иновативни компании, създаващи работни места, но за това липсват инвестиции.

Социалните бюджети се изчерпват по-скоро в посока на хора с увреждания и възрастни хора, голяма част от които се намират в изолация – както географска, така и социална.

С по-висока успеваемост са програмите за геинституционализация, но това се дължи на относително малкия брой случаи на деца без родителски грижи. От друга страна, в областта е изградено партньорство с ИСДП (Институт по социални дейности и практики), който предоставя достатъчно широка гама от програми. Основна за трафика на хора и превенцията е програмата „Трафик и правосъдие – превенция на насилието“. Помощна е работата на института, свързана със закрилата на детето и защита на детските права.

Изводът от SWOT анализа посочва общи за страната тенденции. Трудно е от него да се извадят специфични характеристики за област Шумен. Във фокуса на проблемите са претоварената социална система, която освен това функционира бюрократично. Известно е, че курсовете за квалификация и преквалификация към бюрата по труда не са най-ефективният метод за справяне с безработицата, тъй като са само първа крачка към осигуряване на трайна заетост. В средния случай дълготрайно безработните не си намират коректно заплатена работа и предпочитат да не работят и да живеят от социални помощи. Именно тази нагласа е и най-рисковата за евентуалната бъдеща десоциализация на децата, израстващи в подобни семейства или с единия от двамата родители.

В района се отчита изоставане в технологичното развитие, липса на предприемаческа активност. Нивата на заетост са много ниски, а безработицата е една от най-високите в страната.

Приоритет на общинските проекти в социалната сфера са интегриране и социално подпомагане на безработни, хора в неравностойно положение и възрастни. Инициативи или проекти за превенция, свързани с престъпления срещу личността, липсват. Би могло да се развие публично-частно партньорство по тези теми.

Както и в други общини в страната, по отношение на организираната престъпност на местно равнище се прави малко. Едно от възможните обяснения е, че поради страх от местни престъпни структури сферата на информацията и превенцията срещу трафик на хора се предоставя за инициатива и управление на централизираните държавни структури.

НПО секторът изглежда слабо развит по темата за трафик на хора и превенция. Възможно е това да се дължи на страх от местни престъпни мрежи и инициативата за превенция и закрила на жертви на трафик да се предоставя на централизираните държавни органи.

## ОБОБЩЕНИЕ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ ПРЕПОРЪКИ

Прегледът и оценката на документи и инициативи за превенция на трафика на хора във всеки от градовете дават основание за следните обобщения и изводи.

Действията по превенцията и противодействието на трафика на хора е силно централизирана дейност и се провежда основно от съответните гържавни институции и местни подразделения на НКБТХ, които развиват информационни кампании. Поради липса на достатъчно човешки и финансови ресурси тези информационни кампании не могат системно да достигнат до всички рискови групи във всички части на страната.

Превенцията срещу трафика на хора на местно ниво разчита на информационни кампании и други обществени прояви (както са посочени в доклада), осъществени предимно от неправителствени организации. Съществуват и кризисни центрове за помощ на жертвите на трафик на хора, като те също разчитат на усилията на неправителствения сектор.

В изследваните градове съществуват активни – не повече от 4–5 неправителствени организации, които изпълняват собствени програми и проекти, изцяло свързани с трафик на хора и неговата превенция. Всички останали социални дейности малко или много се ръководят от политики за социално включване и интеграция на малцинствени и маргинализирани групи под ръководството на съответните общински администрации. Тяхната активност косвено спомага за ограничаване и/или превенция на трафика на хора, но същевременно е крайно недостатъчна.

На локално равнище (всяка от 5-те фокусни общини) се констатира предпоставяне на тази дейност на централизирано равнище, а именно – на гържавната политика. Една от вероятните причини е липса на сигурност при предприемане на кампании и активни и открити дейности на местно ниво, тъй като трафикът на хора е основен дял от организираната престъпност изобщо. Друга причина е липсата на специализирана експертиза и продължаващо обучение на общински служители в тази сфера. Положителен момент е, че активните НПО структури разработват проектите си за помощ на жертвите и превенция срещу трафик на хора съвместно с европейски партньори и са добре информирани относно политиката и методологията в тази специфична дейност.

Някои от общините са особено активни в подготовката на проекти, но за изпълнението им търсят публично-частни партньорства в лицето на НПО сектора. В други общини активност



по темата за превенция срещу трафик на хора проявяват местните управления на МВР или районни и областни съдилища.

Изводът е, че в изследваните градове и области дейностите по превенция на трафик на хора, и по-специално на младежи и ученици от рискови групи, са крайно недостатъчни; общинските политики са насочени предимно към социално подпомагане и не стигат до специфицирането на тази помощ, а НПО партньорите са единици в познаването на проблематиката.

Препоръчително е да се вземат предвид и следните констатации и наблюдения както от общинските администрации, така и от НПО, работещи на територията на избраните градове:

1. Съществуващите стратегически и програмни документи идентифицират проблема за трафика на хора, и по-специално рисковете пред трафика на младежи, в контекста на проблемите, свързани с образованието и предоставянето на социални услуги в общността. Няма изрични програмни документи или планове за действие, посветени само на трафика на хора, включително за превенция или работа с жертви на престъплението. Инициативи за превенция на трафика се планират като част от социалните услуги, предлагани от общините, борбата с противообществените прояви на ученици и младежи, изграждане на кризисни центрове за деца, пострадали от насилие, и др.
2. В наличните документи, общинските администрации посочват данни от националната статистика, засягащи младежката проблематика. Във всички градове се очертават тенденции, свързани с демографските процеси, намаляване на раждаемостта, застаряващо население, увеличаване на миграционните потоци и измененията в броя и основните структури на населението (особено в градовете Видин, Силистра, Шумен). Това оказва силно влияние върху основните системи на обществото: икономическата, образователната, здравноосигурителната и системата за социална защита.
3. Общинските администрации също обръщат внимание на необходимостта от мерки за намаляване процента на напуснали ученици, тъй като тази група е рискова за попадане в схеми на трафик за сексуална или трудова експлоатация. Подчертава се също нуждата да се осъществява постоянен контакт с родителите; чрез програми и проекти се работи за подобряване на училищната среда, за да стане училището по-привлекателно за децата.

Основни препоръки към институциите, заети на общинско ниво

за подобряване на усилията за превенция на трафика.

1. По-ефективна комуникация между основните институции на местно ниво – училища, общинска администрация, МВР, НПО, в планирането и осъществяването на инициативи за превенция и противодействие на трафика на младежи и ученици.
2. Развитие на младежко доброволчество с цел повишаване на гражданската активност на младите хора и за повишаване на ролята на младите хора в превенцията на престъпността на местно ниво.
3. Развитие и осъществяване на програми, насочени към родители и ученици, с цел информиране и ангажиране на родителите, особено на застрашени групи млади хора, в превенцията на трафика на хора.
4. Повишаване на капацитета за работа по проекти, финансирани от местни, национални и европейски програми, насочени към превенция и противодействие на трафика на хора, сексуалната и трудова експлоатация на млади хора.
5. Развитие на образователни програми или сегменти от образователния план, свързани с теми като трафика на хора, във висшите учебни заведения в общините (напр. в Шуменския университет); развитие на стажантски програми за бъдещи преподаватели или социални работници за по-задълбочено запознаване с рисковете за трафик на хора и съответни форми за превенция.
6. Осигуряване на информация и модели за продължаващо обучение/повишаване на квалификацията на служителите от общинската администрация с компетенции в превенцията на трафика на хора (напр. информационен форум за педагогически съветници от средните училища в градовете с цел повишаване на информираността и придобиване на по-задълбочени познания по проблема „трафик на хора“, които да прилагат в процеса на работа с учениците).
7. Сътрудничество между отговорните институции по места за изготвяне и реализиране на програми с практическа насоченост към преодоляване на маргинализацията на ромската общност и към утвърждаване на устойчив модел за интеграция на децата и учениците с различен етнически произход.
8. По-ефективно сътрудничество с Националната комисия за борба с трафика на хора, както и с местните комисии (във Варна, Монтана) при планирането и организирането на инициативи за превенция на трафика на хора.

## ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ И ПОЛЕЗНИ ВРЪЗКИ.

1. Стратегия за развитие на област Благоевград 2013–2020 г. <http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=15>
2. Областна стратегия за развитието на социалните услуги в област Благоевград (2011–2015г.)
3. Общинска програма за закрила на детето на община Благоевград за 2014 г. (<http://www.blgmun.com/cat37/1415/programa-deteto-2014.html>)
4. Областна стратегия за развитие на област Вугин 2014 – 2020 гог. <http://www.raris.org/bazaznanja/download/bugarska/opsta-dokumenta/Regional%20development%20strategy%20of%20region%20Vidin%202014-2020.pdf>
5. Областна стратегия за развитие на социалните услуги 2010–2015 г. на област Вугин
6. Стратегия за развитие на образователната система в община Вугин през 2008–2015 г. [http://drom-vidin.org/images/webpics/strategia\\_obrazovanie.pdf](http://drom-vidin.org/images/webpics/strategia_obrazovanie.pdf)
7. Общинска стратегия за развитие на социалните услуги в Силистра (2011–2015 г.) <http://www.silistra.bg/file/1.%20Silistra-Obsinska%20strategia.pdf>
8. Общинска програма за интеграция на малцинствата в община Силистра <http://silistra.egov.bg/SILISTRA/home.nsf/pages/bg/NT00001A56?OpenDocument>
9. Стратегия за превенция и противодействие на асоциалното поведение и правонарушенията на деца и младежи в община Силистра (2014–2020), <http://obs-silistra.com/files/2014/07/dz-33-1.pdf>
10. Стратегия за превенция на социалното изключване на територията на град София, 2011–2015 (приета през октомври 2010 г.): [www.sofiacouncil.bg/content/docs/c\\_f21449.pdf](http://www.sofiacouncil.bg/content/docs/c_f21449.pdf).
11. Защита на правата на пострадали от трафик на хора в България. Подход, основан на международната регулация на правата на човека. <http://www.animusassociation.org/wp-content/uploads/2014/03/Zashtita-na-pravata-na-postradali-ot-trafik-na-hora-v-Bulgaria.pdf>
12. Национална стратегия за закрила на детето (2008–2018) (<http://sacp.government.bg/programi-dokladi/strategiiprogrami-planove/>).

13. Национален механизъм за насочване и подпомагане на жертви на трафик  
<http://combattrafficking.eu/sites/default/files/NM.pdf>
14. Национална програма за предотвратяване и противодействие на трафика на хора и закрила на жертвите (НППТХ)  
[http://antitraffic.government.bg/images/documents/nacionalni\\_dokladi/national%20program%202013.doc](http://antitraffic.government.bg/images/documents/nacionalni_dokladi/national%20program%202013.doc)
15. Правилник за прилагане на методологията за управление на случаи на деца в риск и нужда от закрила (ОЗД).
16. Доклад за приложението на Конвенцията на Съвета на Европа за борба с трафика на хора от България, ГРЕТА 2011.
17. Фондация „Асоциация Анимус“, [www.animusassociation.org/bg](http://www.animusassociation.org/bg)
18. Български хелзинкски комитет, [www.bghelsinki.org](http://www.bghelsinki.org)
19. Държавна агенция за закрила на детето,  
[www.sacp.government.bg](http://www.sacp.government.bg)
20. „Каритас България“, [www.caritas-bg.org](http://www.caritas-bg.org)
21. Международна организация на труда (МОТ) в България,  
[www.un-bg.bg/index.php5?l=1&p=7&](http://www.un-bg.bg/index.php5?l=1&p=7&)
22. Международна организация по миграция в България,  
[www.iom.bg](http://www.iom.bg)
23. Център „Надя“, [www.centrenadja.hit.bg](http://www.centrenadja.hit.bg)

### **Национална комисия за борба с трафика на хора**

В качеството си на национален координационен орган Националната комисия проследява и мониторира прилагането на мерките по НМН.

Националната комисия координира работата на всички институции и организации по обгрижване на жертви на трафик.

Към Националната комисия се изпращат данни по случаите на трафик на хора с цел попълване на националната база данни.

София 1797, бул. „Д-р Г. М. Димитров“ 52А, ет. 1, ст. 107  
02 807 80 50, 02 807 80 59  
office@antitraffic.government.bg  
www.antitraffic.government.bg

### **Национално бюро за правна помощ**

Националното бюро за правна помощ организира заедно с адвокатските съвети оказването на правна помощ на нуждаещи се хора, включително пострадали от престъпление.

Националното бюро за правна помощ организира заедно с адвокатските съвети оказването на правна помощ в оди Национален регистър за правна помощ (НРПП) на адвокатите, определени да предоставят правна помощ финансира и контролира предоставянето на правна помощ.

Контакти:

Уебсайт: <http://www.nbpp.government.bg/>

**Националният механизъм за насочване и подпомагане на жертви на трафик в България** е разработен в рамките на проект, финансиран от програма МАТРА на правителството на Кралство Нидерландия, изпълняван от фондация „Асоциация Анимус“ в партньорство с Националната комисия за борба с трафика на хора в периода 2008–2010 г. Той е съобразен с всички закони в страната, засягащи положението на жертвите на трафик и техните потребности. И най-вече – Националният механизъм дава насоки за прилагане на мерките за закрила и помощ за жертвите на трафик, предвидени в Закона за борба с трафика на хора, сред които са предоставяне на безусловна подкрепа, гарантиране на период за размисъл, предоставяне на статут на специална закрила за срока на провеждане на наказателното производство, осигуряване на анонимност и защита на данните за самоличност и т.н.

Асоциация на организациите, подкрепящи пострадалите от престъпления

Асоциацията на организациите, подкрепящи пострадалите от престъпления, дава информация за дейността на съставните ѝ организации в различните региони.

Асоциацията на организациите, подкрепящи пострадалите от престъпления

1. е създадена и регистрирана от Фондацията за подкрепа на пострадалите от престъпление и борба с корупцията, Фондация „Център Надя“, Център за подпомагане на хора, преживели изтезание – АСЕТ, Български център за джендър изследвания и други, с цел избирането на постоянен представител в Националния съвет за подпомагане и компенсация на пострадали от престъпления
2. осигурява информация за дейността на съставните ѝ организации в страната.

### **Български център за джендър изследвания (БЦДИ)**

Българският център за джендър изследвания работи в областта на защитата на жени от насилие във всичките му форми – домашно насилие, трафик на жени, както и сексуално насилие на работното място.

Българският център за джендър изследвания

- работи в областта на защитата на жени от насилие във всичките му форми – домашно насилие, трафик на жени, както и сексуално насилие на работното място
- повишава информираността и чувствителността на обществото по отношение на равенството между половете
- има филиали в Пловдив, Хасково, Силистра и Горна Оряховица

Контакти:

Уебсайт: <http://www.bgrf.org/>

## Фондация „Асоциация Анимус“

Фондация „Асоциация Анимус“ оказва психологическа и социална подкрепа на пострадалите от насилие.

### Фондация „Асоциация Анимус“

- извършва непосредствена психологическа и социална работа с пострадали от насилие (домашно, сексуално насилие и трафик на хора)
- извършва работа в общността – лобиране, превенция и изграждане на мрежи срещу насилието; обучение на специалисти за разпознаване на насилие и работа с пострадалите от него
- поддържа денонощна национална гореща телефонна линия (0 800 18 676) за пострадали от насилие, която предлага емоционална подкрепа, както и информация за организациите и службите, предлагащи помощ
- поддържа гореща линия за деца, пострадали от насилие, или за деца в риск (116 111)
- поддържа денонощно кризисно звено, където пострадалите от престъпление и техните деца могат да бъдат настанени за период от 4 дни
- предоставя психологически консултации за справяне с кризата след претърпяно насилие, предлага социална работа и защита – придружаване на пострадали и оказване на съдействие в отношенията им със социални, медицински и други институции
- осъществява психотерапевтични и консултативни програми, предлагащи компетентна професионална помощ на нуждаещите се

Контакти:

Имейл: [animus@animusassociation.org](mailto:animus@animusassociation.org)

# Стратегия на Европейската комисия за премахване на трафика на хора за периода 2012–2016 г.

**СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА, ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ**

*Брюксел, 19.6.2012 г.*

## **1. ПРЕДСТАВЯНЕ НА КОНТЕКСТА**

Трафикът на хора е еквивалент на робството в наши дни. Жертвите на трафик често са набирани, транспортирани или настанявани насила, чрез принуда или измама с цел експлоатация. Това е сериозно нарушение на личната свобода и достойнство и представлява тежко престъпление, което често има последици, с които отделните държави не могат да се справят ефективно сами, и фактите, в случая цифрите, сами говорят за това – за периода 2002–2011 г. броят на жертвите на принудителен труд, включително принудителна сексуална експлоатация, възлиза на 21 млн. души на световно ниво, като се смята, че 5,5 млн. са деца. Тази оценка обаче се счита за консервативна.

Трафикът на хора е печеливша престъпна дейност, чиито извършители печелят десетки милиарди евро всяка година (за 2012 г. – 32 млрд долара).

В доклад от 2010 г. на Службата на ООН по наркотиците и престъпността (СНПООН) се казва, че в световен мащаб 79 % от идентифицираните жертви на трафик на хора са обект на сексуална експлоатация, 18 % – на принудителен труд, а 3 % – на други форми на експлоатация. От тези жертви 66 % са жени, 13 % са момичета, 12 % – мъже, и 9 % – момчета. Мнозинството от жертвите са от страни от ЕС, главно от Румъния, България, Полша и Унгария. Ето защо, освен да се борим с трафика на хора с всички средства, тъй като това е едно от най-страшните престъпления срещу личността, ние се стремим да променим тази статистика, която ни поставя на челните места като страна-произход.



## Дејствия на ЕС срещу трафика на хора

Трафикът на хора е изрично забранен с член 5 от Хартата на основните права на Европейския съюз.

Голяма стъпка напред беше приемането на Директива 2011/36/ЕС относно предотвратяването и борбата с трафика на хора и защитата на жертвите от него. Директивата възприема всеобхватен и интегриран подход, който се съсредоточава върху правата на човека и на жертвите, както и върху спецификите на пола. Директивата се съсредоточава не само върху правоприлагането, но цели и да предотврати престъпленията и да направи така, че жертвите на трафик да имат възможност да се възстановят и да се интегрират повторно в обществото.

Трафикът на хора е проблем, който е отразен в многобройни инструменти за външни отношения като годишните доклади за страните кандидатки и потенциални кандидатки, пътните карти, плановете за действие и пр. При наличието на толкова широк кръг от законодателни мерки и мерки на политиките има риск от припокриване и дублиране на инициативи. Целта на настоящата стратегия е да предостави съгласувана рамка за съществуващите и планираните инициативи, да определи приоритетите, да преодолее пропуските и да допълни наскоро приетата Директива.

## Международни действия

На международно равнище вече беше отдадено голямо внимание на трафика на хора. Най-известните инструменти са Протоколът на ООН от Палермо относно трафика на хора и Конвенцията на Съвета на Европа за борба с трафика на хора.

## 2. КЛЮЧОВИ ПРИОРИТЕТИ

С настоящата стратегия Европейската комисия се стреми да се съсредоточи върху конкретни мерки, които ще помогнат за транспонирането и прилагането на Директива 2011/36/ЕС, ще имат добавена стойност и ще допълват работата на правителствата, международните организации и гражданското общество в ЕС и трети страни. Мерките, включени в настоящата стратегия, са резултат от обстоен преглед на съществуващите мерки и политики, работата на експертната група, широкомащабни консултации с правителствата, с организации на гражданското общество, социални партньори, учени, международни организации, националните органи за докладване или равностойни механизми и други заинтересовани страни. Гледните точки на жертвите на трафик на хора също са отразени

в стратегията.

Настоящата стратегия определя пет приоритета, върху които ЕС трябва да се съсредоточи, за да се справи с проблема с трафика на хора.

Приоритетите са следните:

А. Идентифициране, защита и оказване на помощ на жертвите на трафик

Б. Засилване на превенцията срещу трафика на хора

В. По-активно наказателно преследване на трафикантите

Г. Подобряване на координацията и сътрудничеството между ключовите участници и съгласуваност на политиката

Д. По-добро познаване на зараждащите се опасения, свързани с всички форми на трафик на хора, и по-ефективна реакция

#### **ПРИОРИТЕТ А: Идентифициране, защита и оказване на помощ на жертвите на трафик**

Идентифицирането на жертвите е трудно. Въпреки това представители на много сектори на обществото биха могли да имат контакт с жертва. От съществено значение е да се идентифицират потенциалните жертви, така че всеки, който има контакт с жертва на трафик на хора, да може да се погрижи по най-добрия начин за „петте нужди на жертвите“: зачитане и признание, помощ, защита, достъп до правосъдие и обезщетение. Това включва мерки, които да осигурят на жертвите поне подходящо и безопасно място за живеене, материална помощ, медицинско обслужване, психологическа подкрепа, консултации и предоставяне на информация, писмени и устни преводачески услуги.

#### **ПРИОРИТЕТ Б: Засилване на превенцията срещу трафика на хора**

Един съгласуван подход за превенция трябва да включва наказателно преследване и защита на жертвите и да обръща внимание на всички аспекти на трафика на хора. Превенцията трябва да се засили, като се отчетат първопричините, които правят хората уязвими на трафик, а преодоляването на тези причини трябва да бъде ключов аспект.

## **ПРИОРИТЕТ В: По-активно наказателно преследване на трафикантите**

Трафикът на хора се простира отвъд границите на отделните държави членки. Повечето трафиканти работят в добре изградени мрежи, които им позволяват да прехвърлят жертвите през граница или от едно място на друго в рамките на една държава.

Въпреки че напоследък се обръща по-голямо внимание на разследването и наказателното преследване на случаи на трафик на хора, общият брой на случаите в ЕС, които влизат в съда, остава малък. Затова е необходимо да се работи по-усилено в тази насока, като акцент се постави върху:

### **Създаване на национални мултидисциплинарни правоприлагащи звена за борба с трафика на хора.**

Тези звена следва да функционират като звена за контакт с агенциите на ЕС, по-специално Европол, и да препращат събраната информация на националните звена на Европол, които да я предават от своя страна на Европол. Звената трябва да се съсредоточат върху всички форми на трафик на хора и да подобрят разкриването на трафика на хора, събирането на информация по темата и нейния анализ. Тези звена следва също така да обръщат внимание на появата на нови тенденции като използването на интернет за набиране на жертви на трафик на хора и рекламиране на техните услуги.

### **Засилване на трансграничното полицейско и съдебно сътрудничество**

Комисията признава значението на засилването на равнището на съдебно сътрудничество в областта на трафика на хора. Ето защо тя насърчава националните органи и агенциите на ЕС да създават, когато е уместно, съвместни екипи за разследване и да включват Европол и Евроюст във всички случаи на трансграничен трафик.

## **ПРИОРИТЕТ Г: Подобряване на координацията и сътрудничеството между ключовите участници и съгласуваност на политиката**

Нужни са по-добра координация и сътрудничество между ключовите участници, работещи в областта на трафика на хора, като се възприеме многосекторен и мултидисциплинарен подход. Съгласуваността също е от съществено значение, за да се гарантира, че свързаните политики включват политика за борба с трафика на хора.

### **ПРИОРИТЕТ Е: По-добро познаване на зараждащите се опасения, свързани с всички форми на трафик на хора, и по-ефективна реакция**

При всички форми на трафик на хора тенденциите, моделите и методите на работа на трафикантите се променят, като се адаптират към променящите се модели на търсене и предлагане. Формите на експлоатация често се сливат и преплитат, което прави трудно откриването на точната форма на експлоатация на жертвите. Това прави идентификацията на жертвите още по-трудна. Нужно е тези тенденции да бъдат разбрани бързо и да им се отговори ефективно.

През 2013 г. Комисията ще развие познанията, отнасящи се до спецификите на пола при трафика на хора, включително свързаните с пола специфики на начините, по които мъжете и жените биват набирани и експлоатирани, обусловените от пола последици от различните форми на трафик и възможните различия в уязвимостта на мъжете и жените от виктимизация и съответното въздействие върху тях. Уязвимостта от трафик и различни форми на експлоатация зависи от пола. Докато жените и момичетата са по-скоро жертва на трафик с цел експлоатация в сексиндустрията, в работата по домовете или в сектора на обслужването, то мъжете и момчетата са жертва на принудителен труд, по-специално в селското стопанство, строителството, минното дело, горския сектор и риболова. Освен това краткосрочните и дългосрочните последици за жените и мъжете – жертви на трафик, могат да се различават в зависимост от формата на трафик и пола.

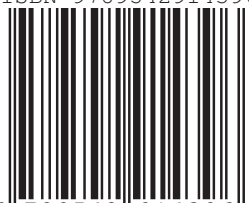
### **3. ОЦЕНКА И НАБЛЮДЕНИЕ**

В съответствие с директивата относно трафика на хора Комисията ще изготви до април 2015 г. доклад, който ще бъде представен на Европейския парламент и Съвета, в който ще представи оценка за това до каква степен държавите членки са предприели необходимите мерки, за да се съобразят с директивата. След това в съответствие с директивата Комисията ще докладва на всеки две години на Съвета и на Европейския парламент за напредъка, който е постигнат в борбата с трафика на хора с помощта на държавите членки. Първият доклад, който ще бъде представен през 2014 г., ще съдържа първа оценка на настоящото съобщение. Накрая през 2016 г. в доклад ще бъде направена оценка на въздействието на националното законодателство, което криминализира използването на услуги, предоставени от жертви на експлоатация при трафик на хора. Ако е

необходимо, докладът ще съдържа съответните предложения.

Постигането на желаня ефект от настоящата стратегия за премахване на трафика на хора през 2012–2016 г. ще зависи до голяма степен от финансирането и от участието на всички заинтересовани страни.

ISBN 9789542914396



9 789542 914396

